

59936

[Redacted]

hrvatske čitanke za slovenske
osnovne šole

Izdanje v treh delih

Drugi del

Druga srbska
ali
hrvatska čitanka

Četrty natisk

chava

Cena 22 Din

1931

Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani

Am

Druga srbska ali hrvatska čitanka

za
slovenske šole

Priredil
Jedrlnić Tomo
učitelj

Kot učna knjiga državnega izdanja za osnovne šole odobrena z odlokom
ministrstva prosvete z dne 18. avgusta 1925., ON. br. 46.885.

Četrty natisk

Cena 22 Din

V Ljubljani 1931

Založila in natisnila Učiteljska tiskarna (predstavnik Štrukelj Francè)

Друга српска или хрватска читанка

за
словеначке школе

Приредио
Једрлинић Томо
учитељ

Као уџбеник државнога издања за основне школе одобрен одлуком
Министарства просвете од 18 августа 1925, ОН. бр. 46.885

Четврто издање

Цена 22 Дин

У Љубљани 1931

Тисак и наклада Учитељске тискарне (претставник Штрукељ Франце)

21098/2, 4. mat., 1931

S 9936

Arthur Gaudet

Здраво да си, домовино мила,
Моја мајко, здраво, здраво била!

Jedna krv je naša, jedne su nam želje,
Jedna nam je tuga, jedno nam veselje.

Љуби, роде, језик изнад свега,
У њем живи, умири за њега!

1 Бoже прaвде

Боже правде, Ти што спасе
од пропасти досад нас,
чуј и отсад наше гласе,
и отсад нам буди спас!
Моћном руком води, брани
будућности наше брод;
Боже, спаси, Боже, храни
нашег краља њ наш род!

Сложи нашу браћу драгу
на свак дичан, славан рад!
Слога биће пораз врагу,
а најјачи свима град.
Нек на нашој блиста грани
братске слоге златан плод;
Боже, спаси, Боже, храни
нашег краља њ наш род!

Нек на наше ведро чело
твог не падне гњева гром!
Благослови наше село,
поље, њиву, град њ дом!
Кад наступе борбе дани
к победи нам води ход!
Боже, спаси, Боже, храни
нашег краља њ наш род!

Из мрачнога сину гроба
наше круне нови сјај;
настало је ново доба —
нову срећу, Боже, дај!
Краљевину нашу брани,
петвековне борбе плод!
Александра, Боже, храни
моли Ти се сав наш род.

Ђорђевић Јован

2 Свет

Ала је леп
Овај свет;
Онде поток
Овде цвет.
Тамо њива
Овде сад,
Ено сунце
Ево хлад.

Тамо Дунав
Злата пун;
Онде трава
Овде цбун.
Славуј песмом
Љуља луг;
Ја га слушам
Њ мој друг!

Јовановић Јован

3 Pözdrav dömovini

Zdravo da si, dömovino mila,
Moja majko, zdravo, zdravo bila!
Pözdravlja te vjeran sinak tvoj.
Iza duga, teška putövanja
Tvomu licu sin se opet klanja
I nuđa ti vrući cjelov svoj.

Sretaj, majko, sretaj cjelov rado,
Vjëruj, nikom takva ne pödadoh,
Nít' ću pödati u životu svom.
Ljübav, kojom ovaj cjelov zbori,
Bez takmäca űzorito göri,
Göri samo na oltäru tvom.

Mila zemljo, da te svojim grudim'
Pritisnuti mogu, kako žudim,
Zägrlit te, oj da imam vlast!
Srce bi ti izjävilo bilom
Neizrečnu, nä tvom krilu milom,
Koju sada opet kušam, slast.

Oj sretna se ćutim, opet sretna,
Kao sužanj iza dugöljjetna
Tamnövanja, kad stupi nä zrak;
Kao brödar izgubljen nä moru,
Ötimajuć' život svoj pönoru,
Kad űgleda bliza žäla träg.

Kröz suze te glëdam öd radosti,
Ne mögu se nägledati dosti.
Željna duša rästopljena sva
Po licu se tvome razälila,
Sve milujuć' — svaćim ti si mila,
Majko, onom, koj' te ljubiti zna.

Prödoh svijeta nä sve ćëtir' strane,
Vidjeh kraje toli öpjevane,
Kojim slava do nebësa vri,
Svi su lijëpi, ű svom krasnom rësu,
Svi su lijëpi, al' svi skupa nijësu
Što si, majko, meni sämo ti.

Ti si meni sve, što zovem svojim,
 Sve, što ljubim, sve, što željom gōjim,
 I bićeš mi krōz svih dana broj,
 Koje mi je sudba dosūdila. —
 Zdravo, zdravo, dōmovino mila,
 Pōzdavlja te vjeran sinak tvoj!

Preradović Petar

4 Zāvera

Desētak dečāka pođe iz grada. Nešto svēčano vlada među njima. Jedan nosi u ruci neku knjižicu, a drugi preko rāmena motku ōmotanu belom krpom. Kad dođoše ũ polje, pōsedaju na jedan ōbronak, a ona dvojica, što su nōsili knjigu i motku, stupe nā najviše mesto, pa jedan stane čitati iz knjige:

„Nā zastavi naše dōmovine tri su boje. Razumom im nē shvaćam sklad i znāčenje toliko, koliko srcem.

Plava boja — boja nebēsa! Divno se sāstaje ũ sklad s druge dve boje, a seća me našēga pōuzdanja u nēbeskoga Oca, kojemu je sve u ruci. Tek to pōuzdanje treba da teče iz duše pune pregnūća za radom i nāpredovanjem u svakom dobru.

Bela boja seća me, da su naši oci, u boju junāci, vōleli mir, zanōsili se pesmom i dočekivali s jēdnakom gostoljubivošću pod svojim krovom prijatelja i nēprijatelja. Seća me, da nam duša treba da bude otsev te beline s našēga bārjaka: ōtsev čistōće, pōštēnja i snōšljivosti jednoga prema drugomu. Od toga dōlazi mirna savest, vedrina duše, ũgodnost poćitka i blagoslovēno ũživanje ōnoga, što smo stekli svojom mukom.

Crvēna boja, to je boja vesēlja. Seća me rādosti, što sam sin ove krasne, bōgate i slavne zemlje. Seća me i krvi, što su je naši jūnaćki oci prōlili za svoju dōmovinu. Ali seća me i toga, da danas nārōdi ne rātuju jedan s drugim toliko maćem, koliko umom i nātecanjem u radu. Zato nas crvena boja opōminje, da ũ svaku kāpljicu svoje krvi ũsišemo dužnost rada i nāpretka u znanju i u dobru. Bez toga bismo zaōstali i pogibali od neznanja, nērada i sirōmaštva gore nego ōd maća. Crvena boja ne bi tada znāčila zā nas toplu krv živōta, nego ōtvorenu ranu i srāmotno ũmiranje.

Tri boje naše zastave zanose me svojom skladnom lepōtom i upūćuju, kakvi treba dā budemo, ako hoćemo, da nam domovina

bude sretna. Svako treba da shvati i vrši svoju dužnost što bolje može i na kojem se god mestu nađe. Đak, koji ne nāpreduje pōradi nērada ū školi, nē sme reći, da ljubi domovinu! Posle u živōtu seljak, ūčitelj, činovnik, svēćenik, tŕgovac, zanātljija, gospōdar i sluga, a tako i žena u svom domāćinstvu — svako neka vrši svoje dužnosti i teži za nāpretkom, da ne zaōstane zā drugim. Krasan sklad triju boja jugoslāvenske zāstave živeće tad u našoj duši divnim ōsećajem zadovoljstva, a pō nama biće sretna i domovina. Jer zemlja, u kojoj ōbitavamo, to je telo domovine, a mi smo njezina duša. Kakvi mi, takva domovina.“

Dečak zātvori knjigu, a drugi do njega nājednom rāzviје jugoslavensku zastavu, digne je visōko i reče:

„Zāverimo se, braćo, da ćemo ljūbiti domovinu onāko, kako nam je naš drug čitao. Dajete li veru?“

„Dajemo, dajemo!“ kliktaše mlado društvo. Najpre izljūbiše svetu zastavu, a onda se rŭkovahu i ljūbljahu jedan s drugim. Iz jasnih grla zaōri tad skladno „Bože pravde“, „Lijepa naša domovino“ i „Naprej zastava slave“.

Na mnogom oku sjala je suza kao biser, a sunce i vedrina nēbeska planu jače, kao da je htela dvōstrukim sjajem obāsjati mladu četū.

Po Novak Venceslavu

5 Југославенско кōло

Кōло, коло,
 Нāоколо,
 Вилōвито,
 Плахōвито,
 Наплетēно,
 Навезēно,
 Ōкићено,
 Зāчињено,
 Брже, браћо, амо, амо
 Да се скупа пōиграмо!
 Србијанче, огњу живи,
 Ко се теби још не диви!
 Хрвāћане, не од лане,
 Ōдувек си ти без мане!

Ој Бōсанче, стара славо!
 Тврдо срце, тврда главо!
 Тврд си као кремен камен,
 Где стāнује живи плāмен.
 Ао Хēро, тврда веро,
 ко је тебе јоште теро?
 Ти си кано хитра муња,
 Што нйкада не пōкўња.
 Ао Срēmче, гујо љута,
 Сваки јўнак пō сто пута!
 Црнōгорче, царе мали,
 Ко те ōвде још нē хвали?
 Мачем бијеш, мачем сечеш,
 Мачем себи блāго тēчеш.

Ој соколе Далматинче,
 Дивна мора дивни синче!
 Ој ти красни Дўбровчане,
 Наш и данас бели дане,
 Та са песме и старйне
 Пуне славе и милйне!
 Ој Слāvонче тәнани!

Банаћане лāгани!
 Ој Бāчвани, здраво, здраво,
 Ко ј' у песми већи ђаво!
 Й ви други дўж Дунава,
 Й ви други где је Драва,
 Й сви други тамо, амо,
 Амо да се поиграмо!

Радичевић Бранко

6 Јединац

После битке код Кўманова очекивали су Срби још крвāвије борбе на Овчјем пољу. Прве су ишле коњаничке предстраже да прегледају крај й цесту, која има много ђпасних зāвоја, ўправо згодних за зāседу. Дођоше до једног зāвоја, где би могле планути турске пушке и обџрити прве коњанике. Први је јахао један војник. Тај је био ў највећој опасности. У рāзмаку слēдила су га двџица, па трџица и све већа и јача чета. Тик пред завојем йзненада пџтера силно коња неки коњаник и прēстигне пред завојем првога војника. По војничком прџпису тога није смео учйнити. Часник га позџве на одговџрност, а војник одгџвори: „Госпџдине, он је јединац у своје мајке, а моја мајка имаде три сина. Лакше ће наша мати прегџрети једнога сина него нџгова свога јединца.“ Часник се џкрене. На те речи није могао ништа одговџрити тој вџликој слāвенској души и џстави га.

И ја се радујем, што сам брат такву брату.

Трстењак Даворин

Најбољи начин слўжити Створитељу јест, да чинимо добро браћи својој.

7 Dva brata bez seke

Dva se brata bez sēkice tuže
 Kō lepīri bez rumēne ruže,
 Dō dva brata, do dva sīca zlāta,
 Dō dva brāta, Srbin do Hrvāta.

Što će braća bez seke, bez drūge!
 Što će jādni? Umrijeće od tūge!
 Al' se eto javlja izdalēka
 Tužnoj braći pōnajmlađa seka:
 Slōvenka je i draga i mīla.
 Našoj braći porāsla su krīla,
 I sad sretni puni živog žāra
 Dom već dižu kome nema para!

Katalinić Jeretov Rikard.

8 Budi svoj

Nije dosta, da prošvetiš um i da ga nakrčaš znanjem, treba da podaš stegu i svojim ošecājima i svojoj volji. Što ti kaže um, da je pravo i zdravo, neka i tvoje srce oseća, a voljom svojom pregni, da ono izvršiš. Neka bude potpun sklad između misli, ošecāja i volje tvoje, jer samo tako bićeš skladan, čitav čovek, samo tako bićeš svoj a ničiji drugo. Samo tako bićeš pravi značaj. Budi svoj i značajan. Nikome za volju, nikomu za ljubav ne skreni s puta, koji si jednom odabrao i kojim si pošao. Nē gledaj ni levo ni desno, već uvek ravno pređa se. Nē daj se odvrātiti s puta istine, poštēnja i lepōte ni milom ni silom, ni mitom ni prētnjom; radi onāko, kako ti skladno nāloži pamet, srce i volja tvoja. Pa neka se sav svet drma i ruši nāokolo tebe, ti stoj neustrāšivo sred rūševina, koje su se nāgomīlale oko tebe, pa prete, da te pokōpaju.

Budi svoj i vrši nadā sve svoju dužnost. Vršī dužnost makar i tēgotna bila. Vršī svoju dužnost prema bližnjemu, prema dōmovini i nārodu, prema vlasti i džzavi. Vršēci svoje dužnosti ne traži i ne očēkuj pōhvale ni nāgrade; nājlepšom i nājvećom nāgradom neka ti bude živa svest, da si svoju dužnost īspunio.

Klaić Vekoslav

9 Na pūtu

Moju stazu	Ruji zrak;
Krivōviju	Īspred mene
Krije mrak,	Već se crne
Dok još malo	Jēle sve,
Nā zapadu	Ā noć spušta

Svoje zamke:	Duga noć je,
Tihe sne.	Duga mi je
Tuđi kraj —	Pūstoš ta,
Dalēko l' je	Od časa mi
Moj prēmili	Štvore mi se
Zāvičaj?	Časa dva. —
Tu nē čujem	Spazim zvijezdu
Ni pastirov	Krāsna li je,
Mili „oj!“,	K njoj ću ja —
Sve mi strano,	Oj, nad dragom
Sāmo hřlim	Dōmovinom
Ū dom svoj.	Ona sja!

Crnko Mijat

10 Чавка и птице

Kad su птице йзабрале орла за цара, догōворе се да се једнога дана сакупе, и да се свака од њих пōкаже за што је која. Чавка се стидела да се пōкаже онаква каква је ствōрена, скупи перје од разних шарених птица, накити се њиме, и дође. Али птице упōзнају њену мајсторију, и свака извуче своје перје, те чавка остане чавка, али сва пōстиђена.

Нека се нико не йздаје за оно што није.

По Обрадовић Доситеју

11 Vrana i rak

Lētela je vrana nād obalom nekog jēzera i ōpazi pōvelikog raka — zgrabi ga i odlēte s njim.

Lētela je tako nad jezerom; — vide rak svoju propast i zāmisli se, kako da prēvari vranu u razgovōru, pa da ova ōtvori kljun i da ga ispusti ū vodu. I on poče:

— Eh, vrano, vrano: Znao sam tvoje rōditelje — dobre su to bile ptice!

— Hm, hm! odgovori vrana, ne otvārajući kljun.

— I sestre i braću sam ti znao — divne su to bile ptice!

— Hm, hm! gundā vrana i dalje.

— Ali ipak svi oni nisu ni blizu kao što si ti!

— Umhu! Umhu; — kao rāduje se vrana, ali kljuna ne ōtvāra.

Vide rak zlo se sprema, pa će u očajanju:

— Znao sam, vrano, i tvoga dedu. Došao on jednom jezeru da pije vodu i ja sam hteo da mu glavu otkinem . . .

— Ah, ti nevaljalče! viknu vrana iz svega glasa i ispusti raka u jezero.

12 Циц!*

Ал' се небо осмехива!
 Ђл' се река плави!
 А рибарче ў чун снива
 Јасно ко на јави.

Руди риба, јоште мало,
 Сад му је печена!
 Срце му је заиграло:
 „Амо сад, мџлена!

Он хитнуо ўдичицу,
 Рџбицу је стџко,
 Мџгнуо на жџравицу,
 Па је тако пеко.

Доле ћемо сада сести,
 Ал' ће да се слади!
 Моро бих те, рибо, јести
 И да није глади!“

„Жџравице, де се трўди,
 Нџмој тако споро!“ . . .
 Рџбица му веће рўди,
 Гўтова је скоро.

Па је узео, па њом брже
 Да прџмакне к усти,
 Чун се љуљну, он се трже,
 Оде санак пусти!

Радичевић Бранко

ў чун = у чўну; трўди се = пожури! рўди = румџни; к усти = ўстима.

* Каже се у шали, кад нешто жџлиш, а не добијеш, као овде рџбицу.

13 Ў cara Trojana kozje ўši

Bio jedan car, koji se zvao Trojan. U toga cara bile su uši kozje, pa je redom zvao brijače, da ga briju; ali kako je koji išao, nije se natrag vraćao, jer kako bi ga koji obrijao, car Trojan bi ga zapitao, šta je video na njemu, a brijač bi odgovorio, da je video kozje uši; onda bi ga car Trojan odmah posekao. Tako dođe red na jėdnoga brijača, ali se taj učini bolestan pa pošlje svoga momka. Kad taj iziđe pred cara, zapita ga car, što nije majstor došao, a on odgovori, da je bolestan. Onda car Trojan sedne, te ga momak obrije. Momak brijući

cara ōpazi, da su u njega kozje uši, ā kad ga Trojan zapita, šta je u njega video, on odgovori, da nije video ništa. Onda mu car dā dvānaest dukata i reče mu, da ōtsad uvek dōlazi on da ga obrije. Kad momak ōtide kući, zāpita ga majstor, kako je ū cara, a on mu odgovori, da je dobro, i da mu je car kazao, da ga svagda on obrije, i pōkaže mu dvanaest dukata, što je ōd cara dobio, ali mu nē kaže, da je u cara video kozje uši. Ōd to doba taj je momak jēdnako išao i Trojana brijaio, a zā svako brijanje dōbio po dvanaest dukata, i nije nīkome kazīvao, dā car ima kozje uši. Ali ga nājposle stane mučiti i gristi, gde nē sme nikome da kaže, te se počne gūbiti i vēnuti. Majstor to ōpazi pa ga stane pītati, šta mu je; a on nā mnogo zapitkīvanje najposle odgovori, da ima nešto nā srcu, ali ne sme nikome kazati, „a da mi je“, vēli, „da komegōd kažem, odmah bi mi odlāhnulo“. Onda mu majstor reče: „Kaži meni, ja neću nikome kazati; ako li se bojiš meni kazati, ā ti idi dūhovniku pa kaži njemu: ako li nečeš ni njemu, a ti iziđi ū polje iza grada pa iskopaj jamu te zavūci glavu ū nju pa ū tri puta zemlji kaži, šta znaš, pa onda opet jamu zatřpaj“. Momak izbere ovo treće: ōtide iza grada u polje pa iskōpa jamu te ū nju zavūče glavu i u tri puta rekne: „U cara Trōjana kozje uši“. Onda zāgrne zemlju i tako se smiri i ōtide kući. Kad posle toga vreme neko prođe, ali iz one jame nikla zōva i tri pruta narasla lepa i prava kao sveća. Čōbančad kad nađu zovu otsēku jedan prut i od njega nāčine sviralu, a kad počnu svirati, svirala izdaje glas: „U cara Trojana kozje uši“. Čuvši to car Trojan, odmah dozōve ōnoga brijačkoga momka, pa ga zāpita: „Mōre, šta si ti oglāsio nārodu za mene?“ Ā on se sirōmah stane pravdati, da nije nikome ništa kazao, ali da je video šta on ima. Onda car istrgne sablju, da ga poseče, a on se prēpadne pa sve po redu iskaže: kako se zemlji ispovēdao, pa kāko je sad na onome mestu narāsila zova, od koje svaka svirala izdaje onaj glas. Onda car sedne s njim nā kola i pođe na ono mesto, dā vidi, je li istina; kad tamo, ali još samo jedan prut nađu. Car Trojan zapōvedi, da se nāčini svirala od onoga pruta, da vidi, kako će svirati. Kad oni nāčine sviralu i počnu svirati, a svirka izdaje glas: „U cara Trojana kozje uši“. Onda se car Trojan ūveri, da se na zemlji ništa nē može sākriti, pa onome brijaču ōprosti život i posle dōpusti, dā svaki može dōlaziti, dā ga brije.

Narodna pripovetka

14 Глуви

У неком селу живео је бачвар Вук. Он је био глув. Једног дана дође Вук у шуму, да насече прућа за обруче, који су му требали за чабар, који се био расушио.

У том најће његов пријатељ па му рече: „Добро јутро, Вуче!“ „Сечем обруче!“ „Јеси ли здраво?“ „Мислим да је право.“ „А шта ради стари пријатељ?“ „Расушио се, па хоћу да га притегне,“ одговори Вук.

Народна прича

15 Пакосник

У води је доста хладно,
Бива каткад и досадно,
Па и жаба водоземка,
Кад је дуго доле била,
Зажели се дана бела,
Зажели се сунца мила,
Па и седи на камѣну,
Ено, седи мирно,
Кѡ би сада злопак био, —
Ко би је сад дирн'о!

Али дете, нека злица,
Накупило камѣница,
Па са моста, са висине,
Жељно видет туђе крви,
Жабу циља, жабу гађа,
Да је смрви.

Бежи, жабо, скачи доле,
Гледај па се спаси,

Да ти живот богѡдани
Пакост не угаси.
Скачи, жабо, скачи брже,
Нико ти не пречи!
А ти, брацо, стани да ти
Рекнем две три речи:

„Та зар твоја млада душа
Нема друге сласти,
Него гледат где ће наћи
Ког да упрѡпасти?
Зар с тим срцем мислиш живет
На ѡвоме свету?
Зар у себи мислиш храни
Ту пакост прѡклету?
Зар пакосник може смело
Међу људе поћи?
Зар се може у невољи
Надати помоћи?“

Јовановић Змај Јован

16 Патак и жаба

Дошао патак до баре, у којој је било више жаба, па им стао говорити, како треба сви на свету да живе у љубави, миру и слози. Слатким је речима доказивао, да свако има право да живи слободно, и да нико не сме нападати друге.

И још је говорио, да на овом свету не може бити добро, док међу свима живим створовима не буде мира, слоге и љубави. Жабе су слушале радосно, па кад је патак свој говор свршио, скочи повёрљиво једна мала жаба до патка, да га пољуби, али је патак зграби и прoгута.

Тако чине и многи људи. Лепо и слатко гoворе, али ружно раде.

17 Малим ђацима

Похрлите, браћо мала,
Похрлите амо,
Да вас с нова загрлимо,
Кад се давно знамо.

Одмора је било доста,
Треба опет рада;
Нашој милој oтаџбини
Најљепша сте нада.

До три виле поестриме
Жељно у вас гледе;
На вама је, браћо мала,
Да се срца среде.

Сложно зато напред сада
Прoсвјетом слободи,
Да се Србин, Хрват, Словен
С вама препoроди.

Ви сте нада, ви сте срећа
Наших љепших дана;
Ви сте наша мајска зора
Давно жељкована.

Похрлите, браћо мала,
Похрлите амо,
Да вас с нова загрлимо
Кад се давно знамо!

Чаврак Александар

18 Najbolji savet

Е, deco moja, golubici moji, raspust prođe i vi se vratiste opet u školu.

U školi će opet biti i radosti i tegobe.

Radovalaćete se kad se nešto naučite; biće vam mило kad počnete pevati lepe pesme; veselićete se kad izađete na igru; a najveća milina biće vam, kad se uredite i pevajući budete pravili izlete u oколicu, kroz divne šume i zelene livade, kroz lepa sela, gde će vaše majke i sestrice izlētati na ulicu, da vas vide, da se obraduju, kako njihovo dete ide nasmejano u redu kao vojnik.

Ali će biti i brige u školi. Ili nešto nećeće razumeti, ili zapamtiti, ili će vas pakostan drug ucveliti ili naružiti, ili ćete

nešto pogrešiti. Zato zapamtite ovaj savet. Kad sam ja bio malen kao vi i pošao u školu, mene je moja majka, seljanka, ovako svetovala:

„Sine moj! dobro pazi, šta učitelj govori, pa pamti i onako čini, kako on kaže. Znam, da nećeš nikad slagati i ukrasti, da nećeš slabijeg druga cveljati, nit ćeš ružno psovati, ali te molim dobro zapamti ovaj savet:

Ti ćeš imati i dobrih i rđavih drugova. Druži se uvek s najboljima. Kako se oni vladaju, tako i ti, kako oni uče, gledaj, pa i ti uči tako, pa ćeš biti uvek dobar i srećan.“

I ja sam poslušao majku. Otišao sam čak u varoš u školu, jer je u mome selu nije onda bilo. Družio sam se uvek s najboljim đacima pa nikad nismo uradili nešto ružno, od čega bi se stideli. Ako nešto nisam razumeo ili zapamtio, oni su mi pokazali. Ako oni nisu nešto znali, ja sam im pokazao. Zato sam i ja postao najbolji đak i svršio školu kao prvi u mome razredu. I nikad se nisam pokajao, što sam poslušao svoju majku ...

Iz Jovićeve čitanke

19 Škola

Da, dragi Ljubomire, teško ti je učenje; još ne vidim da ideš u školu onako odlučno i onako veselo, kako bih ja želeo. Ne možeš još da se prelomiš; ne možeš još da uvidiš značaj škole.

Svi danas cene školu, moj Ljubomire. Pomisli na radnike, koji u nju idu uveče, pošto se umarali ceo dan; na žene, na devojke sa sela, koje u školu idu nedeljom, posle punih šest radnih dana; na vojnike, što se prihvataju knjige i pisanke, kad se, mrtvi i umorni, vrata sa vežbanja; pomisli na dečake neme i slepe, koji ipak uče; i najzad pomisli na osuđeničke, koji isto tako i sami uče čitati i pisati.

Pomisli, kad ujutro pođeš iz kuće, da u taj isti čas, u tom tvome gradu, još deset hiljada dečaka polaze kao i ti, da se za tri časa zatvore u sobu, pa da uče. Ali šta će ti drugo! Pomisli na bezbrojne dečake, koji, kao i ti, idu u školu u svima zemljama; zamisli ih kako idu: idu kroz uličice mirnih sela, kroz ulice šumnih gradova, duž obala mora i jezera, negde pod suncem koje pali, negde kroz maglu, u čunu u podvodnim kra-

jevima, na konju preko vĕlikih ravnica, na saonicama po snegu, preko dĕlina i bregĕva, preko ŕuma i reka, pustim stazama plĕninskim, sami, pĕ dva, u gĕmili, u dugu redu, gĕvoreći hi-ljadu jĕzika, od pĕslednjih ŕkola u Rusiji, u ledu, do pĕslednjih ŕkola u Arabiji, u pĕlminu hladu, idu miliĕni i milioni, da svi nauĕe iste stvari ũ sto raznih ĕblika; zamisli ovaj grdno vĕliki mrĕvinjak od deĕaka stĕtinu nĕroda, ovaj bĕskrajan pĕkret u kome si i ti, pa pomisli: kad bi taj pokret prĕstao, ĕoveĕan-stvo bi pĕnovo palo u vĕrvarstvo; taj pokret je nĕpredak, nada, slava ovoga sveta.

Samo hrabro, mali vĕjnice u nĕizmernoj vojsci! Tvoje knjige tvoje su oruĕje, tvoj razred tvoja je ĕeta, bojno polje to je cela zemlja, a pĕbada je — ljudsko ĕbrazovanje. Nemoj da budeŕ nĕmaran vojnik, dragi moj Ljubomire!

Tvoj otac

Po E. Amicisu

20 Пијаница

Марко бĕјаше најлепши момак у селу. Био је син ймућнога газде Илије, којему је задĕвао стотину брига. Није слушао ĕпомене свога доброга оца. Био је својĕглав већ од најраније млĕдости. Док је пĕлазио школу, љутио је старога ũчитеља, који се много трудио, да Марка ũпути ũ све, што је лепо и добро. Док је био ũ школи, причйњао се дĕ слуша, но чим би био на слободи — еј, није му било господĕра.

Као момак бĕјаше шаљивџија, добар певач и тамбураш, те га завĕлело цело село узĕ све њĕгове пĕроке . . . Замĕрали му јĕдино то, што се често опйјао. Сто пута чуо је очеву ĕпомену: „Синко, вино и рĕкија је отров!“ — А он се само смĕјао.

— Й други људи пију и вино и ракију, па зашто баш је да нĕ пијем! — бранио се често Марко.

— Да, ал' пĕметни људи пију ũмерено и за ĕкрепу, док ти пијеш до бĕсвести, па онда пијан дођеш на ругло целоме селу, — опĕмињао га Илија. Но све ũзалуд. Марко је постао пијаница, прави прĕвцати пијаница. Где гĕд је само могао до вина или ракије, стрĕствено је пĕсизао за тим „слатким пићем“ — док није најзад и настрĕдао.

Село га је волело. Није било ни крститки ни свадби у селу, а да није био узван и вѣсели Марко, који би забављао цело друштво лепим шалама, тамбурањем и пѣвањем. А кад би га вино „премаило,“ није био раздражљив ни свадљив, већ би се пијан стровао и заспао — па било то и на цести.

Једном су у газде Нике пйровали. Било је ко на пиру . . . С јутра, кад су млађенци одлазили у свој нови дом, имао је и Марко да их прати. Али да, опио се јадан тако, да је пао прѣд кућу и заспао брзо. Није ни чуо, како му се сватови ругају, а није се ни бринуо за оца и газду Нику, који су се на углу куће озбиљно разговарали о вѣликој нѣсрећи за свакога, ко се пода пијанству.

— Гле, гле, нашега Марка! ругао се момак Иво. Хајде, краљевићу Марко, устај! Виле те зову. — Марко није никога ни чуо ни видео. Дйгоше га и пѣнеше у комору, да проспава свој мамурлук. —

А други дан била му глава тешка и бѣлело га око слепѣчица. Руке су му биле дрхтаве и није био ни за какав посао. Само је жеђао и жеђао . . . Испео би каблицу воде, па ипак није могао да угаси жеђе. Овако мамуран и мрзѣвољаст тражио је селом ракије, клипаре или шпире, — да се „излечи“. Кад му то сељаци нису дали, пошао би до трговца Жида, који му је радо давао јаке „шпире“ — патворене ракије, јер је знао, да је Марко јединац у бѣгата оца — газде Илије.

И није се поправио. Прешло му у страст. Марко се опјао дан за дневом. Изостајао ноћи и ноћи, убјао се . . . То је његова оца спремило од тешке жалости у прѣрани гроб.

Сад је било Марку слободно, да троши намрту ѣмовину. И трошио је. — Брзо и пребрзо прѣдао му Жид кућу и земљиште — све је то Марко запио.

Остао потуцало на ругло и срамѣту целоме селу . . . Деца викала за њим: пијаица, пијаница!

Дани прѣлазили и Марко рано ѣстарио и ѣслабио. Пре су га људи волели, а сад су га жалили. А Марко! — Живео је ѣд милости добрих људи! Вино и ракија ѣспили му и уништили снагу. Стао је поболѣвати и тражио лека опет у вину, док га најзад јѣднога дана не нађоше крај цесте — мртва.

Ўбило га вино... Нико није тужио за њим. Само су родитељи упућивали своју децу: „Јесте л' видели, како сврши пијаница Марко? — Убило га вино!“

— Да, да, причали су старци: „Више се људи утопило у вину, него у води!“

З. Ј.

„Mānimo se čaše, te zāvodnice, stare guje naše, il' nema spasa nam ni do vijek vijeka.“

Marković Franjo

21 Kurjak i pas

Došuljao se kurjak do kōlibice, za koju je bio šarov lancem vezan. Ū taj čas bilo je pred šarovom u stružnjaku kōstiju i raznih kuhinjskih ōtpadaka, što mu doneo gospōdar na obrok.

Šarov gostoljubiv, pōnudi kūrjaku:

„Dě, gorski striče, zalōži i ti!“

No, kurjaku se ta hrana nije dōpala, pak ūpita psa: „Šārove, koliko takvih ōbroka imādeš nā dan?“

„Jedan jēdini.“

„Zar uvek kosti bez mesa i pusto zēljenje?“

„To i jest slasna hrana“, — prōduži pas.

„Teško li ga tebi! — počē kurjak — tūdijer sāpetu, dan i noć na straži, pak ti još uvek lājati; a ja slōbodan ūsred planine ūhvatim jēlena, nāvratim se među stoku, ščepam ūgojena ovna, zāvratim stoku, zāplenim tova vola, — i eto gōšćenja!“

Na to će šarov hvālisavomu kurjaku:

„Blago meni, jer što pōjedem, ono i zāslužim; ali teško ōnomu, koga sila hrani.“

Lepušić Ivan

22 Poštenje

Dika su čoveku lepi vōlovi, lepi konji, lepe njive i senōkoše, lepi vinogradi i vōćnjaci; lepe su i dične i druge drāgosti gospōdāreve, ali je najveća dika i slava čoveka: poštenje. Poštenje vredi više, nego sve blago ōvoga sveta. Naši su stari rekli: Poštenje je življenje. Bolji je dobar glās, nego zlatan pās. Poštenjak-vekovnjak. Bolje je časno i pošteno ūmreti, nego nepošteno i srāmotno živeti. Sve za obraz, a obraz ni za što.

Što koristi čoveku silan imetak, kičeno i bogato odelo i sve drugo, ako nije pošten. Takav je čovek kukavac, zadnji stvor na svetu, svoja sramota i rugoba. Najveći sirōmah, gladan, gō i bos, ali pošten, časniji je čovek od svih nepoštenih bogatuna. — A istina je i to, da krivo stčeno nije blagosloveno.

Ne dajte se vārati, budite mudri i ōprezni, ali budite poštēni. Što vam nā srcu, to i nā jēziku. Kako mislite, tako i govōrite. Što rēčete, to neka je tvrdo i kao željezom prikovano. Držite veru, i što ste ōbećali, to ispunite, makar i štētovali.

Po Trstenjak Davorinu

Сине, благо теби, ако на питање: шта си у свету учинио? можеш одговōрити: поштење је мој зāнат.

23 Мој отац

(Отац пѣшчев био је свѣштеник у Српској Црњи, у Дунавској бановини, и за време маџарске буне, 1848—1849 гōдине, био је од Маџара ѿсуђен нā смрт.)

Још се сећам „злочинствā“ са кога ми је добри отац нā смрт осуђен, па често у пōноћи кад се мисао ўдуби у сиву маглу далēке прошлости, ништа више не бих пожелео но да ми нико у роду са другог злочина нē буде ѿсуђен...

Беше Велики четвртак 1849 године.

Народ се скупио на бдѣније, и с пōбожним срцем ишчекиваше да се молитва са свештеникових ўсана зāхори... Двери се отвōрише, а ѣз њих лāганим и ѿзбиљним кōраком ступи мој отац. Још му у оно доба беше црна брада, црна као она ѿдежда, коју је као православни свештеник Страсне нѣдеље облачио.

У руци је држао златан крст.

У црним очима светлео му је огањ, чело му бејаше бледо, ѿобрази румѣни, — свети пламен пōбожности и одушевљѣња преѿобразио је све што ѿбично беше у створу његову; задрхташе му усне, у сувој руци затрѣпта светлост златнога крста.

Глас му је стрепио:

„Синови прāвославне цркве! Синови народа! Синови слобѿде!... Вашу браћу пѿтиснуше дўшмани народа нашега: обале Береја, Мориша и Тисе црвѣне се од крви њихове. Книћанин је пѿбеђен!... Ах, Страсна је недеља, ѣзгибе цвет народа нашега!...“

Нă те је речи клонуо народ, сузе му се лѣдише по глатком мермеру, а од груди се мермер ствара. Жене су дрхтале ђд страха. Само младѣи стискиваху песнице, нестрпљиво чѣкајући свршѣтак злѣкобне бѣседе.

„Христос спăситељ људи, народа и векова, ове је Страсне седмице ѣспео горку чашу, да својом крвљу ў крв свију нăрода и свију вѣкова ўлије амăнет: једнакости, братства и слобѣде! Ёдите, гините за слободу! Гоните угњѣтача њенога! . . . Идите, пѣмешајте своју плѣмениту крв са крвљу пострадавшега зă вас и зă род човѣчији!“

На Вѣлики петак ѓсвануло је пет стотина косăча мрка погледа, чврсте деснице. Ма који спăхија у земљи Маѣарској ѓбрадовао би се овој мѣби, али сад стрепљаше, јер то не беше гѣмила жѣтелаца, него чета дивљих ѓсветника, која не тражаше њиве да их пѣкоси, него да их својом и душманском крвљу ѓроси . . .

Ето, драги пријатељу, са тога ми дѣброга оца осудише нă смрт.

Јакшић Ђура

Речи: Страсна недеља: Велика недеља (пред Ускрс).

Книћанин Стеван, српски вѣјвода, који је за време маѣарске буне са добровѣљцима из Србије ѓтишао Србима ў помоћ; сузе му се ледише по глатком мермеру: сузе су му падале на мрамор и онде се слеђивале; пострадавшега: онога, који је пострадао (овде Христа); моба: скѣпина сељăка, који гăздамă раде неко време без плате, само за јело и пиће.

24 Мајка

I

Ja nѣ znam što je majka mila,
 Ni majĉin što je srca plām;
 Ja nѣ znam što je sve mi bila,
 Ta da je bila jedva znām!
 Kō săn mi lebdi slika pusta,
 Kad zadnji put me k sebi zvă,
 Kad zadnji cjĉlov s milih usta,
 I blăgoslov mi zadnji dă.

A ja sam plako, Bože sveti,
 I prošplako sam cijelu noć:
 „O, majko slatka, nemoj mrijeti,
 Ti ne smiješ, nećeš od nas poć!“
 O ludo li sam bio čedo,
 Zar mari smrt za srca jād?
 Drugāčije sam svijet taj gledao,
 Neg što ga gledam bōlan sad.

II

Ah, svuda bjesni smrti sjena,
 Od dragih drage dijeli nās,
 I sāmo slatka ūspomena
 Sačūvat nam je kadra glas.
 Oj ūspomeno, dīvna meni,
 O majci što mi znadeš reć?
 Ti šutiš — jao! bar spomēni,
 Što dāvno mene bōli već.

Ja ne znam što je majka mila,
 Ni majčin što je srca plām;
 Ja ne znam što je sve mi bila,
 Tā da je bila jedva znām.
 Pa ipak srce moje sluša
 Utješljiv neki s nēba jēk:
 „U tebi žive majke duša,
 I živjeće s tobom vijek.“

Badalić Hugo

25 Братска љубав

Била два поделењена брата, један ожењен, а други неожењен. Иза матере им оста велика њива, коју су заједнички обрађивали и братски дѣлили што би родило. Никада међу њима није било свађе. Једне године засеју њиву пшеницом и кад је ужутила, пожању у снопове и поделе на два једнака дела.

Обноћ дође оном неожењеном нешто на памет. Пробуди се и говораше сам у себи: „Мој брат има жену и децу. Није право да мој део буде раван његову. Устаћу па ћу неколико мојих снопова метнути на његову камару.“

Али исте ноћи мислио је тако и други брат, коме је било жао брата, јер нема жене ни деце, да под старе дане нeће имати ко да га храни, те оде и однeсе неколико снопова на његову гoмилу.

Други дан чудила су се обoјица, да су им камаре једнаке, а сваки је знао, да је однео сноплa на другу гoмилу. Тако је било сваку ноћ и свако јутро. Најпосле смисле, да ноћу припазе oткуда је то чудо. И гле! сусрeтоше се натoварени сноплeм, које су један другому пoнели. Уставе се, загрле се, љзубе се и онда рeкоше: „Сад видимо, да смо погрeшили, што смо се делили! Нe можемо један бeз другoга!“ И онда се опет сaставише у једну кућу. А народ из тога села сaзида школу на ономе месту, где се братска љубав покaзала, да вeчито опoмиње ђаке на то: како треба да се браћа љубе.

По народној причи

26 Iz „KüGINE KUĆE“

Ko ste, božji ljudi,
Kāzano vam būdi:
Ne želi nēvolju
Sūsjedovu polju;
Njeg'vo pōharano,
Tvoje rāzrovano;
Brata ko zagrebe,
Zakōpao sebe!

Šenoa August

27 Sāvjeti

Nājgore

Rūžna je i vajna
Nēsloga i svađa,
Gādniya je jošte
Ōtmica i krađa.

Al nājgora jeste
Klēveta i zloba,
S nje nēvini pate
Dō i překo groba.

Pravi život

Živi, brate, ali tako,
Da kraj tebe i brat živi,
Da sa ružne sēbičnosti
Niko tebe ne ōkrivi.

Lōzinkom ti neka bude:
„Tuđe muke dirat nēću!“
U vlašitotoj mucu, znoju,
Pōnajljepšu nać ćeš sreću!

Nājljepše

Ljepo je prōstit bratu
Kad ūvrijedi sŕce tvoje,
Jer ūvrijede oprāštati
Pōnājljepša krēpost to je.

Ljepo je prōstit svakom
Nek i teška je krivina
Oprāštati bližnjem svomu
I krēpost je i vrlina.

Ali ljēpšu ne pōkaza
Nikad krēpost i vrlinu,
Kō kad prāštaš, a mogo si
Svom se svētiti dūšmaninu.

Milaković Josip

28 Мрави

Радини, мърљиви, ѓкретни, журе се, брзају за послом. Сусрећу се по стāзицама, стану малко, ко да се питају где имāде посла, пōздраве се, па крећу даље журно и хитро. Никад не мирују, и нйкакова их зāпрека не сјставља. Све надвлāдају. Сйћушни вуку горку мрвицу круха, йструхнуле кукце, ѓстанке хране: све нēкаковом стрпљивошћу, љверени да мбрају доћи до циља.

Й ја кад их гледам тако стрпљиве, рāдине, јњачке, братски сложне, сетим се деце мог нāрода, сетим се свих његових зала, пōрока и мана, њйхове борбе ѓ кост, њйхових инāта, братољбојних свађа, па их видим, где долазе к мени, да им нешто упишем у спмeнар жйвотне књиге . . . И ја не знам уписати у ту књигу него две речи: „Будите мрави.“

Каталинин Јеретов Р.

29 Јаче од смрти

Jedne vēčeri zāmolim deda, da mi opet šta priča. Ded se malo zāmisli pa reče: „Ne mōgu baš ništa da se setim, što ti još nisam pričaо.“ Nato se malo snevēselim pa pōgledam kroz prozor u dvōrište, kamo je kočijaš ūterao puna kola kāmenja. To je ѓpazio i ded pa reče: „Baš su jaki vaši konji.“

„Zāista jaki“, odgōvorim ja.

„A što je jачe od konja?“ ūpita ded.

„Vuk“, odgōvorim ja smešeći se; jer mi se učinilo, da je ded voljan da se šali.

„A šta je jače od vuka? Kazuj brzo!“

„Lav“, rekoḥ, da se pokaḗem, kako ũmem brzo odgovārati.

„A šta je jače oḁ lava?“

„Mreḗa“, priškoćim ja, sětivši se neke dēdove priće.

„Šta je jače oḁ mreḗe?“

„Miš“, rekoḥ ja krōz smeh.

„A šta je jače oḁ miša?“

„Maćka.“

„A oḁ maćke?“

„Pas.“

„A šta je jače oḁ psa?“

„Zima.“

„A šta je jače od zime?“

„Bunda.“

„A šta je jače oḁ bunde?“

„Mōljac“, rekoḥ, da ne oštanem duḗan odgovor.

„A šta je jače od moljca?“

„Bātina, kojom se izbatina.“

„A šta je jače od batine?“

„Ćovek, jer moḗe da je prelomi.“

„A šta je jače od ćoveka?“

„Starost.“

„A šta je jače oḁ starosti?“

„Smrt.“

„A oḁ smrti?“

S tim me je pitaḅem zāterao ded u tesnac. Nisam znao šta da odgovorim.

Ali ded me oḗbiljno pōgladi po ćelu pa reće: „Od smrti je jaće lepo i pošteno ime. Lepo ime oštaje i posle smrti. Ćoveka sāhrane, ali njegova dobra dela još se dugo spōminju. Sve radi, sinko, kako te ući Bog i dobri ljudi! Što lepsi spomen, to duḗe traje. Eto ti, šta je jaće oḁ smrti.“

Iz Nazorove ćitanke

30 Pjesma o Źigici Źigavoj i Gredi gredūrini

Greda: Ōj, Źigo Źigava, otkud tebi slava?

Źigica: Na meni je nešto, što ti nemaš: glāva!

Greda: Baš golēma glava! Kao da je nije!

Źigica: Ű njoj zmaj se krije, te svijetli i grije.

Greda: Ja sam greda gredürina;
 Majka mi je kladürina;
 A djed mi je hrastov dïrek,
 Da sam živa dŭg je vïjek.
 Budücnost me slavna čeka:
 Na lađi ću jambor biti
 I plöviti put dalëka;
 Ja ću pöstat dva dïreka,
 Bälvan zä pod i duväre,
 Břv dugäčka preko bäre;
 Na plugu ću grëdelj biti,
 Ili stïjeg pönositi.
 Ili, ili . . . ded ti kaži
 Mudra žigo mala!

Žigica: Oj bälvane i břvino,
 Stiježe, moste i dïreče,
 Znämen jesi tuđe sreće,
 Svejëdno ti üvïjek,
 Što od tebe grade:
 Vjëšala il' öltar,
 Kölijevku il' klade,
 Jämbor ili dïrek,
 Stïjeg ili trüp:
 Ti si üvïjek glüp!

— Dosta! — Greda rüknu
 Pa se dolje svali,
 Žigica se smrvi, sumpor se üpali,
 Plämeni se jëzik ü visinu vinu,
 I — pröguta plämen
 Suhu gredürinu!

Nazor Vladimir

31 Gävanu

Čëmu blägo bez broja i mjere?
 Čëmu časti — čëmu bijeli dvöri?
 Kad u grudim' nemaš prave vjere —
 Kad ti sřce zlöduh päkla dvöri.

Őteo bi sjajnom suncu zraku,
 Őpaso bi njōme bijele dvōre,
 Da se sjaju u crnome mraku,
 Dā svijet vidi, ťto bogātať mōre.

Őzalud se hvatať rajske grane;
 Vēlika je nēbeska dobrōta —
 Nije sunce samo za gāvane —
 Nit' bi sjālo — da nēma sirōta.

Őta bi dao zā tu zraku sunca?
 Svoje dvore, zlāto, lōvor — slavu,
 Čāsti svoje ōd dna do vrhūnca —
 Tek vrh tvoje da se sjaje glave.

Őta je jedna sitna zraka ona,
 Őto je sunce iz svog žara prosu —
 Prema zrakam' bēzbroj miliōna,
 Őtono piju biser — sjajnu rosu? — —

Őta je sunce? — Tekar praťka mala
 Prema sili — prema svijetlu raja,
 Őto je nā svod iz nebēsa pala,
 Dā nam svemir zracima ōsvaja.

Nemať čime kupit sitne zrake —
 Cijeli svijet je moťan kupit nije;
 Svakom sjaje do lēdene rake,
 Dōklen žije — dōtlen ga i grije.

Čim ćeť doći — kad ti klone glava —
 Pred nebeska vjēčno sjājna vrāta?
 Tāmo gine zlāto, čast i slava,
 Ključ su: djela plēmenita — zlāta.

Lepuťić Ivan

32 Sūza sirōtinje

Gōrka li je suza ona,
 Őto sa oka mūtna pada
 Őto je lije sirōtinja
 S crne bijēde, teťka jāda.

Divno li je sťce ono,
 Őto ōtire suze take,
 Őto bar časak usrēčuje
 Nēvoljnike, sirōmake.

Toni Bogumil

33 Бурa нa мору

Бурно море побeснило,
 Нагрдило сиње лице,
 Све се живо с њега скрilo,
 Све утeкло, све oтплови,
 До jедине бурне птице:
 Гaлeбови . . .

И стрaшно је пoслушати
 Љуте буре хук и бес,
 И стрaшно је пoгледати
 Бурног мора скок, пoтрес:
 Џзбуњено,
 Џзмуњено,

Зaљуљује силним тoком
 Горoстасне мутне вале
 Преко стена и oбале.
 Хуји,
 Бруји,
 Рaспиње се,
 Пeнуши се,
 Рaздире се
 Од силне
 И пoтреса
 Па пoдиже у висине
 Од пoмаме и од бесa
 Вал на вале до небeса . . .

Кахански Стеван

34 Vatra na brodu

Dva dana gõnila ih oluja. Vãlovi kõ gore; izmoreni se brod jedva dr̃žao. Svuda naokolo tũtnjilo ũzburkano more, a nebom se vãljahu crni oblaci.

Ūveče dr̃ugoga dana, kad je oluja nešto popũstila, približi se kapetãnu krmilar Tomo, pa će mu: „Kãpetane, brod gori!“

Kapetãn problēdi. Jedrẽnjača je bila krcata ũgljenom, a more ođnelo sve čamce za spasãvanje. Zapõvedi, da se donesu štřcaljke. No čim se otvorila ũtroba broda, sunu iz nje stup plãmena i dima. Što je više ũ brod dõlazilo vode, to je oganj bivaõ jači.

Uto se u vëlikoj daljini nã levo ũkaza kula svëtilja. Vĩdeći da neće biti mogũće utřnuti vatre, kapetãn ođredi, da se ũpravi prema õnome svetlu. Onda põhiti na pramac, da oðodri momčad i pũtnike. Na křmilu oštao Tomo i ravnao brodom po zapõvedi kapetãnovoј. Vetar nije bio põvoljan, pa se brod põlako micaõ napred. Međũto je već krma bila sva u ognju. Plamen je već lizao tlo pod Tominim nõgama, a vetar je nanõsio nã nj õblake crna i zagũšljiva dima. Uto zatũtnji ispod Tominih nõgu silan prãsak. Brod se ũžasno põdrma, a u zraku se rãzlije gusta kiša svetlih iškara. S pramca zaõri ũ noć strašan krik. „Põgibosmo!“ zastẽnjali putnici misleći da je Tomo nastrãdao, a brod ostao

bez krmilāra. Ali Tomo se držao čvrsto nā svome mestu. Već je dobio nekoliko ōpeklina na licu i rŭkama. Ljuto ga pale te ōpeklina. A ima i drugo što ga mući. On zna, da nē može više niko k njemu, jer je oganj zāhvatio svu krmu. Zna da mu svaki čas preti opāsnost, da polēti ū zrak. A spas je ipak blizu — na dohvātu. Eno tu nedalēko pružio se komad ōtkinute daske. Nā njoj bi se mogao spasti. Ali na pramcu imāde ljudi, koje tākoder treba spasti. — I Tomo stoji čvrsto na křmilu.

Kātarka se na krmi prevālila, tek što ga nije poklōpila. Ostala je još ona na pramcu. Gornja jedra dobro nose. Brod se bliža svētioniku. Ali gle nēsreće! Plamen zāhvatio Tomine noge. No on još ne pōpušta. Zā sreću vetar dunuo jače i brod krenu u ūvalu, gde će se nasŭkati. Sada nije mogao ni Tomo da više izdrži. U času, kada ga već vatra svega zāhvatila, skoći nēvoljnik ū more. Teškom mukom dōpliva dō obale, a još se i teže izvŭče nā suho. Nā telu je od ōpeklina ōsećao strašne bōlove. Nije mogao ni ūstati ni zvati ū pomoć. Ujedared ga ōstavila svest.

U isti mah grnula lađa ō žal. Svi se spāsoše. Malo su zatim brodolōmci našli svoga spāsitelja — jŭnačkoga krmilāra Tomu. Kad je sřčani mornar otvorio ōči, svi su prōplakali ōd radosti. Tomo je mnogo pretřpio ōd bola. Nije više bio spōsoban zā rad. Ali su se ti putnici pōbrinuli zā nj i svome spāsitelju obezbēdili život.

Iz Nazorove čitanke

35 Пō мору

Једна од најлепших благадати, којом је Бог хтео обдārити југослāвенски народ, то је наше прēкрасно Јадранско Море, које залева и плаче нашу дōмовину са зāпадне стране. Јадранско је Море наша највећа срећа, наш најлепши урес, највеће бōгатство, наше трговиште ōтворено с тисућу лŭка. По Јадранском Мору ми смо на једном од најзгоднијих пōложaja свега света, и зато није чудо, што се многи други нāроди лāкоме зā њим, као што се и у давњини збивало. А што је главно, и зашто морамо лŭбити Јадранско Море, то је, да је оно најјачи бедем наше слобōде, без које би нас у тужним дāнашњим приликама нēстало с пōвршине света, да се разнāродимо и ūтопимо у вāловљу тŭђинства, које нас сā свих

страна бије. Из његових валова, с његових отока, из његова прјморја као да се ўздиге понос југосла́венски. На Јадранском је Мору сва наша сила, на њему је сва наша будућност, можда славна, као што је била прошлост за времена краља Төми-слава, када је по њем плөвило двеста хрватских ратних брөдова.

Тресић Павичић Анте

Питања: Која је најлепша благөдат нашега народа?

Због чега нам је Јадранско Море највећа срећа?

Оно је наше, а лакоми ли се ко за њим?

Је ли Јадранско Море гроб или бедем наше слободе?

Када је била на њему славна наша прошлост?

Какова ће нам бити будућност, кад на Јадранском Мору одбијемо валове туђинства?

„Море дивно, море свето,
Прөд нама се шириш ето
Као тајна коб.
Љўљачка си кому мила,
Кому хладан гроб.“

Прерадоаић Петар

36 Mornāri

Vračaju se izmoreni,
žarkim suncem öpaljeni,
vrācaju se išibani i olūjom i nëverom,
plövili su svakim smjērom,
al' prěd okom vījek im stāla
mila slika rödnog žala.
Kad je oluj šibo more,
gledali su lömne gore,
mala sela
mirna, bijela,
i gradiće na visīni,
skromne crkve u nizīni — —
Kući, kući,
bio im je ųzdah vrūći . . .
. . . I eto ih gle na žālu,
pāle lūlu, prostu, malu,

i rēdaju sve orkāne,
 svaku slotu, gorke dane:
 — Sjećaš li se, kume Ivo,
 plēsalo se divlje, živo
 baš na Manši*?! — — — Majka stara,
 a ono od Gibraltara? —
 Ā ti ljudi
 divske ćudi,
 ĩ te ruke
 iza muke
 vrātiše se ĩzmućene
 u rōđene tihe dvōre,
 da im ćuju ũspomene
 i slūšaju rāzgovore.

Katalinić Jeretov Rikard

* Manša = kanal le Manche.

37 Српкиња

Није давно било, кад је нашом лепом земљом завладао
 нѣпријатељ. То је било наше робовање. Горко смо се мучили и
 патили, а многе, многе нѣвине жртве падале су на дому, као
 и на бојном пољу.

Светли су то примери, децо моја, којима се Југославенство
 дичи и поноси, па треба да их се љ ми каткад сетимо, да би
 их сачували од заборава.

На жељезничкој станици, у селу Б., била је љстакнута
 црна застава. Чуди се свет љ пун страха погледа љ заставу,
 али нико нѣ сме ништа да пита. Прође туда и девојка Смиља,
 која је била позната у целој околини као одважна Српкиња.
 Она застаде, погледа у заставу па онда љпита војнике, који
 су се ту дѣсили: „Је л' море, а што ће Вам тај црни барјак?“
 Рѣкоше јој да је умро аустријски цар.

Девојче се рāзјари: „Бог с Вама, а што се тиче нас
 швапски цар! Вешајте ви црњило код ваших кућа, јер наш
 је краљ, хвала Богу, жив љ здрав!“

Тек што је довршила ове речи, један је војник љдари
 кўндаком тако снажно, да је посрнула.

Проглāсише је за кōмиту, и бāцише је у влажну и мрачну апсāну. Три дана не дāдоше јој ни мрве хлеба. Чѣвртога дана донѣсоше јој неку пљаву чѣрбу, коју она није хтела ни ѳкусити. Извѣдоше је на сāслушање, и тада јој нарѣдише да у пратњи три војника са бāјонѣтама, сама, лично, ѳстакне црну заставу и на својој кући.

Девојка стеже пѣснице, шкрину зубима, па мрко пѳгледа у црну крпу коју су јој пружали и рикну као рањена лавица: „Никад! Никад ја то не бих учинила, па да знам, да ћете ми сад одмах обе руке пѣсећи. Ама људи шта ви мислите, кога су ѳставила наша браћа овде! Зар ѳздајице? Не богме, па нек буде што хоће! Ја то нѣ смем учинити, јер би ме прѳклео Бог и крв моје браће, коју ви убијате. Ја . . .“

Не дāдоше јој да дѣврши. Бāцише је пѳново у подрум и мучише као нāјопāснијег комиту.

После два три дана нāђоше је ѳбешену; својим шарѣним ткāницама, које је нѣкада ткала, сада је ѳдузела себи живот.

Њена српска душа није ни хтела ни ѳмела да сакрије, колико силно мрзи крвнике своје браће, дѣшмане нāрода свог.

Тосићка Дар.

Boj se ѳnoga ko je viko
Bez golema mrijet jada.

Mažuranić Ivan

38 Duša srpskog borca

Niz st̄rmeni Kajmakčalāna drumom lāgano idu dva vojnika: jedan Srbin i jedan Būgarin. Jedan jaše, drugi ide пеške i vodi konja. Bugarin je zarobljenik, a Srbin je njegov прātilac i sprѳvodnik.

Komāndant ima lepu nāviku da често обilazi svoje vojnike, da vidi šta rade i kako žive. Šēćući lāgano drumom, после rada, on još iz daljioe ųгледа ovu dvѳjicu vojnika. Ali ga prizor veѳma iznēnadi: nije zarobljenik bugarski onaj koji пѣшачи i vodi konja, nego njegov sprovodnik ide пеške, a Bugarin, zarobljenik, jaše na konju. Kad su zarobljenik i sprovodnik stigli pred komandanta, обѳjica stāдоше i прѳписно пѳздравише starēšinu.

Vѳjvoda ѳslovi vojnika:

— Kō ti je ovaj na konju?

— To je bugarski zarobljenik, gospodine — vöjvodo, —
odgövoru vojnik.

— Pa zar ti da mu vodiš konja i da ideš peške, a on se
posadio kao äga na konja?

Vojnik se malo zbuni, ali se odmah pribra:

— Ama, znam, ja sam jahao, a on je pešadio i konja mi
vodio. Ali usput videh da je malaksao i jedva se vuče, samo
što ne izdahne . . . Dvaputa me molio, da ga ubijem, a ja kô
premišljam: što da se muči, dosta se namučio, i on je božje
stvorjenje . . . dođe mi ga žao, te tako ja sjašem, a njemu dām
da pojaše, da se malo ökrepi.

Vojvoda mahnu rukom. Oči mu zasvjetleše čudnim sjajem:
— Hajde, prolazite!

A dubok pogled ispod visöka čela pođe nekuda u daljinu
prema planinama, gde se vode ögorčene borbe.

M.

39 Kösovka djëvojka

Űranila Kösovka djëvojka,
Űranila rano u nädjelju,
U nädjelju prije jarka sunca.
Zasukala bijele rukave,
Zasukala do bijelih lakata,
Na plëcima nosi hljeba bijela,
U rukama dva kondira zlatna,
U jëdnome lađane vödice,
Ű drugome rümenoga vina;
Ona ide na Kosovo ravno
Pa se šeće po rāzboju mlada,
Po rāzboju čëstitoga kneza,
Te prevrće po krvi junāke;
Kog junāka u živötu nađe,
Űmiva ga hlāđanom vödicom,
Pričešćuje vinom crvenijem
I zalaže hljebom bijelijem.
Nāmjera je nāmjerila bila
Na junāka Örlovića Pavla,
Na knëževa mlada barjaktāra.
I njega je našla u živötu:

Desna mu je ruka ōtsjeĉena,
 I lijeva noga do kōljena,
 Vita su mu rebra ōzlomljena,
 Vide mu se dŹigerice bijele;
 Źzmiĉe ga Źz te mnoge krvce,
 Ŭmiva ga hlādanom vōdicom,
 Priĉešĉuje vinom crvenijem
 I zālaŹe hljebom bijelijem;
 Kad junāku srce zāigralo
 Progōvara Őrloviĉu Pavle:
 „Sestro draga, Kōsovko dŹevojko!
 „Koja ti je golēma nēvolja,
 „Te prevrĉeš po krvi junāke?
 „Koga traŹiš po rāzboju mlada?
 „Ili brata ili brātuĉeda?
 „I' po grijehu stara rōditelja?“
 Progōvara Kōsovka dŹevojka:
 „Dragi brate, dēlijo nēznana!
 „Ja ōd roda nīkoga nē traŹim:
 „Niti brata, niti brātuĉeda,
 „Ni po grijehu stara rōditelja;
 „MōŹ'li znati, dēlijo nēznana,
 „Kad knez Lāza priĉešĉiva vojsku
 „Kod prekrasne SamōdreŹe crkve
 „Tri nēdjelje trīdes't kāludera?
 „Sva se srpska priĉestila vojska,
 „Nājposlije tri vōjvode bojne:
 „Jedno jeste Milošu vōjvoda,
 „Ā drugo je Kōsanĉiĉ Źvane,
 „A treĉe je Tōplica Milane;
 „Ja se ondje desih na vrātima,
 „Kad se Źeta vōjvoda Milošu:
 „Krasan jūnak na ōvome svijetu,
 „Sablja mu se pō kaldrmi vuĉe,
 „Svilen kālpack, ōkovano perje,
 „Na junāku kōlasta āzdija,
 „Őko vrata svīlena mārāma,
 „Őbazre se i pōgleda nā me,
 „S' sebe skide kōlastu āzdiju,
 „S' sebe skide, pa je meni dade:

„Nā, djěvojko, kōlastu āzdiju
 „Po čěmu čěš mene spoměnuti,
 „Po āzdiji pō imenu mōme:
 „Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „Ū taboru čěstitoga kneza;
 „Moli Bōga, draga dušo moja,
 „Da ti s' zdravo ĩz tabora vratim,
 „A i tebe dobra sreća nađe,
 „Ūzeću te za Milana moga,
 „Za Milana Bogom pōbratima,
 „Koj' je mene Bogom pōbratio,
 „Višnjim Bogom i svetim Jōvanom,
 „Ja ću tebi kum vjěnčani biti.““

*

„Zā njim ide Kōsančić Ľvane,
 „Krāsan jūnak na ōvome svijetu,
 „Sablja mu se pō kaldrmi vuče,
 „Svilen kālpack, ōkovano perje,
 „Na junāku kōlasta āzdija,
 „Ōko vrata svilena mārāma,
 „Na rūci mu burma pōzlaćena,
 „Ōbazre se i pōgleda nā me,
 „S ruke skide burmu pōzlaćenu,
 „S ruke skide, pa je meni dāde:
 „Nā, djěvojko, bŭrmu pōzlaćenu,
 „Po čěmu čěš mene spoměnuti,
 „A po burmi pō imenu mome;
 „Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „Ū taboru čěstitoga kneza;
 „Moli Boga, draga dušo moja,
 „Dā ti s' zdravo ĩz tabora vratim,
 „A i tebe dobra sreća nađe,
 „Ūzeću te za Milana moga,
 „Za Milana moga pōbratima,
 „Koj' je mene Bogom pōbratio,
 „Višnjim Bogom i svetim Jōvanom,
 „Ja ću tebi rŭčni djever biti.““
 „Zā njim ide Tōplica Milane,
 „Krāsan jūnak na ōvome svijetu,

„Sablja mu se pō kaldrmi vuče,
 „Svilen kǎlpak, ōkovano perje,
 „Na junāku kōlasta āzdija,
 „Ōko vrata svīlena mǎrama,
 „Na ruci mu kōprenu ōd zlata,
 „Ōbazre se i pōgleda nā me,
 „S ruke skide kōprenu ōd zlata,
 „S ruke skide, pa je meni dāde:
 „„Nā, djevojko, kōprenu ōd zlata,
 „„Po čemu ćeš mene spomēnuti,
 „„Po kōpreni pō imenu mome:
 „„Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „„Ū taboru čestitoga kneza:
 „„Moli Boga, moja dušo draga,
 „„Dā ti s' zdravo iz tabora vratim,
 „„Tebe, dušo, dobra sreća nađe,
 „„Ūzeću te za vjernu ljūbovcu.““
 „I ōdoše tri vōjvode bojne.
 „Njih ja danas po rāzboju tražim.“
 Al' bēsjadi Ōrloviću Pavle:
 „Sestro draga, Kōsovko djēvojko!
 „Vidiš, dušo, ona koplja bojna
 „Pōnajviša a i pōnajgušća,
 „Ōndje j' pala krvca od junāka
 „Tā dōbrome konju dō stremena,
 „Dō stremena i do uzēndije,
 „A junāku do svīlena pāsa,
 „Ōndje su ti sva tri pōginula;
 „Već ti idi dvoru bijelome,
 „Ne krvāvi skuta i rukāva.“
 Kad djēvojka sāslušala riječi,
 Proli suze nīz bijelo lice,
 Ona ode svom bijelom dvoru
 Kūkajući iz bijela grla:
 „Jao jadna! hūde ti sam sreće!
 „Da se, jadna, za zelen bor hvatim,
 „Ā on bi se zelen osūšio!“

40 Ruski čovek

Godine 1912 slāvila je Rusija stogodišnjicu bitke kod Borodina, gde je odbila vĕlikoga Napōleona s nājvećom svojom sāvaznicom zimom. Bilo je tu svĕta kao i mravi. Jednoj gōsposdi iz Moskve ukradoše ũ stisci novac, pa nije imala ĉim da se vrati kući. Ŭ brizi i neprilici lŭtala je ōvamo i ōnamo, nĕ bi li našla koga pōznata, ali sve ũzalud. Ŭmorna i gladna zaŭstavi se na rāskršću i stane gorko plakati. „Što se dōgodi, moja gōlubice?“ začu se dŭboki glas. Ŭplašena ōkrene se i opazi staroga seljāka, koji je prijazno nagōvori i kome ona suznih ōciju ōtkrije svoju nepriliku. Seljak se zāmisli i svojim suhim, kvrgavim prstima pōgladi bradu, koja mu je sĕzala dō pasa; onda izvadi kožnu kesu, sakrivĕnu na prsima i nābroji joj svojim tvrdim i izrađenim prstima jedan rubalj u samom bakru, sve kopejku po kopejku. „Őtkale ste?“ pita gospođa seljāka, a seljak pokaže rukom u daljĭnu. Izdalĕka, iz južne Rŭsije dōđe peške u Borodino, ōtkale ĉe se opet peške vratiti. „Gde ĉu vas opet naći?“ zāpita gōsposda. „Ah što, moja golubice,“ reĉe seljak kao u neprilici, „mi se zaista nĕćemo više videti, moja golubice,“ i nĕstane ga meĊu svetom.

Kōd kuće je stari seljak mnogo pripovĕdao o velikoj slavi kod Borodina, a nikome nije kazao, kako izbavi gospođu iz neprilike; ali ō tom je mnogo pripovĕdala gospođa, pa sam i ja to doĉuo, i milo mi je, što se to priĉa. Trstenjak Davorin

41 Poĉast ženama

Crnōgorske žene i dĕvojke u ratu za osloboĊenje g. 1913 donōsile su na ratište vojsci hranu i mŭniciju. Kad je ũstrebalo, one su pomāgale i mužu i bratu i ocu, a hvatale su se puške i pucale. Pō pet stotina bilo ih je u isti ĉas na bōjištu. Turci su ōsobito nā njih nišanili, pa ih je mnogo palo. Da žene nĕ ginu, nāredi kralj, da nijĕdna žena nĕ sme preblizu na ratište. Žene su opet išle ũ vatru, hvatale se ōružja, pomāgale ranjenicima i odnōsile mrtve in ranjene.

MeĊu silnim crnogorskim stĕnama sŭsretne kralj dugu pōvorku žĕna, gde nose ranjenike: mŭževe i braću. Sve šute, nekima su ōborene glave, ali nĕ plaću.

Kralj stane, gleda, kanuše mu suze i skine ženama kapu. Ődonda su žene opet slōbodno dōlazile na bōjište.

Trstenjak Davorin

42 Смрт мајке Југовића

Мили Боже, чуда вѣликога,
 Кад се слѣже на Косову војска!
 Ћ тој војсци девет Југовића
 И дѣсети стар — Јўже Бѡгдане.
 Бога моли Јўговића мајка,
 Да јој Бог да ѡчи соколове
 И бијела крила лѡбудова,
 Да одлѣти на Косово равно,
 И да види дѣвет Југовића
 И дѣсетог стар — Јўга Богдана,
 Што мѡлила, Бога домѡлила:
 Бог јој дао ѡчи соколове
 И бијела крила лѡбудова,
 Она лети на Косово равно:
 Мртвих нађе девет Јўговића
 И дѣсетог стар — Јўга Богдана,
 И више њих девет бѡјних кѡпља,
 На кѡпљима девет соколова,
 Око копља девет добрих кѡња,
 А порѣд њих девет љутих лава.
 Тад завришта девет добрих коња,
 И залаја девет љутих лава,
 А закликта девет соколова;
 И ту мајка тврда срца била,
 Да ѡд срца сузу не пустила,
 Већ ўзима девет соколова,
 Пак се врати двору бијеломе.

*

Далѣко је снахе ўгледале,
 Мало ближе прѣд њу ишѣтале.
 Закукало девет удѡвица,
 Заплакало девет сирѡтица,
 Завриштало девет добрих коња,
 Залајало девет љутих лава,
 Закликтало девет соколова;
 И ту мајка тврда срца била,
 Да ѡд срца сузе не пустила,
 Него тјѣши девет удѡвица:

„Не тўгујте моје нѣвјестице!
 Хвāла Богу на његову дāру,
 Ја их млада ни рōдила нијесам,
 Да ми леже нā меку душеку,
 Већ да бране земљу од душмāна.
 Нѣ плачите, моје кћерце драге,
 Ак' и јесу одлѣтјели ждрали,
 Остали су птићи ждрāловићи,
 Хранићемо птиће ждраловиће,
 Наше племе пōгинути неће,
 Наши двори пусти остат неће!“
 Кад је било ноћи у пōноћи,
 Ал' зāvришта Дāmјанов зѣленко.
 Пита мајка Дāmјанову љубу:
 „Снāхо моја, љубо Дāmјанова!
 Што нам врѣшти Дāmјанов зѣленко?
 Ил' је гладан пшѣнице бјѣлице,
 Или жедан воде са Звѣчана?“¹
 Прогōвара љуба Дāmјанова!
 „Свѣкрвице, мајко Дāmјанова:
 Нит' је гладан пшѣнице бјѣлице,
 Нити жедан воде са Звечана,
 Већ је њега Дамјан научио
 Дō пō ноћи ситну зоб зобати
 Од пō ноћи нā друм путōвати
 Пак он жали свōга господāра
 Што га није на сѣби дōнио.“
 Й ту мајка тврда срца била,
 Да од срца сузу не пўстила.

*

Кад ўјутру дāнак освāнуо,
 Али лете два врāна гāvрана,
 Крвава им крила до рамена,
 На кљўнове бијела пјена тргла;
 Они носе руку од јунāка
 И на руци бурма пōзлаћена,
 Бāцају је у криоце мајци;
 Узе руку Југовића мајка,

¹ Звечан — српски средовечни град на Косову пољу, данас развалине.

Окретала, прѣвртала њѡме,
 Па дѡзивље љубу Дѡмјанову:
 „Снѡхо моја, љубо Дѡмјанова!
 Би л' пѡзнала, чија ј' ово рѹка?“
 Прогѡвара љуба Дѡмјанова:
 „Свѣкрвице, мајко Дѡмјанова!
 Ово ј' рука нѡшега Дѡмјана,
 Јера бурму ја пѡзнајем, мајко,
 Бурма сѡ мном на вјѡнчању била.“
 Ћзе мајка руку Дѡмјанову,
 Окретала, прѣвртала њѡме,
 Пак је руци тихо бѣсједила:
 „Моја руко, зѣлена јѡбуко!
 Гдје си расла, гдје си йстргнута?
 Ти си рѡсла на криѡцу моме,
 Истргнута нѡ Косову рѡвном.“
 Ал' ту мајка одѡљет не могла.
 Кѡлико се ражалила мајка,
 Од туге јѡј живо срце пуче
 За својижех девет Јѹговиѡа
 И дѣсетим старим Југ — Богдѡном.

Народна песма

43 Kōzački konj

Niko se nije tako i toliko sprijateljio s konjem kao Kōzak. On nāuči konja takvim rādњama, da mu se čovek mora dīviti. Konj na dani znak леže i ūstaje, pada i ѡdlazi, diže se na zadnje noge i ūčini se mrtav — samo što ne ūme govѡriti. Kozak voli konja kao prijatelja, nѣguje kao dete, pѡstupa s njim kao s bratom. A i konj razŭme i voli svoga gospodāra.

Jedne noći pređe grānicu nѣkakav nѣmački kriѡmčar u nāmeri da neшто prokriѡmčari. Bio je blizu grānice. Őpazi ga Kozak, stražar. On ūštine konja zѡ desno uho i za nѣkoliko minŭta kriomčar je bio u kѡzačkim rŭkama. Razorŭža ga i pѡtera u pѡgraničnu stražarnicu. Išli su nekih četvrt sata preko grānice: nemački kriomčar napred, spѡtičući se, a zѡ njim Kozak na konju. Kriomčar je mislio samo jedno: kako da se izvŭče iz ove bede, jer zna šta ga čeka, kad ga Kozak dovēde pred zapovednika. Tetŭra se kriomčar preko granice. Najedānput ga

Kozak zaustavi i reče mu: „Znaš šta, ti si ūmoran. Põjaši malo moga konja, a ja ću pešāčiti.“

Kriõmčar jedva dõčeka i ūzjaha kozačkog konja. I u času mu sinu misao da se spase: da põbegne. Pa kako põjaha konja, põtera ga iz sve snage. Konj polēte kao strela.

Kozak se zāčudi dŕskosti kriomčāra; ali se nē zbuni niti dõhvati rukom zā pušku. Zādovoljno i s õsmehom põsmatra begūnca kako brzo izmiče. — Ah, nēsrećo jedna, tõ li ti hoćeš! Čekaj sāmo!

Kad je kriomčar podalēko izmakao, Kozak izvūče pištaljku i tri puta snažno zazviždi. Konj, koji je dotle napred jurio, čuvši pisak gospodāreve pištaljke, põznati glas, — u trenūtku se õkrete i u nājbržem galõpu dõjuri natrag svom gospodāru, nõ-seći na gŕbini svojoj zaprēpašćenoga kriomčara, koji nije mogao doći sebi õd straha.

Čim konj dojuri, stade pred gospodara zādovoljno ŕžući.
— Dole! viknu Kozak kriomčaru.

Ovaj siđe s konja i mõljaše za oproštēnje.

Kozak põnova uzjaha svoga konja i rāzdera se na kriomčāra:
— Napred u strāžarnicu (karāulu)! M.

44 Lijepa naša dõmovino!

Lijepa naša domovino,
Oj jūnačka zemljo mila,
Stare slave djēdovino,
Da bi vazda srećna bila!
Mila kano si nam slavna,
Mila si nam ti jēdina!
Mila, kuda si nam ravna,
Mila, kuda si planina.

Žanju srpi, māšu kose,
Djed se žuri, snõplje broji;
Škriplju vozi, brašno nose,
Snaša prēduć čedo doji;
Pase marva, rog se čuje,
Oj, oj, zveći, oj u tmine,
K ognju star i mlad šetuje,
Evo naše domovine!

Vedro nebo, vedro čelo,
Blaga prsa, blage noći,
Toplo ljeto, toplo djelo,
Bistre vode, bistre oči,
Velje gore, velji ljudi,
Rujna lica, rujna vina,
Silni gromi, silni udi:
To je naša dõmovina!

Teci Savo, Dravo teci,
Nit' ti Dunav silu gubi,
Kud li šumiš, svijetu reci,
Da svoj narod Hrvat ljubi:
Dok mu njiwe sunce grije,
Dok mu hrāšće bura vije,
Dok mu mrtve grobak krije,
Dok mu živo srce bije.

Mihanović Antun

45 Сѧва

Ријѣко свѣтих чѣвства наших!
 По зѣлену тѣци сѧгу,
 Те дѣвотно срѣбром пѧши
 Пѣстојбину браће драгу!
 Тѣци, пљини низ полоје
 Те ѡтплини наше јѧде;
 Рѣду кѧзуј пјѣсме моје
 Да за Дѣмовину знаде!

Трски Иван

Дивна ли је земља суседна нам Крањска, а пѣнајдѣвнија северна јој страна, коју Словенци зову „Горењско“. У тој братској земљи, која није толика, колико наша Слѧвонија, има безбројних природних красѣта. Ту је никнула пѣзната песма, која слави лепѣту „Бледскога језера“; ту је „Бѣхињско језеро“, ту „Пѣричник“, један од најкраснијих слѧпова што их познамо, па је у Дравској бановини и ѣзвор Саве, те најзнаменѣйтије хрватске рѣке. Ако си пѣсетио красно „Бледско језеро“, тад не пропусти, да не би походио и Бохињску дѣлину, што лежи међу висѣким ѧлпинским бреговима, међу којима се разлило и „Бохињско језеро“ на уру далѣко, ѡкружено шумом црногѣрице, у којој расту вите јеле и омѣрике. Бродар ће те повѣсти на чамцу, а вѣзећи се чујеш тајни шум и све то јачу бѣку, док међу шумским зелѣнилом не загледаш срѣбрни трак — слап Сѧвице. Ѣкомита, 75 метѧра висѣка стѣна заѣстави путника, низ коју се руши Сѧвица сѧ два слапа, брѣјећи и грмећи, да ти се земља под нѣгама тресе.

На сунцу се вода прѣлева попут драгуља и бѣсерја, дршеће у зрѧку као небеска дѣга, те пѣкрива цео крај тѧнахном кѣшицом. Дигнеш ли двадесет корѧка далѣко ѣд слапа чашу ѣвис, напуниће се досѣбра вѣдом, а који су је пили, веле, да је то душа од воде, да је то бисер-вода. Висѣко иза ѣзвора Сѧвице прѣтеже се гѣло, шест сѧти дѣго, камѣнито, пусто и мртво поље, које нас пуно сећа на Хрватско Прѣморје. Изнад тога поља удѣвљује путника величѧнствени Трѣглав, што се диже на три глѧвице 2865 метара висѣко. На том пољу ѣма седам језѣра, која су међу собом спѣјена; пѣследње језеро руши се у дубѣину те провѧљује на два ждрела као Сѧвица, прѣтичући Бохињско језеро.

Сава има два извора: Бохињску Савицу и Пёткоренску Савицу, које се састају недалёко градића Радовљице, отварајући сребрџину Саву.

Сава тече самим славенским земљама, она је река славенска.

Тече Сава од Триглава
Из славенског завичаја;
Од Триглава до Дунава,
Три племена к једну спаја.

(Трнски Иван)

Хирц Драгутин

46 Soča

Krāsna si, bistra kći planīna;
Prīrode žar u tebi sja,
Prözirnih kad ti sred dubīna
Olūje gnjev ně muti dna.
Krāsna si gōra kćil!

Tvoj brzi tok kō hod je lak
Plāninskih djěvojaka,
I jāsna si kō gorski zrak,
A glāsna si kō i pjev jak
Plāninskih zor — momaka.
Krāsna si gōra kćil!

Rād gledam tvoje žive vode,
Vālove tvoje zēlenmodre:
Sva tāma trāvā na planīni,
Sva vēdrost rūjnoj u visīni
Lijepo se ū njim' slila;
U rosi vīsa plāvetnih,
U rosi gōra zē'lenih
Ljepōtu ti si pila.
Krāsna si gōra kćil!

Ti znānica si meni draga!
Kad šumiš gōrskih iz dūbrava,
Nosiš mi s milog rodnog praga
Cjēlova brēme i pōzdrava.

— Po rāvni ovoj tužno strūjiš . . .
 Oj kako glāsno, ljupko brūjiš,
 I čvrsto, krepko poskakuješ,
 Dok gōram' hitaš i pūtuješ!

Kad put svoj ūtreš na ravnīne,
 Zašto te živa radost mine?
 Što plaziš kano izmorena?
 Što plačeš, bolna, rāstužena?
 Oj teško, teško ti ōstavljāš
 Kōlijevku gorsku vāla svoga!

Zar znadeš, da sad vodu vāljaš
 Ūz groblje roda slōvenskoga?
 I dvōjak bol nam tŕpjet znaš,
 Ti tužna, ali časna!
 Ōgromna kāno suza sjaš,
 Al i ko suza — krāsna!

Krāsna si, bīstra kēi planīna;
 Prīrode čar u tebi sja,
 Prozirnih kād ti sred dubīna
 Olūje gnjev ne muti dna.

Po slovenačkom od Gregorčiča Simona

47 Probūdiće se lāv

Pusto istarsko selo bēz crkve i škole. Ūokolo sama beda. Sirōmašni se narod muči i kinji, da štogod zāvredi. Onda dođe bēzdušni lihvar, pa mu sve otme. A kad nē može dā plati, onda ga prīveže ūza se, da za nj tegli, da se za njega troši i mŕcvari.

Ī krv mu pije, tuče ga ū dušu, grdi mu jezik, blatī mu ōbičaje, goni ga i do živōtinje ponīzuje. I tako u našem čōveku trne svest i trne — i dođe dan kad ĩ on sam izgubi svaku nadu u bolji život, kad ga ōbuzme tužan ōsećaj, da je on na svetu samo zato, da tūđinu služi, da ga sluša, da ga se boji, da pred njime strepi.

Onda dođe dan — i u njegovu selu ōdjekne lōpata: eto, došli ljudi i pōlažu ūgaoni kamen, a na njemu dižu zīdove visoke i bele. I meću krov, a nāda nj tornjić sa zvoncem, koje će

jednog jutra ōdbiti u drago, rođeno nebo svoje tanke, srebrne zvuke — i na njegov će glas dolēteti jato vesele, male dece, da se ōkupi oko učitelja ili učiteljice i da guta novu do tada nikada nečuvēnu reč . . .

Ā naš će ůbogi čovek glēdati i slūšaće, kako se iz bele, suncem blagoslovene Družbine kuće rāzležu tanki glāsovi detinje pesme:

Gde ptičice milōglasnim glasom pevaju: Tu je moja dōmovina — tu moj mili stan . . .

A čuće se i drugi glāsovi: o slobodi, dostojānstvu čoveka, o časti nārodnoga imena . . . I on će prisluškivati i stati ko skāmenjen. Onda će se i u njemu krenuti nešto. Zadřhtaće davno ōbamrle žile, zaigraće u njemu duša, žilama prostrūjiti snaga, probudiće se u njemu čovek, naš čovek, Jugoslāven — i kad vidi, kad se seti, što je sirōta sve prošao i što je sve prēpatio, stisnuće zube, zgrčiti pesti — i jednim će mahom stresti sa sebe srāmotan jaram, koji ga tišti.

Car Emin Viktor

48 Istra zove Marka

Huji vetar i kipi magla u Puljskome zātonu. Nove āveti niču iz zemlje, hrle sa dalēkih gora i poljāna, stižu u pōvorke i jata k mrtvome junāku. To su dusi starih istarskih kmētova. Nā njima je sto trāgova ōporna rada, teške rābote, plēmičkoga biča, gladi, žeđe i golōtinje.

— Krāljeviću Marko, gle što ůčini ōd nas sila i nēpravda. Iskřčismo sve gore te naše zemlje, izōrasmo sva polja, natōpismo je našom krvi i našim znojem, ali gvōzdeni su ljudi gāzili pō nama, ubijali nam nadu, pōganili nam veru i ponizivali ponos naš . . .

Čēznuli smo zā danom u koji ćeš dā prođeš preko naših poljana kao zvezda preko neba. Očekivali smo te kao sunce, što će da nas ōgreje i ojunāči. Nādali smo se, da ćeš nam dōneti zvezdu na vrhu svoga koplja, zvezdu sjajnu i plāmteću, što rāzgoni tame i bodri klōnula srca. Bējasmo kao mrtvo more, što čeka da ga ōšine krilo olūje, pa da onda ůskipi i đipne, da se propne i ustalāsa, i pōruši nāsipe, i progūta ōbale, i rāzlije se preko brēgova. Čekali smo te mučālji i tužni u tmurnim praskōzorjima na vrhōvima hūmaca i gōra, ali ti nam nē dođe,

— junački tvoj duh ne prohūji kroz naša srca: ne dođe, junače, da ūsadiš mač u gredelj našega pluga za znak i znamen, da smo i trūdbenici i gospodāri rodne nam grude . . . Klōnusmo bez borbe i mrōsno s gospodārevom petom za vratom . . . Kraljeviću Marko, što done, kaži, našim sinōvima i ūnučadi? Tūžniji su i jādniји od svojih otāca i pradedōva. Iščupaše im srce iz nedara, oteše im dušu iz grudiju, pomrāčiše im i iskopaše oba oka iz glave, pa lūtajū po tami i slede kao stado ovāca tuđe stope i pōzive.

Ūstani, junače, i pomōzi našim ūnucima! Još je vila po našim gōrama, a po brdimā i dōcima trave svākojake, ā najviše smilja i kōvilja. Daj, nek nam deca pōgledaju opet oćima po svetu, jer su jādna i nēsretna! — — Junače, ōstani s nama, a kad dogōri do nokāta, ustaćemo mi mrtvi da vōjujemo uz tebe pōslednju oćajnu borbu, da spāsimo — da ōsvetimo! . . .

— Ostani s nama! kliću vile nāokolo.

— Ustaj i progovōri! stoji vapaj rōbova, galeōta i kmětova, trūdbenika nēvernoga mora i tvrde ištarske grude.

Žestok srh prolēti telom mrtvoga junāka; pomāko je ruku, pōdupro se laktom o stenu i đipnuo nā noge. Strši ko ōrijaš na onom kamenu, širi ruke i gleda u āveti.

— Primāknite se, tužni i zabōravljeni, da vas zağrlim sve skupa! . . . Grādite mi grōbnicu na ōvome žalu, ali neka bude kao kula, iz koje ću da bdejem nad vašom ūnučadi — neka bude kao ūtvrđen grad, iz kōjega ću da nāhrupim s druźbom svojom, kad kucne časak ūstanka i ōdmazde! — — —

Nazor Vladimir

49 Pjesma o Istri

Sliku milu Istre naše
Ja ū srcu nosim svom . . .
Leži ravna i vřletna
Nā tom Moru Jādranskom.

Sela su joj biser sitni
Na hālјini zēlenoj,
Grādovi joj tōke sjajne
Na dōlami šārenoj.

Glava joj je Ućka gora,
Buk vālova njen je glas,
Kitne šume i pašnjaci
Oko struka zēlen pas.

Raša, Mirna i Drāgonja
Teku žilam' njēzinim . . .
Gle ōtoke, djecu lijepu,
Na skūtima māјćinim!

Istro naša, majko naša,
 Ū srcu te nosim svom.
 Najljepša si zā me zemlja
 Nā tom Moru Jādranskom!

Iz Nazorove Čitanke

50 Хајдук Вељко ослобађа Црну Реку од Турака

У почётку 1807 год., пошто Срби завладају Београдом, хајдук Вељко стане се молити Правителствујушчем Сенату да му даду допуштѣње да пређе на Криви Вир, да побуни Црну Реку или мали Тимок, и да отме од Турака. За тај посао он није йскао никакве друге помоћи до један барјак и отворено писмо да сваки човек од бегунаца или дошљака из оног краја, који хоће, може слободно с њим поћи на тај посао.

Понајвише ондашњих саветника српских нити су знали шта је Криви Вир ни Црна Река, нити су тих имѣна пре чули од њега; зато су йзнајпре све разбйјали, а кад им он досади мѣлећи се сваки дан, онда рече Младен, који је најстарији био у Савету:

„Хајде, мѣре, кад је тако навāлио, да га пошљемо: па ако да Бог те отме што, добро, — распространићемо земљу нашу, ако ли погине и прѣпадне, ми му нисмо криви, видиш да неће да мирује, него ће отићи и без допуштѣња.“

И тако му даду барјак и отворено писмо, у коме га наменују бљубашом, и дѣпусте му да може сваки од дошљака из онога краја који хоће, поћи с њим слободно; и даду му још неколике стѣтине грѣша новца и мало љебане.

Вељко сад с тим бāрјаком и писмом скупи гѣтово стѣтину којекаких бегунаца и бећара из онога краја, па удари с њима ўправо преко Кривога Вира, и дође у село Пѣдгорац, те онде ѣпоколи некаквог бега у кули. Истина да с бегом није било више од десѣтак до пѣтнаест душа, али је кула била тврда; зато му дању нису могли ништа учинити. А кад буде ўвече, Вељко нађе у селу неколико бѣради и каца, па их напуни сламом и сеном, и привāлавши под кулу, запали, те тако ўпали кулу. Кад кула стане гѣрети, бег се преда, а Вељко га сѣтрадан са свима Турцима йспрати у Турску.

Кад чују остале сѹбаше и бѣгови по Црној Реци шта је било од овога бега у Подгорцу, одмах сви побегну у Видин и у остале околне градове и вѣроши, а Црну Реку оставе Вељку. Ма он не хтеде народ сав дизати на војску, као што је био обичај, него покупи још нешто беѣара и самовољаца, а народу каже да сваки ради свој посао, а он ће их чѹвати од Турака, само да му војсци храну доносе; па се пѣтом намести у некаквом селу да зѣмује, јер је било још рано и био је снег ѹдарио.

Кад Турци ѹ том чују шта се ради по Црној Реци, и разбѣру да Вељко нема много војске, онда се из Видина пѣдигне неколико стотина Турака, и пођу на њега; а кад дођу на пѣследњи конак, па ће као сутра ѹдарити, онда он скупи све своје момке, па им рече:

„Браћо! Ми Турке овде не можемо чекати, јер је њих много више него нас; већ хѣјдемо, у име Бога, да ми ударимо ноћас на њих, па ако их како збунимо и рѣзбијемо, добро; ако ли им не мogleмо ништа учинити, а ми ћемо ноћ на главу, па ѹ планину!“

И тада, пѣдигнувши све своје момке, ѣтиде, те се пѣлако привѹку и ѹђу ѹсред Турака, па уједанпут сви ѣборе ватру ѣз пушака, и стану вѣкати турски:

„Бѣжите! Разби нас Хајдук Вељко!“ Турци се од пуцѣаве и од вике онако изѣ сна смету, а коњи им се изоткѣдају, па ударе преко логора и прекѣ њих, и тако Турци побегну, који пешице, који бос, који голѣглав, а сав логор оставе Србима.

И од тада Вељко остане код Турака у свему ономе крају страшни неприятељ.

Караѣић Стефановић Вук

Напомена: Правитељствујушчи Сѣнат = ѹправна скѹпштина.

51 Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan na stratištu

(Bečko Novo Mesto, 30 aprila 1671)

— — — Na trgu i ѣkolo njega svuda muk. Pѣvetaрce ispod sunca тћhano је lovѣrilo i nanѣsilo mѣomiris pѣrлетnoga cveѣa i mlade trave s ѣkolnih livada. Sunce је веѣ osvѣtlilo polѣvicu stratiшта; krvnik је mirno odmѣtao свој maѣ, koji sevnu,

dug i širok. Ljudi pōgledaju sat na tornju, vrata od ōružnice i onaj mač — pak svi pōgledi panu na onaj shod na pōčelju ōružnice, na prvom spratu. Nā shod su izāšli gradski sudac, njegovi p̄isednici i bēležnik kāznenoga suda Hanugel. Na bedemu sve se p̄ipelo jedno nā drugo.

Još jedan hip, i škripnu teška vrata od ōružnice, trgne se mlado i staro, sve p̄ridigne glavu, brūj polēti zrakom, pa opet grobni mūk . . .

Vrata su se otvorila, nā trg su stūpila dva seda kapucīna, pōgnute glave, svaki nosi malo propēlo; zā njima ide kapētan von Ehr, pak deset kōpljanika, onda opet dva kapucina, jedan levo, drugi desno Petru Zrinskomu, koji lāgano stupa s propelom u rūkama. Sunce mu kruni otkrivēnu glavu, onu valōvitu crnu kosu, na modroj dōlami blistaju se krupne tōke. Korak iza njega ide sluga Tardić, pa opet deset kōpljanika.

Na kapetānovu zāpoved svi stanu pred oružnicom, netom su izāšli īz nje.

Beležnik kaznenoga suda p̄očita ōsudu sa shoda jakim glasom, pak javi, da je stiglo pomilovānje od p̄remilostivoga cēsara i kralja Lēopolda I, da se osuđeniku nēće ōtseći dēsnica.

Petar pōmisli na Frana, zāhvalno pōgleda put neba.

Gradski sudac slomi sada jedan štapić i baci ga sa shoda nā trg.

Na kapetanovu zāpoved krenu prema stratištu.

Sve su oči ūprte u Zrinskoga, svi se čude njegovu spōkojnom licu, koje p̄rōseva neīzmernom dobrōtom i milōtom, onāko bledo, onako sveto, jer njegova bledōća zānosi na onu vēlikih mūčenika. Iz dubōkih ōčiju provīruje mu neka svetla nādzemna snaga, jer dok idu lagano trgom, on nē vidi nego malo propelo, on nē čuje reči svōjega ispovednika, koji ga teši, da će dōmala stūpiti među blāžene nā drugom svetu.

Već su kod stratišta. Zrinski pōgleda krvnika i njegov mač, p̄ritisne srce rukom i īzusti tužno:

— Časni i dobri moj oče, mōlite se Bogu za moju ōtadžbinu. Oh, da znate kako je pōgažena! Mōlite se za nju!

— Jā se zā sve patnike! . . . ūduši se starcu reč od vēlikog tronuća.

— Mollite se Bogu za moju ženu, za moju decu!

— Moliću se . . . — zajēca tiho ispovednik.

— Molite se za moju dušu! — ūzdahne Petar, pa ūzađe stalnim kōrakom na stratište, a odmah zā njim ispovednik i sluga. Krvnik stoji nepōmično, drži mač na golom rāmenu.

Zrinski svrne ōčima po trgu, pōgleda poverenike, i reče svojemu ispovedniku:

— Više se ovi sirōmasi boje moje strašne smrti nego li ja.

— Oprōstite svima . . .

— Ōpraštam . . . — drhtne Zrinski, preda propelo ispovedniku, svuče dōlamu, dōbaci je slugi, izvadi iz džepa svilen rubac prēkrasno izvēzen zlatom, ōgleda ga, pōljubi ga, pa ūzdahne s nājvećom boli:

— Oh, Katarina moja! . . .

Na kapucīnskom tornju ōdbije devet sati.

Zrinski klekne, pōgleda sunce, poljubi onaj svileni rubac, dade ga slugi i ūmoli:

— Jure, sveži mi ovim rupcem ōči. S Bogom, dobri moj Jure. Taj rubac dala mi je moja Katarina na Pētrovo prēd tri gōdine. Njezine su ga ruke tako lepo . . .

— Dobri moj kneže! . . . zāplače sluga.

— Prīdigni mi kosu sa zātiljka nā teme i dobro je sveži. Sāstaneš li se gde s mojom Katarinom, s mojom decom — daj im taj rubac. Jure, ne reci im, koliko sam trpio . . . Sastaćeš se možda s mojim sinom . . . Tvrdo sveži . . . Njega možda nēće pogūbiti . . .

Sluga sākuplja valovitu crnu kosu, u kojoj nisu već retke srebrne niti, i prīdiže je na teme, a njegove se suze toče nā nju i na onaj jaki i lepi vrat . . . Kad zāveže ōči i kosu istim rupcem, ōdmakne se od gospodāra i pōkrije lice rūkama.

Zrinski se sad prēkriži, sklopi ruke, prigne glavu i glasno izusti:

— Bože, primi dušu moju!

Svud grobni muk. Brdom struji prōletni mīomiris, s vedra neba sije sunce na onu pōgnutu glavu i čěliva onaj otkriveni vrat . . . Srca nē kucaju: krvnik pōdigne svoj vėliki mač, silno zāmahne, mač sevne, zāzuj i zāhvati Zrinskoga niže zātiljka po jakoj kosti. Petar pane na kōlena, a krvnik, sav smeten, naglo zāmahne, ali i pō drugi put udari krivo, zaseče tek do pola vrata. Zrinski se sruši nā prsa, protegne se, krv poprška crno sukno, zāpuši se nā suncu, mrzli trnci prōlete one ljude nāokolo, mnogi proklinju krvnika, koji tako muči křštenu dušu. Zrinski se trza

na onom suknu, priđiže se, g'ava mu visi, njiše se na sve strane, krv šiklja iz grozne rane, kosa mu se razvězala, i ona visi, okrvavljena vuče se po suknu, a krvnik, sav izvan sebe, besan, hvata kosu, lovi glavu da je odreže. Ljudi se zgražaju, neki űrliču, mnogi beže s bédema. Krvnik năpokon odreže, űtpili křvavu glavu, pa űtskoči, năsloni se na kladu, zadřhta, grčevito se zguri, prězavo prěvrati űcima. Sad pűhiti k stratištu ono deset űkrinkanih ljudi, svi răstegnu crno sukno, veliko poput năjveće pűnjave, űmotaju i truplo i glavu, sve űstave onde i pűvrate se na svoje mesto. Sluga Juraj, prěstravljen, zăkloni se u kapucinsku crkvu.

Ne prođe ni četvrt sata, vrata oružnice opet zăškripnu i zăcvile. Nă trg dovedu kneza Frana sve onako kao i Petra.

Malo pred podne sahrăniše Zrinskoga i Frankopăna u isti grob. Na humak položiše ploču, koja je već više dana bila gotova . . . Nă njoj je isklesan krvnički mač, a năd njim dve mrtvačke glave. Lătinski natpis kaže, da u grobu počivaju knez Petar Zrinski, ban hrvatski, i markiz Fran Frankopan, zadnji od svoga roda.

Kumičić Evgenij

Kű svűju zěmlju ljűbi,
 Ā ko něće biti rűb,
 Tomu křvnik glăvu rűbi,
 Tăj u hlădan păda grűb!

Harambašić August

52 Műčenici

Stărica nas űči knjiga mudra,
 Műčenici da su vijek prvăci
 Bűlujućeg čovječănskog roda:
 Oni svojim műkama ga jăće,
 Oni svojom vĳdaju ga krvlju.

Vežić Vladislav

53 Госпосветско Поље

На Госпосветском Пољу засео је Отон престо корушке пűкрајине. Устољчење корушких војвода вршило се овăко:

Два сата од Цěловца под гором Крн стајао је камен, на којем је седео припрост кмет. Једном руком држаше бика, а другом шăрену кобилу. Недалěко од њега, окружен племĳима

и витезовима, стајао је у сивом капуту и кметским ципелама војвода с покрајинском заставом.

Кад би се војвода стао приближавати кмету, упитао би овај: „Ко се тамо приближава?“

Нато одговоре сви: „То је кнез.“

Кмет пита даље: „Хоће ли бити праведан судач и чувар праве вере?“

Људи одговоре: „Јест, и увек ће бити!“

„Којим правом“, пита кмет, „може он мене скинути са овога престоља?“

„Добићеш шездесет сребрњака, шаренога бика, кобилу, одело, које има кнез сада на себи, и твоја ће кућа бити опрштена пореза.“

Кмет лагано удари кнеза по лицу, те га опомене да буде праведан судач и, сишавши с камена, оджене дароване му животиње. Кнез ступи на камен, извуче мач, замачне њиме на све четири стране и завери се, да ће бити свима судач по дужности и правди.

Затим би пошли у господетску цркву да присуствују свечаној миси и црквеном благослову.

Истом иза црквених свечаности војвода се преобукао и сео да обедује. По обеду вратили би се на Господетско Поље, где би кнез сео на каменити престо, делио феуде и кројио правду.

54 Борац борцу

„Где ја стадох — ти ћеш поћи!

„Што не могах — ти ћеш моћи!“

„Куд ја нисам — ти ћеш доћи!“

„Што ја почех — ти продужи!

„Још смо дужни — ти одужи!

Из песме „Светли гробови“ Јовановића З. Ј.

55 Pjesma o Vidovdanu

Kad je palo na Kosovu carstvo,

Sakrilo se sunce za oblake,

Da ne gleda sve mrtve junake.

Svi se lūzi zavili u tuzi,

Sva su sela proplakala bijela,

Sve se majke zävile u crno,
 U skrövište ödbjegle su vile.
 Ŭmukle su i gusle i pjesme
 Pjesme vedre, al' i pjesme sreće.
 Nă Kosovu, na kōbnome polju,
 Nikad više ne pročvalo cvijeće!
 — — — Al' guslāri östadoše stari,
 Svaki öd njih lüćcem röblje jări,
 Da se digne i da lance skine,
 Zoru kliče i pröganja tmine!
 Zëman gradi po kotāru kule,
 Zeman gradi, zeman razgrāđuje;
 Ima neko koji lance kuje,
 Drugi opet koji ih raskiva.
 U nārodu vjera ti je živa!
 Što se ono öd istoka rūdi,
 Što se pjesma üspavana būdi?
 Što se sela nāsmijala bijela,
 Što su majke zbācile crnīnu,
 Dok još djeca po rāzboju gīnu?
 A što j' opet, da čudne li sreće,
 Nă Kosovu pročvjetalo cvijeće?
 Zora planu o növome danu,
 A za zorom stāro sunce grānu,
 Ā dan vidje konja i konjika,
 Krāljevića našem rodu dika!
 Dan ga vidje . . . rod mu tōpot čuo,
 Marko usto . . . narod uskřsnuo!
 Dolëtješe ptići ždrālovići . . .
 Složno kolo vode Jügovići . . .
 Eto dana, eto Vidovdana,
 Jer je palo nă Dunavu carstvo!

Katalinić-Jeretov Rikard

56 Ћеле-күла

[Написано 1833 године]

За четири дана лăгана хода, час кроз лако прїступачне
 планине, час кроз ванредно плодне али пусте дōлине и равни,
 ја стигох у равницу око Ниша, пōследње турске вāроши
 гōтово на самој грāници Србије; био сам измакао на коњу за

једно по сата испред каравана. Сунце је жегло; од прилике на једну миљу од вароши, ја угледах једну широку белу кулу где се љздиже усред равнице, бљстајући се као пѳроски мрамор; стаза ме је к њој вѳдила; ја јој приђем ближе, и давши једном турском дѳтету што је ишло сѳ мном, мога коња да га придрђи, седох љ хлад од куле да мало отпѳчинем. Тек што сам сео, кад, пѳдигавши очи на спомѳник у чијем сам хладу био, видех да су његови зѳдови начињени од пѳвилних слѳјева људских љубања. Те лубање и та чѳвечја лица, ѳгуљена и побѳлела ѳд кише и сунца, ѳблепљена с мало малтера, образовала су пѳтпуно слѳволук, који ме је зѳклањао ѳд сунца; на нѳкима је још била заѳстала коса и лепршала се на ветру као лишај или мѳховина; јак и свеж пѳветарац дувао је с планина, и прѳдирући у многѳбројне шупљѳне глава, лица и лубања, изазѳвао је љ њима жѳлостивно и тужно звѳждање. Никог није било ту да ми ѳбјасни тај дѳвљачки споменик; дете које је држало за узду мога коња, ѳграло се ситним отпацама лубања што су се распадале љ прах испод куле; ја сам био тако посѳстао од умора, врућѳне и дрѳмежа, да сам заспао наслѳнивши главу на тај зид од отсечених глава. Кад сам се пробѳдио, ја видех око себе карѳван и више турских кѳњаника, који су дошли из Ниша да ме дѳпрате у варош; они ми рекоше да су то главе оних Срба, које је паша поубијао у пѳследњем српском устанку. Ова равница била је пѳприште смрти тих храбрих љстаника, а овај споменик њѳхова грѳбница. Ја пѳздравих оком и срцем ѳстѳтке тих јѳначких људи, чије су отсечѳне главе пѳстале камен темѳлац независности њихове ѳтаѳбине. Србија, у коју ћемо да стѳпимо, сада је слѳбодна, и песма слѳбѳде и славе одјекѳвала је у кули Срба, који су умрли за своју земљу. Йскоро ће ѳ сам Ниш бити њихов: нека сачѳвају овај споменик! Он ће наѳчити њихову децу шта вреди независност једног нѳрода, показујући им по коју су је цену њихови ѳцеви откѳпили.

Алфонз де Ламартин

57 Crni dani našega nāroda u vѳlikom svetskom ratu (1914—1918)

Ўидовдanski атѳнтат је послѳжио Сѳнтралним Силama за повод ratu. Прве гранате падају на Веѳград, на жићу Југослаvenstva i то је први југослѳvenski доказ овoga rata: оно нѳколико побижѳних

žena i dece u samoj vāroši i ono nekoliko žrtava kod Savskog Mosta. Prestolonāslednik Aleksandar 4 avgusta (1914) u Krāgujevcu izdaje ovu jugoslavensku nāredbu vojsci:

„Jūnaci! Najveći i zākleti nēpriatelj naše države i našega naroda iznenada i bez ikakvog rāzloga nasrnuo je besōmučno na našu čast i nā naš život. Austrija, taj nenāsiti naš severni sused, već je nagomilala vojsku i učinila više pokušaja, da prede našu severnu granicu, i da pōrobi našu divnu Ōtadžbinu. Njoj kao da je bilo mālō što smo mi mōrali gōdinama da slušamo jauke miliōna naše braće, koji su dō nas dōpirali iz Bosne i Hērcegovine, iz Banāta i Bačke, iz Hrvatske, Slāvonije, Srēma i sa našeg mōra — kršne Dālmacije. Sada je zatražila nājviše, traži našu glavu, našu nezāvisnost i čast Srbije.

Jūnaci! Posle sjajnoga ūspeha našega oružja 1912 i 1913 godine i državnih tēkovina, koje nam je priznala cela Evropa zāključenim mirom u Bukareštu, Jā sam nājiskrēnije želeo, da se Srbija i moji dragi rātnici u miru ōdmore i ōkrepe od silnih ratnih nāpora ūživajući u tēkovinama svojih pōbeda. I zato je bila Srbija gōtova, da se na miran nāčin ōbjasni i sporazume s Austro-Ūgarskom o svima spornim pītanjima. Ali se nā žalost odmah ūvidelo, da Austrija nē ide nā to da s nama pregōvara, čak i da smo ispunili sve njene zāhteve. Ona je bila rēšena, da nas nāpadne, da nas pōnizi i da nas ūbije. Zato su ti sramni zāhtevi Austrije morali dōbiti dōstojan ōdgovor. Ja sam ih sa prezrenjem odbio, ūveren, da ćete svi vi tu srāmotu, koja je imala pasti nā nas, baciti u lice onome, koji je pokušao, da njome umrlja sjaj i slavu vašega ōružja. Stoga sam vas pōzvao u ovo radno dōba, da pod vašim pobedonōsnim zāstavama, iako još ūmorni od skōrašnjih naših pōbeda, stānete opet na branik Ōtadžbine. Saopštēnje, koje vam sada činim, jeste ōbjava rata Srbiji. Na ōružje, moji dični sōkolovi! Ū boj za slobodu i nezāvisnost Srpskoga Nāroda i Jugoslavenstva.“

Srbija, izazvana mnogo pre nō što je mislila, krvlju svoje nājbolje dece, piše, posle bālkanskih rātova i drugu stranu vėlikog dela, koje će se, kad se jednom zāvrsi, zvati Jugoslavija. Jednōvremeno, pō svoj Jugoslaviji pod Austro-Ugarskom, nāstaje: ubijanje, vėšanje, veleizdajnički pōčesi, pōgoni . . .

Masa ih je pō Bosni i Hercegovini, po Banātu, Bačkoj, Dālmaciji, Hrvatskoj i Slōvenačkoj, pōvešano, bačeno u tāmnicu i pōgonjeno. Odmah u pōčetku rata stādoše austro-ugarske vlasti

zatvārati sve naše prve i nājviđenije ljude. Madžari oteraše naše seljāke iz vlastitih njihovih kuća i naseliše madžarske porodice te im poklōniše sve zemlje i kuće. Vlada vešanja, progona, otmica i zāplena produžuje se. Jugoslāven je kriv već samim tim što je Jugoslāven. Narodna ošecanja krste se rečju „veleizdaje“ a to vodi na vešala i u tāmnicu. Kod izvesnih austro-ugarskih zarobljenika nađene su fotografije, koje prikāzuju vešanja Hērcegovaca iz Gackog i okoline izvršena u Āvtovcu u martu, aprilu i maju 1916. Jedan podnārednik bōlničarski u Avtovcu imao je mnogo fotografija, koje prikāzuju sprōvode na gūbilište, vešala i lēševe. Trēbinjski ratni sud, u prvoj polōvini iste godine osūdio je nā smrt, bez ikakovih dōkaza da su oni pomagali crnōgorskoj vojsci, oko 400 Hercegovaca.

Ūmirući, kīdajući se od bola, okāmenjena srca, i kad su ūmirali, i kad su škrģūtali zūbima, i kad su nāuznako viseli na vešalima, i kad su trūnuli u zarobljēničkim lōgorima, i kad su goli i bosī izbacivani na cīču zimu, i kad su im pālili kućna slēmena, — oni su znali zašto i za koga ginu, ūmiru, trpe bol i patnju. Ceo nāš Devētnaesti Vek pun ūstanaka, pōbuna i rātova, stvorio je nāšega čōveka čōvekom, razvio mu najviše i nājsvetije ošecanje, osećanje slobōde, i, kad su došli teški dani rōbovanja i ugnjetāvanja slobode, on je urādio samo ono što je morao da ūradi: digao se za slobodu.

(1918) Jedna vojska prēkaljenih vitezōva iz bajki, puna oznaka iz rānijih křvavih dana, ūmorna ali još ne ubijēna; jedna vojska „jaka kao smrt“, tvrda kao granit, — baca se na nēpriateljā, krha se i lomi po svetim pōljima i křvavim ūrvinama maćedonskim, pōnovo krvlju stvara jednu veliku junačku pesmu i, kao oćarana, prēleće od Bītolja do Beljāka, vezujućī se sa srpskim zarobljenicima, koji hītaju iz zarobljēničkih lōgora, i jugoslavenskim vojnicima i kōmitama, koji napūštaju front pa slaze iz planīna, nosećī u svojim starim svetim zāstavama, prorēšetanim u strašnim okršajima, nova sunca, nove slobode i nove nade.

Lazarević Branko

58 Svētao prīmer

Bilo je to slavne 1815 godīne . . . Ōbesni Čaja paša po nāredbi vezīra Sūlejmana Skōpljaka, pljāčkaše plodna i bōgata šumādijska sela. Ne nāišavši ni na kākav jaćī otpor na putu,

stigne on u Čačak. Miloš se reši da ga napadne s Ljubičkog Brda, na kome se beše ušančio.

Započe se ljut i strahovit boj. Turska je vojska i mnogo-brōjnija i bolje naoružana i odevēna nego srpska. Turci imadahu dosta i tōpova i kōnjanika. Topot od konja njihovih konjanika, koji jūrahu na krasnim ārapskim konjima po ravnici oko Čačka, zadāvao je neōpisani strāh. Pa ipak se Srbi držahu jūnački sve dok im ne poče nēstajati džebāne. Turci jurīshahu sve više i više i nājzad zāuzeše prvi šanac, koji bējaše na pōdnožju Ljubičkog Brda. Kada se staše primicati drugom šancu, Srbi počēše ūzmicati. I hrabri Tānasko Rājić pade opōminjući Srbe da ne klōnu i da nē puste tōpove, koje su s teškom mukom stekli. Ali ga već niko nē slušaše. Strah beše ovlādao svima. Pa i sam Miloš beše pōkoleban. Nije znao šta da radi, kako da stane nā put tome nēredu.

Ū taj mah pōjavi se jedna jūnačna žena s pōgledom punim bola i očājanja.

— Kuda ćete, nēsretnici? vikaše ona begūncima, kojima beše zaslēpio razum. Komu ōstavljate srpsku nejač i siročad? Zar se tako brani ōtadžbina? Zašto ne pripašete prežine i ne ūzmete pšeslice ū ruke? Pūstite barem nas žene da zadēnemo kūbure i da s Turcima megdan delimo! . . .

Ta pōjava beše strašna i veličānstvena. Ova žena izglēdaše kao neka božānska prilika, kao anđeo spasitelj, koji je došao da pōvrati izgublenu hrabrost pšeplašēnim Srbima. Ūz to i glas dōboša, u koji ūdaraše sām arhimāndrit Vūjanski Mēlentije, vodeći jednu gōmilicu seljāka sā sobom. Tako pōvrati iznēmoglu snagu i odāгна strah u srpske vojske, da smesta pšestaše bēžati i bez ikakva pōgovora odlūčiše ili tu svi izginuti ili Turke pobēditi. Svakom nā mah posta jasno, da nema zašta više žīveti i svaki s novom snagom jurnu napred.

Ūrnebesni ūzvici počēše se razlēgati. Na licu svakog junāka mōgaše se čitati takva ōdlučnost, da se na život nikako i ne pomišljaše! „Slobōda ili smrt“ — tako se sad zaōri sa svijū strāna.

Taj trenūtak ōdluči sudbinu ōružja. Turci se uzbezēknuše. Počēše izmicati a Srbi zā njima — ko brže! Mūka je bilo dok pōvratiše izgubljene šančeve, a posle je sve lakše išlo.

Na Mōravi pōgibe i sam zapovēdник turski Čaja paša, a sūtradan već je bio i Čačak u Miloševim rūkama.

A znate li koja je bila ta junačka žena, koja se javi u tom srećnom času, te reši ne samo sudbinu srpskog oružja toga dana, nego i sudbinu cele zemlje, jer je od toga boja zavisio i uspeh celog ustanka srpskog? — To beše junačka kneginja Ljubica, žena kneza Miloša.

Svetao primer!

Stanojević M. Mih.

59 Oslöbođena Jugoslavija

I krvlju smo mörali natöpati Drinu i Soču, Vardar i Piavu, prepatiti muke Răspetoga, da jėdnoga dana zaori krik: oslöbođeni smo!

Vėkovima su nas tlačili, vekovima su ispijali krv našu, na naša jaka pleća sürvaše breme bezakonja, sve u öpakoj nadi, da će nas uništiti. A mi smo trpeli, snösil i vėrovali. Verovali smo u pravdu i ta nam je vera dāvala snage. I pravda je došla. Stoletni dušmani leže uništeni; nad nāsiljem i bezakonjem slavu slave pönizeni i üvređeni, u kolo se hvata Srbin, Hrvat i Slovėnac, da gromkim glasom zäpevaju himnu svoga dāvnoга pesnika:*

„O lijepa, o draga, o slatka slöbodo,
Dār, u kom' sva blāga višnji nam Bog je dō.**
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski živöti
Nė mogu bit plāta tvoj čistoj ljepöti.“

* Gündulić Ivan (1588—1638); ** dō = dao.

„Glasnik“

60 Naša zemlja

Zemljo naša, zemljo mila,
Slavna majko roda slavna,
Ti kölijevko starödavna,
Gdje se rađa hrabra sila,
Od vjękova koja svede
Krstu brani svete međe.

Gizdava si, pönosita,
Zätočnika svojih dikom,
A na užas protivnikom
Kao gröblje glasövita.
Dö dva svjeta, što se kolju,
Mėjdan dıjele nā tvom polju!

Po ravnicah i po göra'
Prekö šüma zelėnica,
İzmeđ rijeka srėbrnica,
Pa öd mora sve dö mora
Ti se stėreš divnim sägom
Ti se kitiš svakim blāgom!

Žarkim suncem, modrim zrākom
Smije ti se otac s neba,
İmaš vina, imaš hljeba,
İmaš svega srcu svakom,
Köm si mila ti u svemu,
Te sve tvoje prija njemu!

Őbiluješ svakim miljem,
 Milim zvukom gusloŹica,
 Milom krvi ljepŹtica,
 Cvateš smiljem i kŹviljem,
 I na Źzor s pjěsama se
 Divnih Źriš Ź sve glase!

Oj sve tvoje krasno li je
 I premilo svakom sinu,
 Koj' ně ljubi majku inu,
 Koj' pǎstorkom tebi nije,
 Već uz hranu tvojim kruhom
 I tvŹijem diše duhom!

Zato sinci zemlje ove,
 PriŹnimo k njojzi bolje!
 To je naše sveto polje,
 Na koje nas Źivot zove,
 Dǎ radimo, da tvorimo,
 Da se nǎ njem proslavimo!

Stojmo čvrsto nǎ tlu tome,
 Stojmo svi u jednom kolu,
 Svoju zemlju makar golu
 Saćuvajmo rodu svŹome,
 Nǎ njoj Źivot da mu prǎvi,
 Tuđi kŹrov ne Źadavi!

Prah pŹd našim kŹracima,
 Prah nam slavnih pređǎ to je,
 Prah Zrinskoga i Hrvoje*
 I mnogijeh sličnih njima,
 BŹd'mo i mi vrijedni dosti
 Ź njem shrǎnit svoje kosti.

Preradović Petar

Napomena: protivnikom mesto protivnicima; dŹ dva svijeta, to jest katolički i pravŹslavni; po ravnicah i po gŹrah mesto po ravnicama i po gŹrama; Źd mora... dŹ mora, misli se Źd mora Jǎdranskoga do Črnoga; kŹm mesto kŹmu; * Vukćić Hrvoje Hrvatinić, veliki vojvoda bosanski († 1416).

Őstajte ovdje!

Őstajte ovdje! ... Sunce tuđeg něba
 Něће вас гријат' kŹ што ово грије;
 Грки су тамо ѕалогџи хљеба,
 Гдје свога нема и гдје брата није.

Од своје мајке, ко ће наћи бољу?!
 А мајка ваша земља вам је ова;
 Баците поглед по крщу и пољу,
 Свуда су гробља ваших прадједŹва.

За ову земљу они бјеху диви,
 Узори свијетли што је бранит знаше.
 У овој земљи Źстаните љ ви,
 И ѕǎ њу дајте врело крви ваће!

Кô пуста грана, кад јесења крила
Тргу јој лишће и покосе лѣдом,
Бѣз вас би мајка дѣмовина била,
А мајка плаче за својим чедом.

Не дајте сузи, да јој с ока лети,
Вратите се њојзи у наручја света;
Живите зато, да можете мријети
На њеном пољу, гдје вас слава срета!

Овдје вас свако познаје и воли,
А тамо нико познати вас неће;
Бољи су своји и кршеви голи
Но цвјетна поља, куд се туђин креће.

Овдје вам свако братски руку стеже, —
У туђем свијету за вас пелин цвјета;
За ове крше све вас, све вас веже:
Име и језик, братство и крв света.

Остајте овдје! . . . Сунце туђег неба
Неће вас гријат' ко што ово грије, —
Грки су тамо залогаји хљеба,
Гдје свога нема и гдје брата није.

Шантић Алекса

Svaka ptica svomu jatu leti.

62 Настрадаин-хоџа и два ђака

Ишли ђаци из мејтефа и из школе. Тако се сусрѣтоше једном млад Муслиман и једно младо Српче, па се спорѣчкаше. Побљцали своје књиге на земљу, те се ѱхвате у коштац.

Види их Настрадаин-хоџа, те их рјстави. Још их запита: „Какве су вам књиге, што леже ту на земљи једна поред друге?“

— Ово је моја динама — одгѣвори први.

— А ово је мој катихизис — одгѣвори други.

А Настрадаин-хоџа им рече:

— Не дјжите те књиге са земље; нека леже једна поред друге. Баш да видим, хоће ли се потући турска књига са српском!

Читав сат морала су оба ђака са Настрадаин-хоџом ту стајати и у књиге гледати, — а књиге мирно леже једна поред друге.

Онда Настрадаин-хоџа рече:

— О, о, о! Да мудрих књига у луде деце!

Јовановић Змај Јован

63 Ђлија

Ђлија, Алија, ти у зурну свираш,
А свирком и пјесмом ў срце ме дираш;
Спусти сада зурну, да егленишемо,
Та то ваљда смијемо?

Нећемо о крсту, ни о млађ мјесџу,
Нећемо о Хрјсту, Мухамеду свџу,
Ни о Светом писму, нити о Корану,
Све штогод нас дијели, мџтнимо на страну.

Нећ питам те, шта се у џамији учи,
Нити како живиш ти у својој кући,
Нећу да те питам, то ме брига није,
Ни шта ти се једе ни шта ти се пије.
Не питам те, чија ј' стаза ў рај краћа,
Већ те питам само: знаш ли, да смо браћа?

А ти ћутиш, ћутиш, па мислиш дубоко,
А ўсто ти сўза навире на око.
Та је суза чиста са извора стара,
И та суза мени јасно одговара.

Глџдаш й ти моју? Јџдна им је мати.
Хај, наша ће суза џпет да нас збрати!
Она ће да грли синке јџдног рџда,
Ми већ џсјећамо, да крв није вода.

Што су стари јџди йштетили тешко,
Све ће то пребџљет срце нам вџтешко.
Па кад сџне слога, звијезда наша нова,
Смириће се кџсти наших прадџџџва.

Биће опет среће, поноса и славе
 И снаге и сјаја и врлине праве.
 Пјесме наше неће нагињати плачу,
 Благослов ће стигнут загрљену браћу.

Учи дакле, брате, учи дјецу своју,
 Ја ћу учит моју, да се брјатски грле,
 Прадједова својих сложним духом кријепе
 Аманете лијепе.

Јовановић Змај Јован

Народне пјословице.

Брат је мио, које вере био, ако братски чини и поступа.
 Ко не држи брата за брата, тај ће туђина за господара.
 Сложна браћа нове дворе граде, а несложна и старе
 разграјују.

Слогом расту мале ствари, а неслога све поквари.

64 Путници и пси

Касно увече иђаху два пријатеља кроз село разговарајући се међу собом о својим невољама. Наједанпут иза плота заљаја на њих псето, за њим друго, — и скупи их се много. Један од путника беше узео камен, да се брани; но онај ће други рећи: „Остави га, молим те; ти псе не можеш ућуткати, да не лају. Ја њихову нарав добро познајем, и само ћеш их горе раздражити, те ће више лајати.“

И заиста, нису отишли петнаест до двадесет корака, пси се почеше утишавати па најзад сасвим престаше лајати.

Завидљивци, на штогод погледају, на све лају; а ти иди својим путем, они ће полајати па и престати.

Крилов А. Иван

Pitali psa: Zašto mnogo laješ?

— Zato što nemam drugog zanāta.

65 Орао и лисица

Здруже се орао и лисица, и да би пријатељство остало трајно, они се договоре да живе у суседству, да би у потреби један другом могли помћи. Они изаберу један храст, на чијим гранама орао себи начини гнездо, у коме снесе јаја и излеже

орлиће. Лисица, опет, начинила је себи лежиште при корену, у шупљини овога храста, и ту окоти своје лисичиће.

Једном лисица, по обичају, йзиђе у лов, а орао, нѣмајући тога дана шта да једе и чиме да нахрани своје мале, и видећи лисичиће подѣбеле, слети доле, узме их, и однесе у гнездо.

Мало после тога врати се лисица и спази ужасан призор: још врућа крв тече из гнезда, бедни лисичићи плачно кевћу, а орао им ноктима дере утробу и кљуном им вади очи. Гледајући на то одоздо, лисици је било врло тешко у срцу. Да је од кога другог страдала, али од пријатеља и суседа свога! Нѣмогући ништа друго, чинила је оно што раде сви слаби, кад им јачи учине несправду: проклињала је и звала небо на освету.

После неколико дана пастѣри у пољу пекли су месо, а орао уграби од тога један комад, на коме се задржало и прилепило мало жари. Случајно тада некако дуваше ветар, те се орлово гнездо упали, орлићи йспадну из гнезда, пола йспржени.

Како их је лисица весело дочекала, како је њима пред орловим очима о хрест ударала и срце йз њих још живих чупала и прѣждирала, — свако то може лако погодити.

Обрадовић Доситеј

66 Ћурак и врабац

По дворишту ћурак шѣће,
Вазда пућка и блѣбеће;
Главом вије, шири реп,
Мисли: Боже, ал' сам леп!
Све се шири, све се мери,
Кинђури се, кочопери!
Али једно
Зло га јѣди,
Што га нико
Ал' баш нико
И не глѣди;
Пси прѣлазе
Ал' не хају;

Неће да га
Ни залају!

Само један врабац клѣти
Са тарабе доле слѣти
Поред ћурка надувена
Да му натре под нос хрѣна!
Поче под њим скакѣтати
Па му поче цвркѣтати:
„Залуд, стриче, дуваш, дѣваш!
„Не йздува чега нѣмаш!
„Лепши ј' соко него врана,
„Лепши ј' паун од ћурана!“

Разљути се ћурак луди,
 Па још више шири груди;
 Поче крестом климатати,
 Крил'ма бити — запарати!
 А врабац се с'амо смије,
 П'а му вели к'о и прије:
 „Лепши ј' соко него врана,
 „Лепши ј' паун од ћур'ана!“
 А наш ћурак шта да ради?
 Све се већма гор'опади;
 П' онда оде, да не гледи

Тога врапца, што га једи . . .
 Опет п'ућка и бл'ебеће,
 Д'игне главу, па се шеће;
 Све се шири, све се мери,
 К'инћури се, коч'опери;
 Ал' бадава,
 Јер га свако исмејава;
 А што ј' р'еко врабац чили,
 Већ су њ пси научили,
 Па сад лају с'а свих страна:
 „Лепши ј' паун од ћур'ана.“

Чика Јова Змај

67 Lisica i rak

Љишао rak iz p'otoka da se malo sunča. Dođe lisica, pa mu reče:

— Hajde, rāko, da se utrkujemo: ko će pre stići na čistinu iza one šumice.

A rak će joj na to:

— E, baš dā vidimo, teta lijo! — Struži!

Lisica o'pruži r'epinu i stane trčati, a rak joj se u tome trenūtku čvrsto u'хвати kl'ēštima zā rep.

Sad nāstade jedna lūda ūtrka, ili, bolje reći, lisičje trčanje, jer naš rak, koji se pokāzao u ovom slučāju prepredēniji od lisice, visio je mirno o lisičinom repu, da to ova nije ni slūtila.

Lisica, nap'osletku, sva zāduvana, stiže na čistinu i o'dmahnu repom, a rak se ne'opaženo o'tпусти sa repa i reče:

— Zar ti tek sad? A ja se ovde baš nāčekao, sve izglēdajući kada ćeš stići!

68 Човек и змија

Zā kuћом n'ēkakva човека, који је имао ј'днога сина, дете о'д неколико г'одина, била п'о'д каменом ū рупи змија, која је често љзлазила те се п'р'ед рупом својом с'унчала. Јед'анпут син о'нога ч'овека узме с'екиру, те змији, која се била као удомаћила и није се од њега ни б'јјала, п'р'ед рупом о'тсече rep; а змија се р'асрди те њега ūједе и зада му смрт, па ут'ече у своју рупу и п'рестане више љзлати н'а сунце.

Пошто човек сина свога с највећом жалости више куће закопа, и пошто му време жалост мало утиша, онда дође једном змији пред рупом и дозвавши је стане јој говорити, да се помире, и да излази опет пред своју рупу, и да живе у пријатељству као њ пре, додајући, да се оно већ не може поправити, што је учињено. А змија му одговори из рупе: „Можемо се помирити, али док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, дотле правога пријатељства међу нама бити не може!“

Караџић Ст. Вук

69 Ūranak

Sunce grānjiva i baca nāokolo svoje sjajne trake, da prōbudi sve spavače na širokoj zemlji.

Sunčani trak ūdario o gnezdo ševino. Ševa leti ū visinu i peva: — Liri, liri, lan, biće krasan dan! —

Drugi sunčani trak prodr'o u kokošinjak. Kokoši su skočile s motke; traže po dvōrištu zrnje i nesu jaja. Petao lupnuo krilima i zapevao:

Sve se iz sna būdi:
Nā rad, nā rad, ljūdi!
Ko zōrom ūstaje,
Dve sreće pōznaje!
Plām je na zreniku:
Ljūdi, kukuriku!

Treći je sunčani trak pao u pčelinjak. Pčela je izmīlela iz košnice i polētela na ružin grm. Zuji ōkolo cveća i nosi med u košnicu.

Četvrti je sunčani trak šmignuo kroz rūpicu na prōzoru i pao na pōstelju lenčini Gaši, da ga trgne odā sna. Ali Gašo ne ūstaje, nego se ōkreće nā drugu stranu i hrče. Gašo spava, dok svi drugi rade. U sobu je ušla Gašina majka. Budi sina i viče mu: „Ustaj, Gašo! Ko dugo hrče, taj čorbe ne srče!“

Iz Nazorove čitanke

70 Сунча се

Прѣстала је зима,
Лед и ветар клет,
Свуд се трава прима
И шарени цвијет.

Под љбавом гором
У долини тој
Вечером и зором
Бруји славља пѡј.

Љепши свићу дани,
 С неба бјежи мрак,
 Већ сунцу не брани
 Да развија зрак.

Блиста сунце мило,
 Диван ли му сјај.
 Свето своје крило
 Пружа на наш крај.

Таму гони цијелу,
 Отима јој власт;
 Листом кити јелу
 И високи храст.

Ох, како се тјеше
 Сиротани сад,
 На сунцу се смијеше,
 Топи им се јад.

Ето један сједи
 У крпама вас . . .
 У тузи и биједи
 Нашао је спас.

Весело се смије
 Сунце њему сја!
 Згријева га и грије
 Љубав божија.

У слабачких груди',
 Гдје га тишти јад,
 Тада му се буди
 Спокојство и над.

Не прати га више
 Вјетар студен, клет,
 Слободније дише
 Милији му свијет.

Већ изможден није,
 Снагу добија, —
 Њега сунце грије —
 Љубав божија.

Ој хвала ти, слава!
 Божја љубави,
 Ти с' љутјега права
 Сиротана сви'!

Та нико не знаде
 Милосно ко ти,
 Сиротану јаде
 Горке тјешити.

Ој хвала ти, слава!
 Божја љубави,
 Ти с' љутјега права
 Сиротана сви'!

Шантић Алекса

71 Синан-паша

(Народно предање о потурчивању Срба на Косову)

После Косова, причају, да је на Шар-Планини живео некакав ћаја. Он се родио у селу Топљане, у срезу горском, а звао се Синандин. Кућу је имао на Шари, а уза своје велико стадо оваца вођио је тридесет паса, који су били веома зли али паметни и послушни. Једном је под Шаром пролазио турски цар. Пси га нападају и стану лајати. Чује то ћаја Синандин па стрча на пут и само што оштро покара једнога пса

а остали разумеше то па се стидљиво уклонише. Синадин приђе цару и поклони му се до земље. А цар рече: „Море, ћаја, ти имаш љуте псе, љмало не удавише мене, султана и твога цара . . .“ Синадин му пољуби skut и одговори: „**Опрости, светли царе! Пси као пси. Нё знају они ни за цара, нити за кога другога. Они врше своју дужност. И кад би се сваки ў твом царству на њих ўгледао, па чинио оно што му је дужност — мед и млеко текло би по свој царевини.**“

Цару се јако допадне овај млади човек, те помисли: „Море, кад овога човека пси тољко слўшају и разумију, неће бит да је он некакав обичан човек. А видим како и паметно говори.“ И заповеди, те ћаји запишу име и презиме, па са свитом оде даље.

Кад се доцније вратио у Цариград, сети се ћаје Синадина, те га позва себи и понуди му пашалук на Косову. Синадин се ўплаши тољког господства, па ће рећи цару: „Немој, светли царе! Где је још од ћаје постао паша? Ко ће мене проста и неписмена овчара слўшати?“ Али се султан намршти и оштро подвикну: „Немој ти мени врдати, него или да примиш пашинство или гајтан (казна да се одмах мора сам обесити). А ја ћу наредити већ што имаш да радиш и да те сваки у царству мора и слўшати и поштовати.“

Ћаја Синадин немадне куд, него се одмах потурчи и добије име Синан-паша. Пошто га цар богато обдари, он се врати ў свој завичај и негде око Призрена подигне себи конак. И тако почне пашовати.

После неког времена цар му напише ферман (писмо) и каже: да од њега не тражи ништа друго, него да што пре потурчи све Србе на Косову. Иако је био потурчњак, Синан-паша је знао да је Србин, и ова царска наредба беше му врло тешка. Па опет није смео не слўшати цара, него пошаље телале на све стране, те стану викати: „Турчи се, бре рајо, а ко неће, тај већ сутра да није више на пашиној и царској земљи!“ Народ се ўплаши и стане турчити по свему Косову, а нарочито се много потурчи у срезу горском близу Призрена. Отуда тамо и данас има врло много Турака, али ниједан не зна турског језика, већ сви говоре српски.

Синан-паша тада обори Душанову цркву „Св. Ђранђео“ и од њеног камења подигне цамију, која и данас још постоји

у Призрену. Још приповедају да је доцније сасвим заборавио да је српске крви, па је био велики дшманин и крвопија.

Кад је умро, Турци га схране покрај његове цамије, па ту подигну и лепу чесму. Али кад једном надође Бистрица, она раскопа Синан-пашин гроб и однесе му тело у некакву рупу, где су људи просипали помије и другу људску и сточну нечистоћу. Турци га ноћу йзваде оданде и опет сахране; али у народу остане прича и вјровање: да га је Бог мртвог казнио, што је окаљао своју прадедовску веру, те је морао неко време одлјжати онде, где честити људи ни своје псе не закопавају.

Милосављевић М. С.

72 Дед и ўнук

Ўзо дѣда свог ўнука,
Метно га на крило,
Па ўз гусле певао му,
Што је негда било.

Певао му српску славу,
И српске јунаке,
Певао му љуте битке,
Муке свакојакe.

Дѣди око заблйстало,
Па сузу прѣлива,
И ўнуку своме рече,
Да гусле цѣлива.

Дете гусле пољубило
П' онда пита живо:
„Је ли, дѣда, зашто сам ја
Те гусле целйво?“

„Ти нѣ схваташ, Српче мало,
Ми стјарији знамо!
Кад дорастеш, кад размислиш,
Кашће ти се само!“

Чика Јова Змај

Речи: кашће = казаће.

73 Iz „Seljačke būne“

Sred mesta Stūbice stoji stara crkva, a ũ njoj pod svodom na levoj strani vĕlika kĀmena ploĀa. To je nĕĉiji grob. DĀ! Na kĀmenu stoji pod tvrdim ōklopom krupan Āovek. Duga mu brada, bŕkovi dugi, Āudna rŭdasta kosa, dĕbele usne, debeo nos. Nagni glavu i Āitaj! Tu pŕĀiva Ferdo Tahi, tu Jĕlena gospa! Slavna li Āŕveka! Kamen bar veli. Prŕslavio se pod tri kralja za MĀdŕzarsku, veli kamen — ali gnjavio hŕvatski narod. Bĕjaše vreden, pošten, sretan, veli kamen. Oh, ne dao Bog nikomu tĀkove sreĀe! Ali kad gorsku dŕlinu prĕkrili noĀ, potrĕsu se kosti sred groba, a iz kamena skoĀi prŕkleta sena ōklopnika i beŕi iz crkve. Ta dosta stĕnje celi dan pod teŕkim kamenim jarmom, a u kuĀi boŕjoj, koja njĕgova nije, dosta da po njegovim kostima gazi seljaĀka noga, da kroz zidine grme ōrgulje poput trublje pŕslednjega suda. Da bar zbrisati moŕe s kamena svoje ime, da ga bar nĕstane iz pameti ljudske. Ne! Nek seva to prŕketo ime do sudnjega đana, nek se smeje taj kamen pĀklenim rugom o slavi, vrlini, poŕtĕnju. I beŕi iz crkve ũ noĀ. Ali jao! NĀ svakoj grudi pŕsrĕu mu noge, na svakoj se stopi lepi seljaĀka suza. NĀ kamenu prĕd crkvom sĕdeĀi plaĀe i on, plaĀe kroz celu crnu noĀ. Eto na istoku beli se dan, po vrhovima drŕĀe zora. Joŕ jednom diŕe oklopnik glavu, da pŕgleda brdo nad mestom, da pogleda svoj pŕnositi grad. Groza ga strese. Nema veĀ kĀmenoga grada. Po vrhu, gde je nekad viŕorio pŕnositi steg gospŕdina Taha, ide seljak za plugom i peva veseo jutarnju pesmu. Senka boljĀra se trzne i ũmine u grobnicu, pod prŕkleti kamen, a slŕobodna pesma pliva dalĕko, dalĕko zelenom gorom, gde se rĀzleva sjajna rumen prŕbuđene zore, gde niĀu nĀ nebu ruŕe iz mŭĀeniĀke krvi hŕvatskoga i slŕvenškoga puka, ŕto ga pogazi oholi bes u prosnŭtku zlatne slŕbŕde. Cvati, ruŕo rumena, cvati pŕsveĀeni cvete, vij se nad grobom nĕvoljnih ljudi, koji diŕgoŕe maĀ na zakon varke i laŕi, koji diŕgoŕe maĀ na zakon prirode svete, cvati, jer se mladi rodio dan i Āista rosa pada ũ srce puka, rosa blagŕĀe i ljŭbavi bratske. A ti, hrvatski mladi sokole moj, ubĕri taj cvetak, za klobuk ga deni i pŕnosi se njime pred vekom i svetom!

ŕenoa Avgust

74 Гусле моје

Гусле моје, овамо 'те мало
 Амо њ ти тѧнано гўдало!
 Да превўчем, да ма́ло загўдим,
 Да ми срцу ђдлане у грудим':
 Та пуно је и прёпуно среће,
 Чудо дївно што не пукне веће!

Зоро бела, сунце ђгрејано,
 Лїсна горо, поље ђбасјано,
 Цвеће мило, росо, бистро врело,
 Па ти јоште, моје чедо бело!
 Ко да гледне чарне ђчи твоје,
 Па ў срцу да му не запѡје?

Ао свете, мио и прёмио,
 Крѧсно ли те Вишњи удёсио!
 Са́мо, са́мо, да́ још мрети није!
 Ал' већ нека, кад ѡнако није!
 Данас, сутра, час ће ўдарити,
 Јарко сунце мени заклѡнити,
 Из руку ми јасне гусле тргнут,
 Моје тело под зёмљицу врѓнут;
 Ал' што певах неће прѡпанути,
 На́кон мене хоће ђстанути,
 Док се пѡје, док се винце пије,
 Док се коло око свирца вије,
 Дѡкле срце за́ срцем ўздише —
 Е, па дѡтле, а куда ћу више!

Радичевић Бранко

75 Први снег

У освїтку зоре, кроз сумрѧчак тавни,
 Покривёне снегом почивају равни.

А стўдени лахор кроз дѡлине мирне
 Преко пустих поља кадїкада пирне,

И с вихором лаким сеџа се хвата,
Па зăсипље снегом и стрехе и врата.

А у селу јоште у прџзорје мило,
Ноћ, ведра и хладна, не пџдиже крило.

Из даљине сăмо лйсица се краде,
Па кџкоши вреба и пилиће младе,

И од њених шапа и тўна и тамо,
У првџме снегу, траг се види само . . .

Илић Ј. Војислав

76 Лйсица и јарац

Лисица и јарац сићу у један бунар да се нăпију хладне воде. Кад су се напили, јарац се стане обăзирати куда ће изйћи, а лисица му рекне:

„Нё брини се! Само ти слушај мене, па се нё бој! Ўсправи се, пџдигни предње ноге нă зид, погни главу и рџгове напред!“

Нă све готов, јарац ўчини што му је лисица рекла. Тада се лисица попне на њёгова леђа и рџгове, йскочи нăпоље, и скачући око бунăра, почне се рўгати јарцу. Што се јарац више љутио због њеног вероломства, она му се више смёјала, гџворећи му:

„Мој јарче! Да имаш тџлико мозга кџлико браде, ти нйпошто не би у бунар сйлазио пре него што би добро размислио како ћеш изаћи.“

Не почињи ништа пре него што рăзмислиш какав ће бити свршётак.

Обрадовић Доситеј

77 Глуhak i slepac

Slepac i gluhak zađu na tuđu njivu, da năberu graha. Gluhak reče slepcu: „Ti slušaj, pa mi kaži; a ja ću gledati i tebi kazivati.“ Zădoše ũ grah i sĉdoše. Slepac năpipa grah i reče: „Lepa graha!“ A gluhak ĉe nă to: „Zašto straha?“ Slepac se spŃtakne na brazdu i padne. Gluhak ga upita: „Šta ti je?“ Slepac odgovori: „Brazda!“ Gluhak viknu: „Gazda?“ i nagne bežati, a slepac ză njim.

Tolstoj Lav

78 Змијина глава ѿ реп

Змијин се реп стаде прѣпирати са главом о томе, ко ће од њих ходити напред. Глава рече: „Ти не можеш ићи напред, јер у тебе нема очију ни ушију.“ Реп ће на то: „А зато је у мене снага, којом те дижем, те ако се омотам око дрвета, ти се нећеш ни маћи с места.“ Глава рече: „Разиђимо се дакле!“ Реп се отргне од главе и отпузи напред. Истом што се одмаче од главе, набаса на јаму и свали се у њу.

Толстој Лав

79 Psi kod požara (Događaj iz života)

Mного puta se događa, da u gradovima za požara ostanu deca u kućama i ne mogu se izbaviti zbog toga, što se od straha sakriju i šute, te se ne vide od dima. Radi toga su u Londonu izvežbali pse. Ove pse drže požarnici, i kad se zapali kuća, onda spremе pse da traže i iznose decu. Jedan takav pas spasao je u Londonu dvanaestero dece. Njega su zvali Bob. Jedanput se zapali kuća i kad su prispeli požarnici, dotrči k njima žena koja je plakala i reče: „Ostala mi je u kući dvogodišnja devojčica“. Požarnici pošalju Boba. Bob istrči uz barmake i izgubi se u dimu. Malo zatim istrči iz kuće, a u zubima je nosio devojčicu, koju je čvrsto držao za košuljicu. Mati je pala pokraj kćeri i plakala od radosti, što joj je ostala živa. Požarnici su milovali psa i pregledavali ga, da se nije opržio, no Bob se trže i opet u kuću. Požarnici pomisliše, da nije još ko živ u kući i pustiše ga. Pas utrči u kuću i brzo istrči noseći nešto u zubima. Sav svet prsne u smeh videći gde pas nosi — veliku lutku.

Толстој Лав

80 Мајмун

Један човек пође у шуму, усече дрво, подигне један крај дрвета на пањ, опкорачи га и почне га пилити. Затим забјиге клин у распиљено место и настави пилити. Овако је пилио и помицао клин све дубље. То је све проматрао мајмун, који је седео на дрвету. Кад је човек легао да се одмори, мајмун опкорачи дрво и хтеде да то исто ради. Он извади клин, дрво се склони и причепи му реп. Мајмун се стаде дерати и трзати репом. Човек се пробуди, измлати мајмуна и свеје га на конопац.

Толстој Лав

81 Ђурђев-дан

Ђурђев данак — хајдучки састанак! Пољане, које су недавно биле застрте белим покривачем од снега као мртвачким покровом, покрила мајка природа зеленим поњавцем цветних ливада. Гајеви и шуме узлјстали, воћњаци блистају у цветном пролетном ѱресу. Птице певачице опет певају миле песме своје у домаћим дубравама. Мирисни цветак ѱурђиц цвета по међама и шири свој слатки воњ по ливадама и гајевима испод грмља и шћкарја. Пчеле зује, живад се леже, теоци и јагњићи трчкају по пащницима, ѱурђевско благо сунашце благо греје. Уздух је чист као дечје око, кад се зак्रेसи у невиној радости при милој игри. Поветарце тихо и благо ѱише цветним грнама стабала, као кад љубазна мајка ѱише у наручају мило чедо, да га ѱљуља у слатки санак. Мирисне гљиве ѱурђевске расту. Врт је засејан, станарца бере траву свакојаку за краве мўзаре; бабе траварце беру биље и траве за свакојаке лекове људске и марвене. Ђурђевске благе кише нартапају и оплођују ѱиве и вртове. Чобани се радују и с обилне паше за своју марву и с милога годишњег доба, у које се почиње весели пастирски живот ѱ пољу. Девеојке вију венце пољскога цвећа, у које ѱплећу мили ѱурђиц. Оре се по пољима и луговима, по ливадама и вртовима, по гајевима и дубравама веселе песме младежи, игра се коло на ледини; умивају се лица ѱурђевском росом с цвећа до сунца особито на Ђурђев дан. Свако се живо радује тому дану као озебао јаркому сунцу.

Стојановић Мијат

82 Отетo — проклето!

На обронку Романије¹ — на самотном пландишту чуваше момче Станиша за йвањске омаре крдо белих оваца.

Под брснатим дубом седи Станиша. Узе свиралу те стаде чаробним звуцима — штоно кажу — дйзати и дрвље и камење, травку и горски цветак, — ѱставиће под облаком орла и на скоку вука, само неће горскога хајдука.

Наједанпут трже га из слатке доколице крупан глас Костел-харамиде:

Романија, гора источно од Сарајева.

„Чобанче! Бирај ми најтџвније јагње; — бирај, или ћу сасећи крдо и чобана!“

„Немој, добри чџвече!“ стане Станиша дршћући мџлити. „Ено . . . тамо је моје јагње! Од уста сам својих откџдао и њему подавао, — а оно ми од миља лизаше руке и колена. У мога господара, у кога се најмих, и нема ништа доли овог крда, пак да дадем само једну главу, он би ме проклео, ў свет би ме прогнао! Али оно је јагње моје, мени најмилије; а дадне ли драги Бог, биће старој мојој нени хранитељица . . .“

„Нећ питам те за твоју нену, ни чије јагње гојиш!“ рикну хајдук.

„Узми, што ми је најмилије — у Божје ти име!“ рече Станиша пак му сузним очима пџткучи јагње.

Хајдук тури руку ў недра, извади кесу и рече:

„Ево ти, синко, жути дукат, пак ти купи нени овцу хранитељицу, да не чека гџдину љ две. — А сада реци: није ли тако поштено?“

„Јўначе, носи јагње моје и злато своје! Ти си злато неџкоме отео, сирџтицу неку уцвџлио и у црњо завио, а отето, знајде, да је проклето! Ўчила ме тако нена. Ја ћу додўше тешко прегџрети јагње своје, но судбџну ћу своју мирно снџсити, јер без Божје воље ни прамен с главе не опузне!“

Хајдук се замисли. Дџрнуше га речи Станишине. Тргне нож љ две мале пушке иза припашаја, с рамена скине дугу шару, па све баци у густе шибљак и џдлучно рече:

„Сретно момче, ти си и мене усрећило; Бог те мџловао на џбадва света! . . . Отето — проклето! Заклињем се јџдиним Богом, да више нећу хајдукџвати нити туђу сирџтињу џтимати!“

Нато се спусти горски хајдук низ продол срџтнији неголи је икада био. Оде ў род, да му прибаве опроштџне, како би могао слџбодан у поштџњу и о својој муци живети до суда Божјега.

Лепушић Иван

Народне пџсловице

Што је с врагом стечџно, враг и однџсе.

Живот о туђим жўљевима није прав ни поштен.

Без поштџња нема среће.

Чини право па се не бој ниџога.

83 Прөлеће

Настало је пролеће. С неба пригрева топлије сўнашце и бўди нарав на нови живот.

Пролиставе горе, а зелена трава покрила долине. Свежим зраком лете лакокриле птичице и цвркутом својим навешћују ново, лепше доба године.

Томић Јосип Евген

84 Прөлетна песма

Врба пупи, дрен већ листа,
Сунце тако дивно блиста,
Чисто небо, цео крај!
Све се буди . . . Трава расте . . .
Ено већ и прве ласте!
Гнездо плете ўз зид куће,
Па облеће и цвркуће:
„Ал' је диван сунчев сјај!“

Ко на бојни збор јунака,
Їз свих дoља и сокака,
Где је зѝмус био снег —
Пуно срећних малишана
Јуре, трче са свих страна,
И из грла кличу свег':
„Хајд на брег! Хајд' на брег!“

Ноге лаке . . . срца смела . . .
Ўстрчаше на врх села!
О, да среће, пуне жара!
О, да слике, пуне чара!
Лопте . . . жмўрке . . . коло вито
И йграње плаховито,
И пёвање без оданка,
И трчање бёз престанка!

А кад ў шиб дубље зају,
Кликну, бисер ко да нају,
И бёскрајне среће дечје
Забри се громки јёк:
„Кўкурек! Кўкурек!“

А гле доле, чича Сїма
 Тад ѓтвара прозор ти'о
 И сећа се златног доба
 Кад је њ сам дете био,
 Па, раздраган, дуго гледи
 Тамо горе, к деци пр'аво:
 „Здр'аво, децо, добро моје!
 „Ој пр'олеће, здраво! здраво!“

Илић Ј. Војислав Млађи

85 Птичја молба

Птице певачице у краљевини Југославији сакуплене ове године на првом свом скупштинском састанку, решиле су да ѓпуте југославенској деци ову молбу.

Вратиле смо се из далеких туђих земаља у нашу стару и милу д'омовину и уселиле се у своје старе ст'анове по ш'умама и л'уговима, градовима и селима, па смо намерне да овде опет заснујемо своје д'омаће ѓгњиште и да на њему живимо мирно и весело. Ми стављамо себе и своје п'отомство под моћну заштиту наших добрих пријатеља, добре деце, и надамо се, да ће она чувати свуда и на сваком месту наш живот, да нам неће одузимати нашу златну слободу, то наше велико благо. На'рочито м'олимо најљубазније: да нам никад не рушите гнезда, која смо ми саградиле с тешком муком, да наша јаја не ѓзимате, наше младенце да ѓставите, да их ми саме не'гујемо и ѓ њима се ст'арамо, и да с нама п'оступате увек као наши добри пријатељи.

У накнаду за то ми вам обећавамо: да ћемо вам чинити радост и веселје својим скак'утањем, лепршањем, л'ећењем и певањем; да ћемо м'арљиво хватати и уништ'авати све д'осадне и шкѓдљиве б'убице с др'већа и гр'мова, ѓсева и п'оврћа, поља и стоке тако, да лепо напредују и д'а буду од к'ористи вама и вашим ст'аријима шуме и поља, вртови и л'угови, те да ми њ ви заједно сла'вимо благога Бога, творца и вашег и нашег и свега ѓсталог.

Написано у Зеленграду ѓзмеђу Ускрса и Трѓјице ове године.

У име птичје скупштине пуномоћници:

Слав'ујић, Косић, Ш'евић, Ластић, Чворкѓвић

После ове молбе чује се да су се рѣшила сва деца у краљевини Југославији да створе друштво, које ће помагати птицама у грађењу гнезда, чувати их од невљале деце, која гнезда кваре и птице хвљају, зими их храни, кад немају шта да једу. И доиста се опазило, да има у неким местима већ по дрвећу вѣштакких птичјих гнезда, виђају се и птичја хранилишта, где добра деца љносе птицама мрва од хлеба и друге хране. Зато се ту и разлеже цвркулт и песма птичја и нема шкодљивих и досадних гусеница и буба. Колико су добра учинила та деца! Из „Четврте Читанке“ Др. Чајковца С.

86 Evo naših lasta

Evo idu, kao zvani,	Hod'te, hod'te, gosti moji,
Naši lanjski sūkućani,	Vaše staro gnezdo stoji,
Evo naših lasta mili',	Pōrušit ga nismo dali,
Baš smo vas se zažělili!	Mi smo vam ga sačūvali.
Hod'te, hod'te, tice vite,	Ně idite drugoj strani,
Da s' od puta odmōrite!	Hod'te k nama kō i lani.

Pod našim je krovom mirno.
 Niko nije ũ vas dirnō.
 Mi pēvamo i iġramo,
 Al' se nikad ně svađamo;
 Živećemo u radōsti, —
 Dobro došli, naši gosti!

Čika Jova Zmaj

87 На Липāру

Јесте ли ми рōд, сирōчићи мāли?
 Ил' су љ вас можда јади ѓтровали;
 Или вас је, слабе, проġонио свет; —
 Па дōђосте само, да кад људе знамо,
 Да се љ ми мало ũпознамо,
 У двōпеву тужном пēвајући сēt? . . .
 Ми смо мале,
 Ал' смо знале,
 Дā нас неће
 Нико хтети,

Нико смети
 Так' вѡлети
 Као ти . . .
 — Ћију ћи!

Моје тице лѣпе, јѣдини другари,
 У нѡвоме стану пѡзнаници стари,
 Срце вам је добро, песма вам је мед;
 Али моје срце, али моје груди
 Лѣденом су злѡбом разбијали људи,
 Па се место срца ўхватио лѣд.
 С белом булом,
 Са зўмбулом,
 Шарен рајем,
 Рајским мајем,
 Цвећем, миром,
 Са лепиром,
 Лѣтимо ти ми
 Срца тѡпити . . .
 — Ћију ћи!

Моје тице мале, јадни сиротани,
 Прошли су ме давно моји лепи дани,
 Ўвело је цвеће, ѡдбего ме мај,
 И на души ѡста, ко скрћхана биљка,
 Ил' ко тужан мирис ўвелог бѡсиљка,
 Јѣдна тешка рана, тежак ўздисај.

Јакшић Ђура

Липар се зове липом обрасло брдо близу Сабанте, ма-
 лога села у западном делу Моравске бановине.

88 Старац и јабуке

Садио старац јабуке. Неко му рече:

— А што ће теби те јабуке? На њихов плод треба много
 чѣкати, ѡ ти нећеш сѡ њих пѡјести нијѣдне јабуке.

А старац одгѡвори:

— Ако не пѡјѣдем ја, пѡјешће други, па ће ми рећи: хвала.
 Па настави даље пресађивати јабуке.

89 Курјак и овца

Прёпирао се једном курјак са овцом. Овца је била у добро затвореном тору, а курјак напољу, па се овца могаше без бојазни прёпирати са својим крвним неприятељем.

„Овцо!“ — рече курјак, — „чуо сам реч: свана овца, а изнутра курјак. То ће рећи толико, кано да си ти блага и кротка — а ја окрутан и дивљи. Пак ми тај презир додијао. Ајде да се йменимо: ти подивљај, а ја ћу да се упитомим!“

Нато се овца насмеје и рече:

„О, мој крвниче, ја нисам кадра подивљати, и пре би се ти упитомио неголи ја подивљала; али веруј ми, да би ти и онда још кано питом жедан био моје крви.“

Лепушић Иван

Pitali vuka: Zašto ne živiš među poštenim ljudima? — Nema danas življenja poštenim ljudima!

90 Ruži

Ružo mila,	Zar te slomi
Ružo mala,	Vihar ljuti,
Što si tako	Te sad moraš
Blijedjet stala?	Pövenuti? . . .

A jučer si,
Ružo mala,
Još mi tako
Mirisala . . .

Pinter Gabrijel

91 После кише

Ох, како сунце сија	* Умилне птице мале
Кад густе облак прође!	Са росне гране слёћу,
Ох, како зрачак прија	Па росу чисту круне
Кад блага тишма дође!	У недра милом цвећу.

Уз поток жустар, мали,
Што сада јаче струји,
Небројно јато пчела
Попевку своју зүји . . .

Грчић Јован Миленко

92 Ptičja svēčanost

Da načine ptice pēvice k ĩmendanu svoga kralja što lepšu počast, dogōvore se, da će mu ime prošlaviti pesmom. Sākupilo se ptica, koje svojim pevanjem sāmoga čōveka ushīćuju. Uveče, ūoči ĩmendana ōtpevaše svome kralju pesmu, a on im se, kako dōlikuje kralju, zāhvali, ne rēkavši ni reči o lepōti njihova pevanja.

Svraka, nājveća među pevāčima, koja se cenila prvom, ōzbiljno upita kralja:

„Slavni gōspodar! Zabōravio si izrēci sūd o našem zboru.“

Nato kralj odgovori:

„Krāsno bi pevanje bilo, samo da se nije čulo neko ne-
ūgodno krēštanje i drēčanje u pesmi.“

Svraka — kano da je razūmela kralja, pōkunji se i pō-
srami.

Ne trāžimo nĳkada nāumice priznānja i pōhvale
za naša dela!

Lepušić Ivan

93 Māgaraц

У стаји се запōдєнуо рāзговор. Мазга стала да бēсєди с коњем и озлоглāшујє добрōћуднога мāгарца. Она јє ужĳвала ū том, јєр се она тōбожє рачūнала у кōленовићє, у коњску пāсмину . . . Стара прича о ōпанку, кад се погōсподи. И мазга јє нāјрадијє трāжила рāзговоре, којима јє могла понĳзити стрпљивога магарца, што јє у тамном куту стајє грискао нешто сламе.

— Ја се пōносим, што сам ти нешто у роду — прогō-
вори мазга гōсподском врāнцу. — Ти можеш дōиста да се
дичиш својим прēђима.

— Дā — прĳхвати вранац. — Моји су прēђи нōсили јунāке
пō свим рāзбојима, свагда су брали ловōрике, спōмињу их
песме свих народа. Пролѳстај повест, приче, ūспомене вāсио-
нога света, свагде ћєш сўстрєсти славно име коњ.

— Ūистину прēславно племе — пōтврди мазга, па ћє: —
Ој, мāгарче, где јє твоја слава — где јє твоја хисторија?

— Пусти га, нека гриска сламу — прогōвори коњ некуд
сажāљиво.

— И прӯће — дōдаде мазга уједљиво — али бих ја ипак хтела чути рйчу његове славе! Еј, ушоњо, пробуди се, брани се! — Магарац се огласи: — Моји стари нису брали ловорике на крвавим разбојима, на њима нису вйтези шйрили расип й смрт . . . Ја сам сирōта забōрављена рāја. На једноме је од мојих прёђа унйшао сам Спāс у Јёрусолим с грāнчицом мира. — — — — —

Мазга й коњ ушутише зāсрамљени.

Каталинић Јеретов Рикард

94 Вō й пуж

Смејао се вō пужу: „Ймаш рōгове, па се нё знаш њима брāнити и навāлити на дўшманина, већ их баш у пōтребиповучеш ў кућу.“

„Е, мој воле, док ја моје рōгове сāкривам пред душманином, дотле сам пōнешто и сйгуран, али кад бих их напёриво на њ, веруј, да бп ме онда за рогове хвāтали и вёзали.“

Памти: Кано што се вōлови за рогове хватаяу, тако се људи за језик!

Лепушић Иван

95 Вёче

Кō златне тōке крвљу пōкапане,
Доле пада сунце зā гору, за грāне.
Й све немо ћути, нё миче се ништа:
Тā најбољи вйтез паде са бōјишта!

Ў срцу се живот зāстрашеном тāји,
Сāмо ветар хўји, то су ўздисаји . . .
А славўји тихо уз песмицу жале,
Нё би ли им хладне стене зāплакале.

Немо пōток бёжи;
Ко зна кўда тёжи?
Можда грōбу своме,
Мōру хлāђаноме?

Све у мртвом сану¹ мрка поноћ нађе,
Свё је йзумрло; сад мёсец изађе,
Смртно бледа лица горе к небу лети,
Пōгинули вйтез ено се пōсвети!

¹ У сну.

96 Krēsnice

Gledao sam kresnice u tihoj noći, gde svētle u mraku kao prave zvēzdice u zelenoj travi. Gledao sam kresnice, i ūmiljati lahor u tišini noći pričao mi o njihovu pōstanku:

Za krāsne lipanjske noći, kad se zvezde ōsule nebom, a nije bilo mēseca, te se tako krao gajem i baštom priličan mrak, nēkoji ružini pūpoljci ne htedoše ūsnuti.

— Što je, zašto nē spavate? — ūpita ih majčica ruža.

— Strah nas je — odgovōriše pūpoljci skoro u sūzama.

— Od čega se plašite?

— Bōjimo se crvića i drugih sitnih, crnih živōtinjica, koje dōlaze, pa nas grizu noći u pōnoći. Majčice rūžo, ti spavaš i nē vidiš zlikovce.

— Mogūće — ūzdahne rumēna ruža, ali što ću ja vama? Ja ne mōgu zaprēčiti mālenim hajdūcima, da se ū grm pēnju.

— Da imādemo svēćicu, da nam je svētla! hoće pupoljci. Crne se životinjice plaše svetla . . .

— Gde mi je svetlo, jedna dečice?

— Zamōli ga u Gōspoda! On će ti ō svom milōsrđu zā nas dati svēćicu malu. Zar te nije on stvorio krāljicom cveća? Zamōli, majko . . .

— Moliću . . .

I u mekoj mīrisnoj lipanjskoj noći iz nedarca kraljice ruže polēti Gospodu mōlitvica dražesna. I Gospod, sama Krasōta i Dobrōta, užeže na milijūne mālenih telēšca kresnica i gajem i baštom i lugom . . .

I pupoljci rūža ūsnuše slatko i nāsmejano u mekoj i mirisnoj noći.

Katalinić Jeretov Rikard

97 Летно вече у славонском селу

Сунце се пōчело нагибати над шūмицу, а у целој прирoди заче неко живāхније гibaње и спрēмање. Пао је већ мрак, а летни пōветарац разблаживао топли зрак, који је све већма йзмицао хладōвитом загрљају плаветне, звēздане ноћи.

Била је липањска вечер, дан ūморан и сустао пао на пōчинач, а од недалеке хрāстове шуме лепршао хладак нōсећи сā собом тешки омāмљиви мирис с бујних ливада успāвљујући с њиме у све то дубљи сан целу природу. Й тај мирис

и вѣчерњи мир и појѣдини гласови, све то је као притајено говорило: дај ми да отпочинем; од рђнога јутра па до мрака палила ме тешка жѣга, кости ми пѣцају по свему телу, дај, Боже, слаткога сна, да ме за сјутра оживи и окрепи новом снагом.

Тако моли и уздише, тако шапће и цвѣли сва Божја природа, сатрta тешким летним послом чѣзнући за сном као цвет за росом.

Дугачак ред црних дрвѣних кућа низао се недогледно једним правцем; у вечерњем полумраку причињају се зграде два пута веће него што јесу, док вѣти, бели звоник цркве као да је под небо отишао, те му златнога крижа и не видим. Тек овде онде засјао гдѣкоји прозор, овде онде прѣлазе још закашњели радници с посла; тек пред гдѣкојом кућом седи по двоје троје чѣљади разговарајући се и чекајући, док боље захлади, да се у спарној соби љзмогне лакше љснути.

Козарац Јосип

98 Олѣја

Noć je vani slijěpa, gluha,
 Nigdje glasa, već što sipi
 Rosa sitna, kô da něbo plăče.
 Mrak se gusti, pŏmrčina gŭsta
 Zapŏdjede ravnicom i gŏrom,
 Da ně vidiš pred očima prsta,
 A kămoli stazu prěd sobome.
 Teško ŏnom, koga săde
 Stiže u pŭtu noćca crna,
 A nŏčišta jadan ne imăde!
 Pŏgnaše se nebom vjetri,
 A ŏdanle plăhe munje
 Nĕbeskijem ognjem sjĕcajući:
 Sad ti smrtne blijĕšte ŏci,
 Sad još gušću nego prije
 Năvlače ti nă vid tminu.
 Pak ză njima ĉuj sad grmljavinu,
 Gdjeno năjprije izdalĕka tŭtnji,
 Pak sve bliže, krŭpnije, strašnije
 Őrnebes se gromki gŏram' ŏri!
 Stŏji tŭtanj nĕba i ravnine,

Stoji jěka dráže i planine:
 Sva je zgodā, biće grāda teška.
 Teško ōnom, koga sāde
 Stiže u pūtu noćca crna,
 A nŃčišta jadan ne imāde!

Mažuranić Ivan

99 Slāvonska šuma

Jedva išta u meni može pobūditi toliķu pŃbožnost, kano kad se sām samcat šećem pŃ šumi i nigde se u meni tako ne posēstre milinje i slast prirode i pobožnost kano onde u zābitnom, tihom lugu. Kad pŃdnevnoga sunca Ńar Ń sjaj probije kroz šumsko zelēnilo, i svako drvo, svako stablo pŃstane svētnjakom i svaki listak na drvetu svećicom, od kojih prŃsunjci prŃsiplju se kano veliki dūkati po šumskoj trātini, kako je tad sve zēleno, sve sjajno, sve toplo; sve miriše! Gde li je nā tom svetu grādevina tako krasna, kano Ńto je svod grana na visokim stablima, a nad grānama Ńarko sunce i letno, vedro nebo.

Gde su rezbārije i grāditeljske šare, kano Ńto su lišnate hvoje šumskih stabāla, kad se njišu Ńgodno i tiŃtrajući prilaze sa svētlости na senku, s ove na svetlost! Gde je tamjan i miris kāda, kano Ńto je vŃnjajući miris, Ńto se diže iz grmlja, sa cvetnih pŃljana i livada tik šume! Gde je glazba, kakvo je tiho dūvanje i pŃšanje lētnoga, blagog pŃvetarca, Ńto šapće po mreŃi miliŃna lišnatih hvŃjica, i kano Ńto je romon i šuškanje gorske struge i bistra pŃtoćića, oko koga raste cveće a pēvaju ptice pevāčice!

U takovu hramu stŃjeći Ńseti Ńovek dubŃko u svomu srcu, kako je malen, ubog i grešan, gotovo reći nevrēdniji od pŃslednjega suha lista, Ńtono ga vetar Ńbara i baca na zemlju s dŃveta. Onaj listak, Ńto Ńtpada s drveta, nije Ńtpao po svojoj volji, nego ga je taknuo BoŃji prst i obŃrio; ali koliko i koliko puta Ńtpadne Ńovek Ńd Boga srušen burom svojih strasti, Ńtpadne po svojoj volji grehom od Boga.

Ipak u šumi, u tom veliĉanstvenom hramu majke prirode pŃbožna duša skrūšivši se i izmŃlivši „GospŃdine pŃmiluj!“ uznēse se i zāpeva „Slava Bogu na visini!“, i premda je nedŃstojna i nēvredna, rāda je navešćivati slavu GŃspodnju i vesēliti se nad slavom, veliĉinom i krasŃtom BoŃjom, kano mala mušica, Ńto lēpeće i rāduje se na prŃsunju lepoti.

Stojanović Mijat

100 Kopāči

Něskladno i tupo zveče mōtike, udārajući u nějednakim, kratkim rāzmacima o tvrdu, šasušenu zemlju. Vreo i spāran miris udara ũ glavu, kroz zasušena usta hvata za grlo i davi, zagūšuje. Klīze ũglačana držālja iz nāžuljenih, znōjavih šāka. Dug, iskrivūdan niz pōgurenih težāka, kao mrki karāvan pretōvarenih konja, lāgano se miče, ũgiba, ne zāstajući, ne počiva-jući, a iznad zāmřšenih i nāprašenih griva kao rāstegnut pramen dima trepēri roj mūšica i rāsipa se pō njima.

Nāpred se izdvōjio bŭljubaša, krepko, stāsito mōmče. Po-legūtio se malo, pōvio po držālju i, izmāhujući oštrom mōtikom, koja zasēnjujući oči odblěskuje prema suncu, kao da se ruga ōstalima, draži ih. Ŭprljana, znōjava kōšulja priōnula mu za obla ramēna i oko jakih rēbara, na mrkim, jedrim mišicama svetle se kaplje znoja. On niti se ōtire niti othūkuje. Samo izmiče, grabi napred, svestan svoje snage i sav sretan, što je i drugima može pokāzati . . . Ostali se ũpinju da mnogo ne izōstanu zā njim. Sokōle sami sebe, upinju se.

Rāzleva se sunce pō njima. Peče, prži crne, razgōlićene vrātove i ōbnažena prsa. Tvrda zemlja ōdbija im ũgrejane mōtike i zapāhnjuje ih vrelom jārom, koja trepēri pred ōcima. A hitra ševa jedna, plivajući iznad njih u beloј visini kao sitna pega, klikēe im, javlja se, pōzdravlja. Ćorović Svetozar

101 Žuna šarena (detlić)

— Kuc, kuc, kuc! Prijatelju, zar još spāvate? Ustajte! Zora rūdi, dan se beli, ā šuma se bŭdi.

Tako je kŭcala u ranu zoru po kori ōgromne bukve dugāčkim, kao dleto šiljastim kljunom, šarena ptica, tako lepa da bi je mogao mētnuti na bōžićno drvce, kad bi bila iz šēćera. Na glavi i na vratu bila je crna kao ugljen, po lēđima i po krilima šarena, na trbuhu žŭtosiva, a ispod repa crvena kao trešnja. To je bila žuna šarena.

Kad je žuna pōkucala, čas je prisluškivala, da li se što pod korom miče. Pod korom nešto zašŭška.

— Zar ste već ũstali? Lepo je to ōd vas, da se tako rano bŭdite, a sada, molim vas lepo, otvōrite mi vrata vašega stana

ili izāдите sami nāpolje. Nemam vrēmena, da vas dugo čekam, jer mi se žuri. Gladna sam. Ako mi ne otvorite, ja ću oštrim kljunom prōdreti silom ū vaš stan.

Žuna se odmah pripravi da prōbije tvrdu bukvinu koru, pa da izvadi ličinku, što je izgrizala drvo. Nije joj to bilo teško. Prstima se čvrsto prihvatila za hrāpavu koru. Prsti su joj za tākovo hvātanje upravo i ūdešeni, jer su dva ōkrenuta napred, ā dva natrag, te imaju nā kraju oštre pāndže. Telo je pōduprla čvrstim repom, koji je ūtisnula u hrāpavu koru. Kad se tako ūčvrstila, poćela je ūdarati oštrim kljunom u koru tako žestōko, da su komādi kore vřcali nā sve strane kao ūveri od klade. Zā čas je prōbila čvrstu koru.

— Izvōlite izaći, prijatelju! Hoćete li ili nećete? Dobro! Kad nećete, ja ću vas silom izvūći.

Ličinka se pod korom stisla ū kut i nē miće se.

— Više nećete izgrizati drva, štētoćinje! Što bi bilo ōd nāših šūma kad bi mi dopūstile, da vi svako drvo prōvrtate tako, da se mora mućiti?

Žuna isplazi dugaćki jezik koji je nā kraju bio čvrst, rožnat i lepiv, pa ga turi ū rupu. Jezikom prētraži sve rūpice pod korom, dok ne nāiđe na ličinku, a onda je nabōde na rōžnati vršak jezika onāko kako mi nabōdemo kobāsicu na viljuške. Ūzalud se ličinka kopřcala, da se izmākne, jer to nije bilo moguće: jezik je imao nā kraju kvāćice. Sada žuna uvūće jezik i zā čas se ličinka kopřcala u njezinu želucu.

— Aha! To je bilo slasno! Možda ima još što. Žuna stane iznova pretraživati. Našla je još jēdnoga kūkćića. Njega nije trebala nabōsti, jer se on jēdnostavno prilēpio na lepiv jezik onako, kako se muha prilēpi na lepak.

Žuna je nēumorno tražila dalje. S bukve je odlētela nā hrast, s hrasta na jelu i bor i tako neprēstance s dřveta nā drvo sve dō mraka. Leti dodūše dosta slabo, ali to njoj nije toliko ni pōtrebno kao pūzanje. I na zemlji je nēspretna, ali je zato vešto trćkala oko debla ceo dan, dok se nije nāsitila i potamānila veliku množinu ličinaka i kūkaca, što čine silnu štetu u nāšim šūmama. Kad se spūstila noć, ode žuna na pōćinak u svoje gnezdo, koje je bilo dubōko u duplji visoka dřveta. Tu će ona da se otpōćine, pa da sutra zorom iznova krene na posao.

Špoljar Zlatko

102 Mūha pred sūdom

Čvorak izvēde jēdnoga dana muhu nā sud. Sūdnicā je bila rupa ispod strehe vrtlārove kuće. Sūdila su dva suca: golub i lāstāvica. Bumbar se javi muhi za braniča ili ōdvetnika.

Čvorak:

Slavni sude! Vi ste mene pōstavili za redāra u vrtu, da pazim dobro na gūsenice i pūževe. Iz svoje kućice na šljivi virim kātkada kroz prozor i u vrtlarov stan, da nē bi koji kukac dosađivao našemu dōbromu gospodāru.

Ješenās se tamo ušūljala ova muha. Malēna je, ali drzōvita i gnusna. Mrlja svojom nečistōcom slike, sāgove, zāvese, oglēdala, zīdove i stakla. Život je njen ūgodan. Za hranu se nē stara nimalo; zā nju je svagde prōstrto. Zābada svoju gūbicu u juhu pre nego gospōdar sedne zā stō. Kod toga ništa nē bira te zabada nos i tamo, gde ga često i ōprži. Prava je slika skītнице i ūličnjaka, koji se nē brine ni zā stan ni za ūdobnost. Ne pōznaje ljūbavi ptīca, pčēla, ōsa i mravi prema svojim pōtomcima; srce je njeno ōd kamena. Muha se drži one lude rečēnice: „Jedi i pij, a posle smrti biće što bude!“ Nekōrisna je i budālasta; nā svakom plāmenu ōpali krila. Evala mājstoru pāuku, koji u svojoj lepoj prēdi hvata ludu muhu!

Ona je kriva svemu zlu ū kući našēga vrtlāra. Gospodārica se nā nju ljuti, jer da joj lēže neke crvīce ū sir i meso. Ratar kaže, da mu uznemīruje marvu. Ljudi viču nā nju, jer da ih peca i da im krv pije. — Osūdite zato nā smrt ovu skītnicu, koja se ne drži nīkakva zākona i seda našemu gospodāru bezōbrazno nā nos!

Lāstāvica:

Muho, obrāni se, ako možeš! Ti šutiš. Neka onda gōvori tvoj branič, gospodin Bumbar.

Bumbar:

Slavni sude! Svi ljudi prōganjaju muhu, a bez prāvoga rāzloga. One crvīce u siru lēže sirna muha, a ne ova jādnicā. Ona nē meće crva u meso, nego tetka njezina, modra mesārica. Marvu bodu obad i štrk, a komārac i buha pēcaju ljude i piju im krv. Eto, kako je jadnu klēveću!... Muha je uvek čista. Ako se skvasi ili zāmaže u mlāćenici, deset puta prēde nožicom preko glave i krīlaca, liže se i gladi, dok se opet vidi ūglāđena; ni mačka se tako ne čisti svojim šāpama. Ono drugo, što je

čvorak o muhi rekao, puka je brbljarija. Būdite pravedni! Suče, sedi krivo ali sudi pravo!

Golub:

Muho, tvoj je nājveći greh, što se ni za što ne brineš; nerādljiva si i nekōrisna za svakoga. Blatiš stānove, dosāđuješ ljudima . . . Čvorče, baci je za celi život njen u nājcrnju tāmnicu.

Čvorak (skoči i prōguta muhu):

Moj je želudac dubōka tamnica, iz koje dosāda nije ni jedna muha pōbegla.

Iz Nazorove čitanke

103 Бўна ў школи

Четвртак је послије подне. Пōслужник је помео и прозрāчио школску собу, отр'о прāшину те отишао. Клупе леже нēпомичне у рēдовима, пећ се хлади, учитељев стō глєда с висōка у клупе, а вєлика, црна плоча рашīрила је широм своје три ноге и стоји озбиљна и достојанствена. Свечан мук влада у соби; умīрила се и јєсенска муха зундāрача, која је све досāда зўјала и ўдарала главом о стакло. Глуху тишїну прєкида наједанпут чудан, дрвен глас:

Клупа:

Ѐвај, боли нове! Све ми је рўбове
Мали дєран Луцко ножем изрезўцко.

Црнионик:

Ѐмријећу од жеће! Мали ми је Мијо
Пōклопац прєбио, црнило прōлио.

Спўжва:

На мєни је тужној преко стотин' рāнā:
Сва сам рāздрапана, згњєчена, згўжвана.

Читанка:

Остави ме овдје растресєни Ника.
Сāма сам без свога брата Писмовника
И миле сєстрице, мудре Рачўнице.
Без главе сам: немам три прве стрāнице;
Гола сам: Ника ми йшчупо кōрице.
Пєром и оловком сву ме начрчкао . . .
Јао мени, јао!

Зид:

Шєстилом ми Марко створи рупу многу.

Све клупе:

Освета! Освета!

Муха:

Зу, зу . . . Ој ви клупе,
Тиквєтине глупе!
Трице и кўчине! . . . Гле, злобни је Мијо
Од папїра клин ми у задак забио.
Вōлила бих нōсит сāмар, тєрет цїјели,

Нег на затку своје тај бърјачић бјјели.
 Не брўндајте дакле и жалите мене,
 Ви главе дрвене!

Шибa:

Ха, ха, ја се смијем
 Тешким тужбам тјјем.
 Цвїли спужва мека, тврда клупа јѣца.
 Злочеста су дјѣца.
 Нека, нека, нека!
 Бїће јачег плача и лўнег лѣлека.
 Једанпут је шибa ў школи владала:
 Зўцала, звїзгала ко змија псикала.
 Били су кō јањци мали неваљалци.
 На ђдјећи њиној вїтлала сам прах,
 Трѣпет, ужас, страх.
 Сад сам тў — а то ме вријѣја и пече —
 Да мноме нă карти дѣрани пōкажу
 Кўда Дунав тѣче.

Краљица сам била, слушкиња сам сад,
 Па гле кăкав јăд!

Сви трпите лўто ђд тог вељег гријеха
 Ха, ха, ја се топим
 Од пўстога смїјеха.

Клупе:

Дигнућемо буну, нă ноге скōчити;
 Лупат, дрмат, трести; дјѣцу повăлити.

Шестило:

Ја ћу бит капѣтан, дă вам комăндирам.

Сто:

Ја ћу дугим нōгам да прѣд вам мърширам.

Пећ:

Ја ћу тōп да будем; ригат дим и плăмен.

Шибa:

Кад ће рат да букне, ја ћу дати знăмен.

Крпа:

Ја ћу бит зăстава поврх ваших глава.

Рачўнаљка:

Ја ћу кугле бацат нă све четир' стране.

Врата:

Ја ћу крилом лупат те наше душмане.

Црнионици:

Ми ћемо на дјѣцу црнило прѣлити.

Цртало:

Ја кѣпљаник млади . . .

Мухa:

Ја ћу трубљач бити.

У соби стоји вика и лупа. Клупе клопăрају, црнионици кипе као лонци, шѣстило се лўља на хромој нози, цртало скочи ў зрак, ўсправно као копље, шибa се вијўга и псиче, крпа лепрши, рачўнаљка клѣпоће кўглама, врата шкрипљу, а муха зундарача лети по соби и зуји бѣјовну пјесму мăшући папърнатом зăставицом на црnome затку. Метез

и вика неће да попусти, али изненада као да је копито коњско лупнуло о под; све се прѣстраши и ушўтка.

Плоча: Престаните једном! Оканите се тога.
Ил' ће вас излѣмат моја тешка нѳга.
Шкѳла није крчма!

Једна клупа: Плочо, наша дико,
Прѣд тобом се клања мало и велико.

Пећ: Тето, не љути се и тријѣзно просуди.
Ў тој борби ти нам генералом буди.

Плоча: Ој маторе клупе, ој пѣћи чајава,
Ој крпо дрѳњава, врата шкрипўтава,
Гараво црнило, шѣпаво шѣстило,
Рачўнаљко, шибо, цртало и мухо,
Срам вас вељи било!
Да, ѱ ја бих Мију потѣгла за ухо,
А Марку и Луцку опипала леђа:
Знам, да су злѳчести — то и мене вријеђа.
Ал' то разлог није, да се лўдост врши
Ў ред школски крши.

. . . Шугавих овѳца ў сваком је тору,
У гори вукова, нѣмани ў мору;
Па и свака школа нешто свраба ѱма,
Ал' се, Богу хвала, свѳкога нѣ прима.
Ўма немирњака и објешењака,
Ал' има и добрих и мѳрљивих ѳака,
Срца јўначкога и свијетла обрза.
Ево вам дѳказа:

. . . Учитељ је јутрос лїјепо приповиједѳ,
Како није Зрински Тўрчину се предѳ.
Нег се смјело смрти у лице загледѳ.
А кад рече: „Сигет свлада војска пуста“,
Стѳјала су дјѳца ѳтворених уста,
Мнѳгима је нешто ў оку засјало:
Гѳрило им лице ѱ срце кўцало.
Лијепе су им мисли тада на ум пале!
Дѳмовина неће да им више плаче,
Кад им брк нарасте и обуку хлаче.
Кад их гледам младе, гледам наше наде.
За лоше не марим, нек их вѳда нѳси!

Ко млад дане гўби, у старѳсти прѳси
 Прѳзрен, тужан, сѳм.
 Ради дјѳце добре праштам дѳранчету;
 Ви бўну дїжете, снујете ѳсвету:
 Свих вас било срам!

На те плѳчине рїјечи клупе се згрѳбиле и покўњиле,
 шиба се сѳкрила за кошѳм, црнионици се заклѳпили, кугле на
 рачунѳљци су поцрвѳниле ѳд стида, пећ се сасвим охладила,
 крпа се млѳхаво ѳбјѳсила, шѳстило се срушило, а муха зун-
 дарача повѳлила се на леђа и укѳчила.

Клупе: Право имаш, тѳто! Ту нам лўдост прѳсти.

Стѳ: Ми се пренѳглисмо у слијѳпој јарости.

Рачўнаљка: А што ћемо сѳда?

Плоча: Дан се већ смркава;

Нѳстало је доба, да се слѳтко спава:

Ў сну ће вам нѳмир и ѳутїна проћ.

Кријѳпимо се сѳнком до рујне зѳрице.

Кѳ медном ўлишту пчеле рѳдилице,

Ў школу ће сјутра наша дјѳца доћ.

Биће мира, рада, ѳубави и склада

Више нег' досѳда . . .

. . . Ѐздала ме сапа, сан ми ѳчи склапа,

Брѳћо — лаку ноћ!

Назор Владимир

104 Směšice

Zavrědio nřgradu

Jurić: Oče, vrřćajuci se iz škole nřhotice sam stao nř nogu
 nřkome starome gospřdinu.

Otac: Nespretnřkoviću jedan! A jesi li ga barem molio
 za oproštěnje?

Jurić: Jesam, i onaj mi gospřdin zato dade pet para,
 velěci da dobro ѳdgojena deca zavrěđuju nřgradu.

Otac: Dobrog li i plěmenitog gospřdina! A što si ti nato?

Jurić: Ja — ništa. Stao sam mu nř drugu nogu i odmah
 ga umřlio za oproštěnje misleći, da će mi opet dati pet para.

Otac: A on?

Jurić: On je digao ruku i prilěpio mi ćušku.

Dobar odgovor

Učitelj: Dakle prěd tobom je sever, nă levo zapad, desno istok, a iza tebe?

Učenik: Iza mene je Vaš sin Ivica.

Ima pravo

Otac: Nu, Mato, pišete li već u školi ćirilicom?

Mato: Ne, mi pišemo još perom.

Погодио

Учитељ: Све нăравне прѡизводе делимо ў три прїродна царства. Камо спада шећер? Јурић: у каву.

105 Волшѣбни маѣарац

Три ѣака, Марко, Милош и Јаков догѡворе се да једном сељăку украду маѣарца, да би дошли дѡ новаца. Рѣчено учїњено. Док је сељак спавао, одвежу маѣарца, а вежу Јакова за улар и ѡтиду.

Сељак и Јаков, дѡцније Милош и Марко.

Сељак (тарући очи): Баш Бог да прости! Поштѣно се испăвах, Сад ми ваља кући. (Спази ѣака). Шта је то? Ко те ту прївеза?

Јаков: Судбїна.

Сељак: Где је мој маѣарац?

Јаков: Јă сам.

Сељак: (смеје се): Мале су ти уши.

Јаков: Твоје су веће.

Сељак: Дакле, велиш, ти си маѣарац? То је лепо. Него где је мој маѣарац?

Јаков: Јă сам твој маѣарац.

Сељак: Слаб си, прѣбићу ти леђа. Него чу ли, дечко, овде сам ја везао једно маѣаре овим истим улăром што је теби о врату. Куд се оно дело?

Јаков: О, чїча, теби су вѣцити пўтови нѣпознати. Онај исти маѣарац кога си ти тѡлико мўчио и кїњио, коме ниси сламу на време давао, кога си на киши и снегу остăвљао, онај исти маѣарац био сам ти јă.

Сељак: Како то?

Јаков: Пѡдигни висѡке твоје уши и слушај моју повест, па ћеш о свему бити љзвештен. Ја сам од благородне фамелије и издалѡка. Отац ми је био врло строг, и зато се нѡ- како нисмо могли слѡжити. Истина нисам нѡ ја најмирнији био, али његова строгост увелѡча мој несташлук стѡструко. Дѡгоди се једном да ја, из дугог времена, све пилиће с квочком заједно једним концем вежем. Дође кобац, и однѡсе и квочку и пилиће. Тада се мој отац рѡсрди, дозѡве једног човека, који је био познат као волшебник, и плати му скупо да ме у магарца прѡтвори. Осам година опредѡлио ми је рок, да у виду магарца оплѡкујем своју судбѡну. И тако, на нѡсрећу своју, ја и до тебе доћем.

Сељак: Хм, хм! Шта ми наказыва! Али како се може човек у магарца претвѡрити?

Јаков: О, чича! Ти си прост! . . . Не у магарца, него у змаја и у аждѡу претвориће те, само ако хоће. Моли се Богу да нѡ паднеш у његове руке, јер можеш по мени закљѡчити кѡлико скот страда.

Сељак: Јест, богме; знаш кад сам ти сломио ребро?

Јаков: И кад ми ниси дао јести, кад си ме тукао бѡдом. А колико си ме пута ѡпсовао?

Сељак: Те још како! Знаш код оне водѡнице?

Јаков: Знам, знам. Зато, чичо, ја те не мѡгу пѡстити.

Сељак: Него?

Јаков: Него да идемо на суд. Ти, мене, од благородне фамилије да злѡстављаш!

Сељак: Сѡновче, ја нисам знао да си ти човек.

Јаков: Сад знаш, зато хајде на суд!

Сељак: Прођи се суда, чѡвече, шта сам ја крив?

Јаков: Ја и нѡ кажем да си ти крив. То нека суд прѡсуди.

Сељак: Ја, истина, да сам те тукао, али сам те тукао као магарца, а не као човека.

Јаков: Али сам у магарцу био ја. То ће суд љзвидети.

Сељак: Знаш шта је, дете! Да се ми ѡставимо суда и кавге; него ево да ја теби дам три дѡката, па иди с Богом.

Јаков: За све? То нѡ може бити.

Сељак: Зар ти је то мало?

Јаков: Пѡмисли само, онѡлике муке! Други би ѡдавно изгѡбио главу.

Сељак: То јесте. Али помисли њ ти колико сам те пута ђмиловао, колико сам ти пута и кукуруз давао. А да сам хтео, могао сам те пусти́ти да цркнеш ђд глади. За све ово ваљда и ја заслужујем благодарност од тебе. Зато прими ова три дуката, па иди с Богом.

Јаков: Чича, ти си ме беседом својом сасвим тронуо. Да видиш да сам њ ја човек, ево њу примити што ми дајеш. (Прими дукате.) Сад збогом.

Сељак: Збогом, и опрђсти што сам те онако злостављао. Кукавче, што се ниси казао! Због тебе сам мог магарца изгубио и још три дуката. Није право да и улар њзгубим; зато, дечко, дај ми то натраг. Ја мислим да ти ниси улђра имао кад си магарцем постао.

Јаков: Нисам, чича; зато ево ти улар!

Сељак: Ја идем да себи потражим другога магарца. (Втиде.)

Марко и Милош (воде магарца)

Марко: Купите магарца, купите магарца! Кукавац Јаша, сад ваљда ђсећа, што је магарењи зној.

(Долази сељак)

Сељак: (познавши магарца): Шта, опет си нешто скривио? Еј, несрећни сине, зар си забђравио моје савете и оне муке које си морао подно́сити? Али нека, кад си такве памети, а ти се мучи као враг!

Марко: Купи, чича, магарца!

Сељак: Не прђвари!

Милош: Зашто? Видиш како је леп!

Сељак: Децо, знате ли шта продајете?

Милош: Магарца.

Сељак: Ви се ва́рате, то није магарац него човек.

Марко: Иди, чича, Бог с тобом. Него купи га, даћемо га јевтино.

Сељак: Богме ни за́ две паре, јер ме је једђнпут већ ђпарио.

Милош: Узми, чича, кајаћеш се!

Сељак: Кајаће се онај, који га купи. Ја идем да потражим другога магарца. (Магарцу ња ухо): Неће бити сваки мђканог срца као што сам ја. Зато, бедни сине, ако се твој волшебник

још једанпут смјлује, узми се ў памет, а сад ўздиши кад видиш како се други пёчењем чјсти, а ти мораш плеву да грискаш. (Отиде.)

Марко: Ха, ха, ха! То му је гџса! Ала је џпарен!

(Долази Јаков)

Јаков: Пџбеда!

Марко: Јеси ли ўтекао?

Јаков: Још й три дуката дџбио.

Марко: Његов је гџса овде био.

Јаков: Па?

Марко: Неће да купи магарца.

Јаков: Ха, ха, ха!

Милош: Кад је тако поштен, трџбало би да му вратимо магаре, а нама је доста сваком по дукат.

Марко: Није него још нешто. Он је свога магарца видео, па неће да га прими. Ми више нисмо криви. Купите магаре!

Јаков: Купите магаре, дајемо јевтино!

(Долази сељак)

Сељак: Море, децо, прџјите се мјгарета! (Спази Јакова.) Шта је то? (Ухвати га за руку.) Стани мало, дечко! Кажу ти мени, шта си ти?

Јаков: Ја сам јј.

Сељак: А шта је оно?

Јаков: Магарац.

Сељак: Јеси ли тй он?

Јаков: Јесам. Али пошто си ме ти јјко кињио, створио ми је волшебник још једног магарца.

Сељак: Баш као што је мој! Стани, нијјдна веро!

Марко: Шта ћеш ти с њиме, чича? Он је наш друг!

Сељак: И мога магарца брат! Нијјдне вере!

Марко: Магарац је наш. Ти немаш с њиме ништа.

Сељак: Сад ћу ја вама дати!

Милош: Ти отџич ниси хтео да признаш магарца за свога, је л'?

Сељак: На моју душу, децо, мјните се ви тог џавџства! Магарац је мој.

Сви: Није, није!

Сељак: Ево му жиг!

Јаков: И ја имам жиг.

Сељак: То је на тај начин зло.

Милош: Купите магарца, купите магарца!

Сељак: Мога магарца? То је много. Децо, што ће га други купити? Дајте га мени!

Сви: За шест дуката, за шест дуката!

Сељак: То је много!

Сви: Није, није!

Сељак: Па ако сте ви бесни, шта сам ја полудео! (Дигне буцу.) Имате три дуката, то вам је доста. Магаре ми оставите!

Сви: Магарац је наш, магарац је наш!

Сељак: Сад ћу ја вама дати! (Пљури их.)

Сви (бежећи): Три дуката, три дуката! (Побегну.)

Сељак: Три дуката?! Ништа, многи би и више дали за погдеоју своју будалаштину.

Поповић Ст Јован

106 Milutin u gostima

I Poziv

Trgovac je Dinko Radović sedio jedne subote popodne u sobi kraj prozora i čitao novine. Uža stô njegov sin Milutin, učenik šeste školske godine, izrađivao je zadaću za idući ponedjeljak.

Najednom neko pokuca na vratima. Otac nije odmah čuo, pa ga Milutin opomenu: „Oče, neko kuca.“ — „Napred!“ reče otac. U sobu uđe listonoša, pozdravi, preda pismo, ponovo pozdravi i otiđe. Otac pročita pismo pa će Milutinu: „Sutra u jedan sat pozvani smo nas dvojica u goste gospodinu načelniku.“ Milutin se tome uvelike obraduje, jer mu je načelnikov sin Mirko najmiliji drug. Znao je, da će se tamo lepo zabavljati.

II Doček

Drugog dana u tri četvrti popodne upute se otac i sin prema stanu gospodina načelnika. Otac iđaoše s desne, sin s leve strane. Gde nisu mogli ići uporedo, Milutin pusti oca napred.

Točno u jedan sat dođu u stan gospodina načelnika. Gostoljubivi domaćin i njegova gospođa dočekivali su pozvanike veselo i sa svakim se ljubazno razgovarali. Dočekali su radosno i Radovićeve, koji pozdrave i rukuju se najpre s gospođom, pa s gospodinom domaćinom.

Radović reče prema gospodinu načelniku: „Milo mi je, što ste me pozvali. Odazvao sam se Vašem dobrotivom pozivu. Po Vašoj sam želji doveo sa sobom i svoga sina Milutina.“

Gospodin mu načelnik odgovori, da ga to veseli to više, što je njegov jedinac Mirko najvoliji drugovati s Milutinom.

Došlo na gozbu više gospođe. Ubrzo se svi sakupili.

III Za obeda

Kada podvornik javi, da je obed na stolu, reče domaćin: „Izvolite, gospodo, u blagovolište!“

Uđoše. Domaćin odredi svima mesto. Kad su pusedali, reče gazda: „U slast, gospodo!“ Svi odgovore: „Hvala — i Vama!“ Sedne domaćin, sednu tada i gosti. Kraj Milutina sedela je gospođa. Milutin sedne oprezno, da ne bi možda stocem prikvačio skut na haljini dobre gospođe. Razgrne napola ubrusac i pokrije njime kōljena, da ne zamrlja svoga odela. Žlicu prihvati palcem, kažiprstom i srednjakom, kako ga je majka naučila. Dok su srkali juhu, bilo je tiho. Izatoga zāmetnuše razgovor o žetvi i berbi. Oni u razgovoru, a podvornik donese meso s umakom i varivom. Na tanjuru su bile posebne viljuške, a u zdelici s umakom žličica. Najpre su poslužili gospodina župnika, koji je sedio čelo stola, pa ostale redom dalje. Dođe red i na Milutina. Tanjur bejaše okrenut tako, da je pred njim bio najgori komadić mesa. Ništa nije prebiraio, već uze komadić, što bejaše pred njim. Levom rukom držao je viljuške, a desnom nož, kojim je rezao meso na male zalogaje. Mrve jela metne na rub tanjura. Sô je uživao čistim rtom noža. Jelo, što mu se hvatalo noža, tr'o je o kruh, što bi ga pojeo s komadićima mesa. Dok je podvornik nosio razne jēstvine, gosti su polāgano blagovali i razgovarali o lepoti jugoslāvenskih nārodnih pēsama.

Najjednom Milutin opazi dlaku u jelu, što ga je uzeo na svoj tanjur. Otstrani je, a da toga nije niko opazio. Znao je on, da bi domaćica, premda nēdužna, bila u velikoj neprilici. Meso s kosti pojēde koliko se dalo nožem obrezati. Zalogaje je

prinôsio u usta vilicama, a gdegdje i kôricom kruha — Jeo, pa mu se nekako ũhvatilo prstiju nešto jela. Što će? Da ôtare o rubac? Uto opazi, kako se to isto dogôdilo i gospodinu, što je sedio prêd njim, koji je otr'o prste o ũbrusac. Sada Milutin nije bio više u neprilici.

IV Mala neprilika

Kad Milutin nije imao ništa na tanjuru, pônudi mu njegov prijatelj Mirko, što mu je sedeo s leve strane, zdelu s jelom i reče: „Izvôli!“ Milutin prihvatí zdelu nêspretno, zâdene o čašu, koja je bila mal' da ne nâ kraju stola, na sreću prazna. Čaša padne i — rãzbije se. Milutinu nãvali krv u lice. Ôkrene se prema domãici i smerno se íspríča: „Molim lepo, dobra gospođo, oprôstite, što sam tako nêspretnan.“ Gospođa mu odgôvori: „Ništa zato! Ne treba da se izgôvaraš.“ — Podvornik pôkupi komãde razbijêne čaše i donêse drugu.

Prema koncu obeda donesu nâ stô palačinke. Milutin ih nije nikada voleo. Što da ũčini? Da kaže, da mu ne prîjaju, to ne bi bilo u redu. Uzme samo malen komãdić. Domaćica to ôpazi pa ga pônovo ponudi. — „Hvala, gospođo,“ reče Milutin, „dosta mi je!“

Ali eto, dođe na stô i jãbučnjača. Ha, to je bilo nešto za njegove zũbiće! Nego i sada uzme samo malo. Na koncu donêsu crnu kavu. Kako nije bilo pôsebnih klêštica (hvãtaljki), uzme šêčera žličicom. Iza obeda gosti su se jošte malko razgôvãrali.

V Ôdlazak

Prvi se digne gospodin župnik, a zã njim i ostali gosti. Pošto su se lepo zahvãlili na gostoprîmstvu i pôzdravili, pôčêše se gosti razilaziti.

I gospodin se Radović spremi na odlazak. Zãhvali dobroj gospođi i vrednom domãcinu na njihovu gostôljublju i vrati se sa sinom kući.

„Sinko,“ reče tada otac Milutinu, „iako si razbio onu čašu, držao si mi se skladno i ũljudno u onome društvu. Neću više kazati, da si još malen, kada te budu í drugi ũ goste zvali.“ — „Samo tako, mladi gospođine!“ nadôda otac i potãpka ga po ramenu, a Milutin se zacrvêni od pônosa i zadovoljstva.

107 Sve, sve, ali zdravlje!

Draga deco, čuvajte svoje zdravlje! Sve se može vremenom steći, ali nikada ono zdravlje, koje se jednom izgubi. Bolestnom se čoveku ništa ne mili, i vazda je nezadovoljan. Zdrav čovek lako će svašta pōdneti, samo ako je pōstojan. Bolestan je kao ptica kojoj je otkinuto krilo. Ko je zdrav, taj ima svega. On je, dakle, nājbogatiji, pa ma živeo i u nājhuđoj kōlibici. Da vam pripōvedim samo jednu malu pripōvetku, pa ćete videti da imam pravo, što gōvorim.

Bio sirōmah čovek, pa išao peške iz jednoga grada ū drugi. Bio je zdrav kao od brega ōdvaljan, ali je put bio dug, pa ga noge izdadu. No nije imao vremena da se ōdmori, jer se ūveliko smrkāvalo. Išao je dalje, ali su mu noge popūstile i klēcale, — tako je bio ūmoran. Izdalēka ōpazi jedna lepa kola i ū njima nekog bogatāša. Konji su besno jūrili. Onāko ūmoran, sede ūkraj puta i zāplaka se: „O, Bože, kako sam ja nēsrećan! Kako se ja mućim i zļopatim, a gle onoga bogataša, kako lepo sedi u kolima, pa ne zna šta je muka i nēvolja.“

Ūto se približi bōgati gospōdin na lepim kolima i, vīdevši ūplakana siromāha, zaūstavi se.

— A što plaćeš? — upita ga.

— Kako da ne plaćem? Gle, kako se ti lepo voziš, a ja se mućim i zļopatim kao niko moj. Umōrio sam se, pa ne mōgu dalje ni maći. Blago tebi, kad imaš tako lepa kola! Na mene je, jadnog, i Bog zabōravio!

Bogati se gospōdin tužno nāsmeja, pa mu reče:

— Nemoj srditi Boga, jer si ti mnogo srēćniji od mene. Ti si zdrav. Dao ti je Bog snagu i zdrave noge, pa ideš, kuda ti je volja. Nego teško meni, jadnome, koji sam još za živōta ostao bēz nogu! —

Tada bogati gospōdin raskōpča svoju dugu hāljinu i pōkaza siromāhu svoje noge. Obe su mu bile drvēne do kōlena, jer je jedānput bio tako obōleo, da su mu ih morali ōtseći.

Kad je to video rāsplakani siromah, skoći nā noge, i pre-krštivši se, glasno reče: „Hvala ti, Bože, kad su mi samo noge zdrave, ne treba mi ni konja ni kola!“, pa nānovu stade korāćati putem i još za vida stiže ū grad.

Eto, vidite, draga deco, kako je bōgatstvo i sve ōvoga sveta ništa, kad je čovek bolestan. Čuvajte, dakle, zdravlje, što nam ga je Bog dao, te ćete biti vazda srećni i zādovoljni.

108 Човек и мрави

Сео човек бѣспослица покрај мравињака, па узме прутин и стѣне чепркати и мравље станице рѣшити. Гледао је мраве, како на све стране бѣже као да су помамни, носећи јаја и чѣхуре.

Тако рѣшећи нѣвиним животињицама мирни стан, поче човек умовати:

„Гле, тако је и народу, када удари на њега нѣпријатељ. Људи се вѣру и бѣже, само да живе главе изнѣсу, а оно имѣтка, што се даде спасити, вуку ў гору ѣ планину, да заклоне. Дѣиста, то је ўжасно!“

„Ужасно!“ викне један од мрара, што су бѣжали. „Да је ўжасно, то ѣ сам ўвиђаш, али ипак немаш смиловања, већ нам рушиш оно, што муком саградисмо и стѣкосмо.“

Лепушин Иван

109 Имање

„Имао сам“ — то није имање.

„Имао бих“ — то су празне рѣчи.

„Рад бих ѣмат“ — то је жељѣкање.

„Имати* ћу“ то тек чудно звѣчи.

Али „ѣмам“ — то јѣдино вреди.

Зѣто, брајко, што ѣмаш то штеди!

* Исправно: ѣмаћу.

Јовановић Змај Јован

110 Милион и билион

Алѣ се лако изговарају те речи „милион“ и „билион“, као да су неке обичне свѣкидање сѣтнице. Па ипак мало вас има, који сте стекли чист и јасан појам ѡ тим бројевима.

Милион је хиљаду пѣта ўзета хиљада, а билион милион милиона. Па и то је лакше казати него замислити. Рѣцимо, да за један мѣнут можемо избрѣјати стѣтину, па кад бисмо бројали непрѣстано, сваки дан пуних 12 сати, тек бисмо за 13 дана 10 сати и 40 минѣта избрѣјали један милион. А шта мислите, кѣлико би врѣмена трѣбало да се ѣброји билион? Кад би неко могао бројати бѣз прекида дању и ноћу, рецимо

да је то бројање почео наш праотац Адам, па да је бројао све до данас, још не би ни близу био готов, још би му ваљало близу 12.000 година да броји, па да добрџи до билиона.

Секунда је баш врло кратак део времена, минут има 60 секунда, а цео дан има 86.400 секунда, — ал' то је још далёко од једног милиона. Та у читавој недељи дана има тек 604.800 секунда, и тек 11 дана садрже у себи милион секунда.

Кад видимо старца од 80 година, помислимо: колико ли је тај секунда преживео свога века! Јест, много, врло много, преживео је од прилике две њ по хиљаде милиона. Али шта је то према једном билиону! То је као неки сиромашак, који има свега два њ по динара, према каквом богаташу милионџару. Па ипак има у свакидашњем живџту ситних ствари, које иду на билионе. Узмимо да је у једном килограму пшенице 30.000 зрна, онда је у товару 3 милиона, а у 333 хиљаде тоvara већ има билион зрна. А толико, можда њ више, појело се на пр. у предратној Србији за годину дана.

На крају да вам кажем, да се хиљада милиона зове милијарда.

„Невен“

111 Смрт и њезини службеници

Смрт, та грозна краљица из царства сене, хтеде изабрати себи првог министра и то онога љзмеђу својих службеника, који је за њу стекао највећих заслуга. Позва дакле све своје намештенике, да кажу заслуге, које за њу стёкоше, како би могла изабрати најзаслужнијега.

Скупило се око краљице Смрти мноштво службеника, који су се натёзали за министарску столицу.

Она сеђаше на прёстоу, украшеном коструима и лубањама, а службеници ступаху један за другим пред краљицу и приповедаху јој о својим заслугама.

Прва се јави Пошалина хвалећи се, колико је људи отпрёмила у краљевство Смрти, те колико је кућа ради ње остало пустих. Срчана кац показа на бројне жртве, које су у напону снаге љзненада промёниле светом прёшавши из овог живџта у краљевство Смрти. Костѳбоља се хвалила својом спрётношћу, којом је животе скраћивала. Сушица, кашљуцава, суха, мршава жена, тако слаба, да није могла ни уста отворити, немо показа на хиљаде болесника, понавше у

младим годинама, од којих ниједан не ће оздравити. „Ја не тражим своје жртве међу старима, него међу младима“, једино је то могла у своју похвалу изрећи. Старост је уверавала, да она, истина, полагано, али успешно убија и никога не прашта.

Колера и Рат изнели су ужас, што га у редовима човечанства чине својим уништавањем људскога рода. Појави се и Глад с покликом: „Људски род нема страшнијег душманина од мене. Људи умиру од мене у највећим мучкама.“

Приближила се престољу и Неслога. Она рече: „Ја ширим међу људима мржњу и злобу. Усађујем у њихова срца опаке жеље, и они се међу собом кољу и убијају. Мислим, да мени припада место првог министра.“

И сад су се почели службеници препирати. Сваки је побијао цену дела свога друга, а своју узвисио. Наједном допре до њих бука, певање и поцикивање. Сви умукнуше и погледаше према вратима, на којима се показа богато одевена и накитљива жена, распуштене косе, румених лица, окружена пратњом пијаних млађих и старијих мушкараца. Она испружи руку према својим другарицама и поругљиво повиче:

„Изгубите се ви јадници, који се ту хвалите! Не знате ли, да сам ја ваша мајка, и оно што јесте, постали сте само по мени. Нисам ли ја она, која вам шаље људске животе? — Погледајте око мене! Младо и старо, радник и господин, богат и сиромаш! Сви мени служе својим пијанчевањем; трују себе и своје потомство; у пијанству убијају себе и свог пријатеља као и непријатеља; у пијанству задобивају све ваше болести, а гледај их, ви убрајате све то у своју заслугу! Опет вам велим, да ја не чиним услуге нашој краљици, вас би давно нестало, јер не бисте имали посла. Ја сам она, која вам жртве шаље, ја — Неумереност — заслужујем министарску столицу.“

И сви признадоше у себи, да је Неумереност најзаслужнија за краљицу Смрти, а мрка краљица показала јој гадним смехом своју милост и рече: „Ступи на моју десну страну! Теби предајем све послове свога првог министра, јер ти својим делима то заслужујеш!“

И Неумереност постаде првим министром краљице Смрти.

Народне пöсловице

Пијану се њ воз ўклања.
 Ко много пије, за дуго није.
 Од ракије кўћа проплакује.
 Пијанац жива прöпалица.

112 Šaljiva pītanja i ödgovori

Ja poslah vola u pećinu bez kože, a on mi se vratio sa kožom; a ja pöjeo i vola i kožu. — Šta je to? (Ниб.)

Čime se počinje noć, time se svršava dan?

(Мрак; слово.)

Koja se два брата никад не састану, а међу њима само мали брежуљак стоји? (Оч и ич.)

Ко наједанпут попије сто литара вина и öпет није пијан?

(Бачва.)

Ко без главе и језика све људе разговори? (Книга.)

Ко бөз ватре ожеже? (Копива; папика.)

Ко без крила лети? (Бетар.)

Ко бөз ногу утөче? (Рига.)

Ко bez öčiju види куда öе проöи? (Поток.)

Ко бөз руку тебе i мене држи? (Stölac.)

Ко бөз срца и душе сваком право каже? (Вара.)

Што је на овоме свету најбрже? (Мисао.)

Мање од мака, а дigne јунака? (Бућа.)

Наш белоња и мркоња

Јутро вече бöду се;

Јутром надбöде белоња,

Ўвече мркоња,

Те на једно место лежу

А место им се не пöзнаје? (Дчон и на.)

Zubi nema, руку nema, ногу nema, а öпет уједа?

(Zima.)

Malëno, zelëno, sav svet zaödelo, себе нө moglo?

(Iгла.)

Бело племе, црно семе

Мудра га глава пö пољу сеје? (Књига.)

113 Дамон и Финтија

У главном граду једне државице живљаху у давњни два младѣћа: Дамон и Финтија.

У тој државици насилно је владао владар Дионисије. Једном приликом покуди Финтија у смелу говору на тргу насиље владарево. Дионисије то чује, разљути се на Финтију те га баци у тамницу и осуди на смрт. Несретни Финтија поручи из тамнице Дионисију: „Владару, услиши моју последњу жељу! У далёку селу живи моја стара и болесна мајка. Допусти ми да пођем к њој и да се пре смрти с њоме опростим. Обећајем да ћу се одмах повратити.“

Дионисије одговори: „Добро је, али нека који Финтијин пријатељ остане место њега у тамници. Ако се у зору четвртога дана не поврати у град, тај ће његов пријатељ изгубити главу место њега.“

Онога истог дана уђе Дамон у тамницу, а Финтија похрли к својој мајци. Мину други и трећи дан, а Финтија се не враћа.

„Јадни Дамоне, изгубићеш лудо главу за невернога пријатеља“, говорили су му знанци.

„Ништа зато“, одговори Дамон. „Ја немам ни оца ни мајке, а мој пријатељ има да храни своју стару мајку.“

У зору четвртога дана био је главни трг пуњ људи. Дошао је Дионисије да види, како ће крвник отсећи главу Дамону. Сви су жалили несретнога младѣћа. Ето већ воде Дамона и предају га крвнику.

„Стани!“ зачу се наједанпут повик, и Финтија дотрчи на трг, крвав и прашан, те се баци на колена испред Дионисија.

„Владару, не дај да недужни Дамон погине! Прекјучер стигох к својој старој мајци. Умрла је у мојем наручају од велике туге. Заклопах је и кренух одмах овамо. Ноћас залутах у густој шуми. Зато сам закаснио. Ево ти моје главе, а пусти слободна мога верног пријатеља!“

Дионисије устане и рече: „Дамона пуштам, а теби праштам! Будите слободни и сретни! Примите и мене за свога пријатеља, да будем трећи у томе дичном друштву.“

Народ на тргу удари у радосно клицање. Дамон и Финтија плакаху од среће пред владарем и народом.

114 Цар и дервиш

Їграло се царско дете у башчи крај бунара, па слўчајно паде у бунар. Бёјаше лепо, врло лепо дете! Један дервиш, који је био амо дошао да проси, кад виде, где то лепо дете паде у бунар, пётрчи и сретно ўграби оно дете из воде. Цар све то гледаше с прёзора од сараја. Сад шта ће? Пёшаље брзо по дервиша, а кад овај дође, рече му: „Мој чёстити дёрвишу, ти си мога сина спасио од смрти, сад тражи од мене штогод хоћеш, да ти пёклоним!“

Дервиш се смерно поклони цару, па му каза: „Мој царе, златно сунце моје, сунце сјаје пё свем свету, а ти, царе, пё свом царству! Ја сам сирёмах божји роб, те живим о мёлостињи. Нё тражим друго, осим да се у твоје сарају молим Богу 40 дана. Ти ћеш мени зато давати мёлостињу, први дан пару, а до 40 дана сваки ћеш ми дан мёлостињу умножати (тј. први дан пару 1, други 2, трећи 4, 8, 16, 32, 64 итд.).

Цару се то ўчини врло мало и обећа дервишу како је зајскао. Кад се навршило 40 дана, знате ли, колико је то износило пара? Износило је 306 билиона, 877 милиона, 906 хйљада и 944 паре. Колико је то дйнара?

Кад дервиш донёсе цару овај рачун, цар се нађе у вёликом чуду, па рече дервишу: „Засад немам све паре да ти ўплатим, али пошто се царска реч не пёриче, нека ти паре стоје код мене на камате, док си жив. У моме ћеш сарају коначити, јести и пити као й ја, те можемо и царевати заједно!“

Ето што ўради мудри дервиш, ето што стече оштрёумљем својим!

Забележила Беловић-Бернадзиковска Јелица

115 Благдан и радни дан

Радни дан: Добрё јутро, брате! Како ти?

Благдан: Одмакни! . . . Воњаш земљом, смрдиш на угљен, задаваш трговином, заудараш рибом и луком . . . Пази! Омрљаћеш ми ново одёло.

Радни дан: Пёлако, господичићу! . . . Да не воњам земљом, ти нё би имао зеља и вина на своме столу. Да не смрдим на угљен, ти се не би возио жёлезницом и паробродом и носио то лепо одёло. Задавам трговином, али што би ти

бѣз мога дућана? . . . Моје су руке црне, али ти оне месе беле пѣгаче и слатке колѣче.

Благдан: Ти радиш, али ја плаћам. Ти прѣдаваш, а ја кѣпујем. Штуј ме дакле и — иди!

Радни дан: И ти мене мораш штовати, јер сам радник. Браћа смо, али ја радим и рабѣтам, а ти се само забављаш и ѿдмараш. Је ли то право?

Благдан: Тако мора дѣ буде. Ти си зѣ рад, а ја за одмор.

Радни дан: Ал' си лукав, лѣнчино! Скапао би ѿд глади, да нѣ радим за тебе шест дана у седмици.

Благдан: Не љути се, рабѣтниче: да ја не зѣтварам кадѣкада твоје творнице и дућане и да те нѣ терам из твојих њива, ти би клонуо од труда. Сломио би се и млад ѿстарио. Ја те крепим и развесѣљујем блѣгданским ѿдмором. Знадеш ли ону песму:

— Кѣлико је у сѣдмици дана,
Сви су дани од сребра кѣвани,
А нѣдеља од сѣхога злата! —

Радни дан: То је све истина. Видим, да је и одмор пѣтребит. Али ја сам ипак више него ти, јер је пре рад, а затим одмор.

Благдан: Не лудуј! Ако се ниси пре поштѣно ѿмѣрио, нѣ можеш радити.

Радни дан: Што то гѣвориш? Ако ниси пре радио, чему одмор?

Благдан: То су све лѣдости. Рад и одмор морају да се измѣњују као дан и ноћ — друкчије би обадвѣма слабо било. Што би један бѣз другога?

Радни дан: Тако је! Нѣ будимо охоли, јер ко љ вис диже нос, тај ће скоро ићи бос . . . Дај руку, јер морам за послом.

Благдан: Пѣчекај, да свучем рукавице.

Радни дан: И те сам ти ја направио. Амо дѣсницу!

Благдан: Немој тако чврсто! Боли ме!

Радни дан: Опрости! Руке су ми пуне жѣљева и чврсте као клешта! Збогом, сладак ти одмор!

Благдан: Збогом, брате! Сретан ти рад!

116 Медвед, свиња и лисица

Ўдруже се медвед, свиња и лисица па се догoворе, да ору земљу и да сеју пшeницу, да се хране. Запитају једно друго, што ће који радити и како ће семе наћи.

Свиња рече: „Ја ћу дoнети семе и својом ћу сурлом узoрати,“ а лисица: „Ја ћу својим репом подрљати.“ Узораше, посeјаше. Дође жетва. Сташе се договoрати, како ће врећи. Свиња рече: „Ја ћу гумно начинити,“ медвед: „Ја ћу сноплe снети и ја ћу врећи,“ свиња опет: „Ја ћу претрeсати и рaставићу сламу од пшeнице,“ а лисица: „Ја ћу својим репом трнити плеву са пшенице,“ свиња: „Ја ћу oвејати,“ а медвед напoкон: „Ја ћу жито раздeлити.“

Оврхоше. Медвед жито пoдели, али га не подели право, јер га свиња зaмоли, те јој даде само сламу, а пшеницу сву узе сам и лисици не даде ништа.

Рaсрди се лисица па отиде на тужбу и каже им, да ће довести једнога царскога чoвека, који ће жито право раздeлити. Уплаши се свиња и медвед, па рече медвед свињи: „Закoпај се ти, свињo, у сламу, а ја ћу се пoпети на ону крушку.“ Закопа се свиња у сламу, а медвед се попе на крушку.

Лисица oтиде те нађе мачку, па је позва у друштво, да иду на гумно да хватају мише. Знајући мачка, да на гумну има доста мiшева, пође радо, па сад изнад пута, сад испод пута трчи за птицама.

Опази је медвед с крушке поиздалeка па каже свињи: „Зло, свињo; ето лисице, где води стрaшнога бумбашира, огрнуо ћурак од куне, па и крiлате птице хвата око пута.“

Ўтом се мачка украде из oчију па кроз траву дође на гумно и тражећи миша стане шушкати по слами. Свиња подигне главу дa види шта је, а мачка пoмисли од њезине сурле да је миш па скочи те свињу шапама зa нос. Свиња се уплаши те рукне и скочи па нада у пoток, а мачка се прeпадне од свиње те нада уз крушку. Медвед помисли, да је она већ свињу удaвила, па иде сад на њега, те oд страха падне с крушке на земљу и рaзбије се, а лисици oстане све жито и слама.

117 Kōmu pripada slāva

Išao putem mudrac, ūmorena tela i pōgnute glave. Odjedom se u njeđovoj blizini začu nekakva tūtnjava i neōbično hūktanje. Mudrac diže glavu i vide, kako pored njega brzo minu dug niz vĕlikih teških kola, ispred kojih se digao gust dim. „Kakva li su to kola?“ pōmisli on u sebi, jako začuđen. „Konja nĕ vidim, a da se toliki teret vuče, mučno da bi ih i pedĕset bilo dōvoljno!“

Dokle je tako razmišljajući stajao, približi mu se jedna visōka vāzdušasta prilika. To je bila para. Ona mu reče: „Vidiš li, kakva je moja snaga! Ja vučem sva ona kola. Ja sam nājjāča sila na svetu, meni se ništa nĕ može odūpreti.“

Za vreme tih nādmenih reći približi se druga prilika — voda — i upade pari ū reč: „Hvalisavice! Što se rāzmećeš? Bez mene bi bila niko i ništa; što radiš, to radiš samo mojom pōmoću.“

Još ne beše vōda svršila svoj govor, a kao mūnja priskoči treća prilika — vatra — i viknu: „Što si se ti rāsprtila? Da te ja ne zāgrevam, ti bi se smržnula i nĕ bi mogla proizvoditi paru.“

Ovaj vatreni govor prĕkine jedna mala prljava prilika: to beše kāmēni ugalj. On reče vatri: „A ko tebe hrani? Ta bez mĕne bi morala ūmreti!“

Svađa se nāstavi. Tada pristupi ljudski duh, da bi tome učinio kraj, i pōvika: „Čūtite! Što se hvālite? Svi ste vi moje sluge. Da vam ja ne pōmažem, ne biste se živi pokāzali.“

Ali se iznenada nād njima zāhori jedan glas: „Samo je jedan, kome pripada slava! To je stvōrac svih stvari. Bog je sve vas sāzdao, njim ste pōstali ono što ste!“

Nato se mudrac ōsvrte i nāstavi put, gōvoreći u sebi: „Ōd Boga su sve stvari; njemu neka je slava u vĕkove vekova!“

Reljković Matija Antun

118 Зāгонѣтке и пѣталице

Čĕtiri sestre uvek se glĕdaju, a nikad se ne nāgledaju.

(Stone.)

Црно маче из куће измаче.

(Црно маче из куће.)

Listove ima, a drvo nije; kōrice ima, ā nož nije.

(Knjiga.)

Три брата једна капа.

(Стопан са три ноге.)

Četiri uha, dva trbuha.

(Četiri uha na ĩastuku, ĩastuĳica i preĳaka.)

Ko je najbrži slikar? (Oĳgalo.)

Gladno Ńuti, sito kriĳi. (Min.)

Свуд сĳ мном, никуд без мене. (Глава.)

Dva lonĳiĳa, ĳetiri poklĳpĳiĳa. (Oĳi i vede.)

Ko želi samo jedno oko имати? (Степац.)

Što se nĳ mo᳑e viĳicama ĳesti? (Ѓuha.)

Што је јаче од чĳвека? (Вино.)

Gde ĳizmar роĳне najpre ĳizmu Ńiti? (Na kĳonu.)

Камо иде дете кад му је пет година? (Ѓешĳту.)

Tanko kao ųica, vitko kao zmiĳa, puca kao puška, grize kao pĳs. (Биц.)

Зашто има млинар белу капу? (Да се моме покрĳе.)

Pende viĳi, pende zĳā; pende ĳini ta-na-na, nek se znā, kō sam jā. (Zvonoz.)

Пружила се скела преко свега села. (Пут.)

Crno maĳe na saĳmu skaĳe, gdegĳd kleĳe, pravo reĳe. (Вага.)

Ko mo᳑e naĳiniti most без ѳчега? (Зима.)

Dva brata kolo vode, dve seke ųz njih hode. Jedan nas bratac cveĳem pĳsiplje, drugi ųitom obāsiplje. Prva seka vino toĳi, druga vodu leva. (Proleĳe, leto, ĳesen i zima.)

Стани мрка, жĳлосна ти трка, отрћу ти реп.

(Зора и ноћ.)

Ko ųlazi kroz staklo ų sobu, a ne rāzbije ga? (Svetlost.)

По чему се зна да је подне? (По жĳлупу.)

Jedna glava voska svemu свету доста. (Sunce.)

У гори сек, сек, а у води мућ, мућ. (Ѓаћа.)

Pola ųd drveta, pola od krmeta. (Сѳка.)

Гураво прасе све поље попасе. (Срп.)

119 Dĳrviš i kĳluĳer

Bio derviš u dvoru kod turskoga cara kao neki prĳrok. Bio je pĳsmen i vešt ų svom poslu, ali lųkav i preprĳeden. Caru је bio ųsobito u milosti, te bi se s njim po cele dane zabavljao. Sad su govĳrili o Korānu, sad jeli, sad pili kavu, sad pušili lulu,

sad šetali po ružičnjaku. Derviš bi uvek rekao: „Čestiti care, sad prorok ovo ili ono radi u nebu, treba da i mi to radimo,“ i car ga je slušao. Došlo je napokon već do toga, da je derviš s carem gospodario, te mu zapovedao.

Jedānput se car dōmisli pitati svoga derviša: „Kaži ti meni, Hūseine, znadu li i drugi hodže, kāludžeri i pōpovi, što rade njihovi sveci u nebu?“ — „Jok care, nē zna nijedan do mene. Kako bi i mogli đauri znati, kad su nēvernici.“ — „Neka je tāko,“ veli car dervišu, „no ja bih ipak rado govōriti ō tom čudu s kojim kaludžerom ili popom. Idi ti, Huseine, pa mi dovedi ōvamo jēdnoga kaludžera.“

Na carevu zapoved lecne se derviš i ode pōslušati, bilo mu milo ili mrsko. Dođe u mānastir među kaludžere. Kad jednoga ōd njih pozōve pōred cara, svi se pōplaše, ali careva se mora pōslušati, mākar ōči skōčile iz glave. Ide jedan kaludžer s dervišem k caru. Na putu mu veli lūkavi derviš: „Ču li ti, kāludžere, nē šali se sa svojom bradom i glavom, ne govōri mnogo pred silnim carem, nego malākši, osūpni, nēmoj u zao čas pō se zapōdeti kakvu bēšposlicu. Nema šale ō cara; znaš, da ōči gore cara glēdajući, pak šuti.“ — „Ne sōli mi pamet,“ odgōvori kaludžer; „videću, šta car od mene traži, pa ću po duši odgōvarati što i kākō znam.“ — „Jok, nemoj za živu glavu pred carem mudrōvati! To nije za vaše ljude.“

Dođu pōred cara. Car zāpita kaludžera: „Kaži mi prāvo, znaš li, što rade vaši sveci na onom svetu?“ — „Uživaju u raji slādosti i slave Boga.“ — „Ali što rade ōpravo u ovaj čas?“ — „To znati može sāmō Bog, i oni, koji su kod njega u raji, a niko drugi.“ — Car se rāzljuti i reče kaludžeru: „Evo vidiš ovog mog derviša; on zna svaki čas što radi naš svetac Muhāmed ō nebu.“ Kaludžer pōgleda pōpreko derviša, a car kaže dalje: „Pōgledaj ga dobro; tāj ti to zna.“ — „Doista znam,“ progōvori bāhato derviš.

Kaludžer ōvidi odmah s kim ima posla i dōmisli se brzo, kako će uvēsti u nāpast derviša. „Molim, silni care i gōspodaru,“ veli kaludžer, „dopūsti mi, da dōkažem dervišu pōred tobom, da nē zna što gōvori. Daj āmo donēsi punu zdelu mlēka i tri komadića kruha.“ „Neka!“ veli car; „dā vidim đaursku mudrōliju.“

„Sedimo oko zdele!“ veli kaludžer. „Daj nam svakome po jedan tājnur.“ — „Ma šta će to?“ ōpita derviš. „Šuti ti, Hūseine!“ zapōvedi car: „dā vidimo ko je od vas dvōjice bolji

majstor.“ — „Silni care!“ veli kaluđer, „drobi ti svoj komad kruha ũ svoj tanjur, ja ću svoj ũ svoj, a derviš neka svoj ũpet drobi u svoj.“ — „To je trićarija“, veli derviš. — Car mu ũdvratu: „Šuti Huseine, pak drobi, videćemo đaursku mudroliju!“

Kad su svi drobljenje svršili, uzme kaluđer jedan tanjur i sāspe u zdelu pak drugi i treći. Zātım uzme žlicu i pōmeša sve u mleku, te reče: „Dërvišu, ako si svēznalica, te znaš, što radi svetac Muhāmed ũ nebu, hajd ovo drobljenje u zdeli razbëri i povrāti carevo na carev, moje nā moj, a svoje nā svoj tanjur. Ako to ũčiniš, vërujem ti, da znaš što biva u nebu. Nebo je dalëko, a zdela eto prëd tobom.“

Derviš se nāsmiya i reče: „To nije ništa.“ — „Jest, brë“, veli car: „Daj razbiraj drobljenje ili nećeš više drobiti sā mnom u jednu zdelu.“ — „Vera moja, silni care!“ veli derviš; „to nī sam nečastivi, ni ovaj sūludi đaur nē može ũčiniti.“ — „Ja se nisam ni hvalio, kao što si se ti. Kratke su nōge u laži,“ odgōvori kaluđer. „ũistinu pravo vëliš, kāludëre!“ reče car. „Zdela je prëd nama, pak nē možeme razbirati svaki svoje drobljenje, a gde je nebo, pak da zna derviš, što u njemu radi svetac Muhamed. Sad vidim, da je to laž.“ Car ũbdari kaluđera, a derviša pōtera od sebe kao lažu i vāralicu. Narodna pripovetka

120. ĩma ljūdi

Ima ljudi svākojake boje,
Svi jëdnako ũpanke ne kroje,
Nekim trnjem ũbrasli su pūti,
Drugim cvijećem šarnim ũbasuti,
Jëdan drugog dōstignuti želi,
Tuđoj smrti drugi se veseli;
Ā ta borba traje od vjekōva,
Od ũkletog grijeha Kājinoва,
I u borbi nējednake želje
Raznom cilju pūtove im svele.
Jedan teži da dōstigne časti,
Drugi hoće gospōdstva i vlasti,
Treći radi za komādić hljeba —
Svaki želi ono, što mu treba!
A ti sinko, ũči sāmo zāto,
Već nāukom dā ti duša blīsta

Pöput zlāta i ālemlja čista,
 Da uzgōjiš sebe za čōvjeka
 Zdrava srca — poštenoga hreka,
 Pa ćeš sretan po bēspuću tome
 Cvjetnom stazom dōspjet cilju svome!
 Uči, sinko, knjiga kēi je nēba.
 Svakom treba kō komādić hljeba,
 Ko s nāukom mladu dušu grije,
 I budūćnost taj si ljepšu vije.

Jukić Ante

121 Курјак ѝ коњ

Један курјак спази добра коња. Он не смеде да на њега ўдари јавно, јер се бојао да ће му утећи или да га нēће моћи савладати, па намисли да га придобије прēваром. Он приђе коњу и пријатељски га запита за здравље. Али коњ се дōсети његову лукāvству, те нāуми да му врати истом мером. Он одгōвори кūrјаку да је ѝначе добро, али да му се у стражњу ногу забō трн, те га нога љуто боли.

„То је нāјлакше!“ рекне курјак. „Ходи да ти трн ѝздавим зубима.

Коњ стане и пōдигне ногу, али кад се курјак прѝближи, он се рѝтне и лупи га ногом у гўбицу, те му све зубе рāз-бије. Затим пōбегне преко поља, а курјак ѓстане јāчући.

Превара се сама свети.

Обрадовић Доситеј

122 Сирōмах и Сāва

Неки сиромāшак, ѝмајући у чанку малко млека, хтеде у њега дōсути воде да буде више, па се нагне над реку Саву, прѝтиснувши чанак с млеком над воду, како би ушло мало воде у млеко. Али ўместо да тако буде, јурне вода и ѝспуни сав чанак, а млеко се сасвим изгуби у реци. Тада ће сиромашак рећи тужно и прекорно: „Саво, Саво! Ти себе не забели, а мене зацрни!“

123 Врāчање

Неки домāћин узме на бадње вече, по обичāју, орах са сѓфре и врāчајући, стане Бога мōлити овако: „Као што је овај орах пун, тако да буде кућа пуна свакога добра, амбāри

жита, тор оваца, подрум вина и ракије, да Бог да!“ Пóтом рáзбије орах — а он празан. Тада човек пóвиче лóтито: „Нé слушај, Боже, што пас лаје!“

124 Јéка

Мали Ђуро није још ништа знао о јечи. Једноћ је на ливади викао из свега гласа: „Ој! Ој!“ Умах му се óдазвало из óближње шóмице: „Ој! Ој!“ Нато пóвикну сасвим у чуду: „Ко си?“ А глас се одазóве: „Ко си?“ Изатога ускликну: „Ти си лудо дéчаче!“ и „лудо дечаче!“ одјéкнуло из шуме. Ђуро се рáзлуту, па пóвиче још више порóгљивих речи. Свака му се верно óдазвала. Потражио шумом тога дечáка, али га није могао нигде наћи.

Одјóрио кући и тужио се мајци, како се ў шуми сáкрио неки зао дечак, који му се онако порóгљиво одазíвао.

Мајка му рече: „Овај си се пут сам тужио. Ти ниси ништа друго чуо, ван јеку својих речи. Да си ў шуму за-вìкнуо пријазних речи, тад би се óдазвале тáкођер пријазне. Тако ти је увек у живóту. Влáдање других спрám нас óбично је óдраз нашега владања спрám њих. Сўсрећемо ли лóде пријазно, тада се и они према нама тако владају. Јесмо ли ми према њима нéпријазни, неўљудни и сўрови, тада се нé надајмо нì ми бољему óд њих.

Шмид Крсто

125 Прва земљичка

Познао сам малога Марка. Отац му се бавио пчелáрством увéлике и с вéликим весéљем. Има нешто кóунице под Оштром. Пчелáри су óбично добри лóди, лóди срца. Дóлазио сам чешће к њему. Седели смо пред пчéлињаком, гледали и разгóвáрали. Мали Марко није се бојао пчела него је оцу помáгао сјављивати пчеле, кад су се ројиле, чему су се жене чóдиле и лóде гóвориле, да то није без врага. Рекох једном тому пчелáру, своме пчелáрском ўченику, да ми се Маркић свиђа, па да се надам, да ће он бити прави човек. „И мени се чини“, прихвати сељак, „јер кад се деца потóку, он је увек на страни слáбијега. Он се лепо влада према слабијему, којега би могао исмехивати, извргáвати руглу, гўрнути га и излупати, а да зато нé би óсетио нíкаквих злих последица, онда је као сйгурно, да је мали по својој приóроди добар.“

Вѣлики жупан Б. Б.¹ у Госпићу ђпази, где сељак води свога синчића први пут ў школу. Мали сељачић под црвѣнкапом корача уз оца, а у руци му земљичка — готов дѡгађај у његову живѡту. То ти је наш Марко и његов отац Велики жупан, а још већи пријатељ деце, заўстави дечача и оца му, па га запита онако по народну: „Мали, би ли ти мени дао земљичку?“ И мали му пода земљичку; жупан рече хвала, па с њом у џеп и каже збогом, па оде. Мали се није нимало изненадио и променио. Сутрадан дође велики жупан у први разред, а чим ђпази Марка, који му даде земљичку, рече весело: „Аха, ти си онај, који ми даде земљичку! А зашто си ти мени дао земљичку?“ Мали одговори: „Е, кад си био гладан.“ Нато ће велики жупан: „А знаш ли ти, ко сам ја?“ „Не знам,“ одговори мали. „Ја сам велики жупан.“ „Јеси зајста велик!“ Жупан подрага малиша, похвали га што му даде земљичку и позове га к себи на обед. Малому напуне и торбицу, а у школу пошаљу деци кошару земљичака.

¹ Будисављевић Буда, књижевник-приповедач и политик (1843—1919).

Трстењак Даворин

126 Ljubav dŏmovine

Ŗtkad je sveta i veka, vazda je ljubav dŏmovine i nŏroda bila pŏvodom i vѣliku јнаштву i нѣизmernim жртвama i брижну стѣрању за опѣи болјак. Kod нѣкadanјih најслѣвнијih нѣрода ўшло је у ѡбичај реѣи, да је сласт i слава за дѡмовину ўмрети. Al' ѡстанимо кѡд куѣе! Svaka mati ljubi своје дете, ако је i невѣљјало. Zar не вѣле i наше мајке: „Ако је i зло, моје је. Ако је i змија, моја је.“ A блѣго si га маѣтерину srcу, кад су деца добра i пѡслушна. Ali нѣ могу рѡдителји i деца сѣмотовати на свету. „Drvo се нѣ дрво ѡсланја, а ѣовек на ѣѡвека.“ Doђу нѣвољје, бѡлести, смрт. Kѡму ѣе ѡстати деца?

„Teško svomu bez svoga.“ Pѡ svem нашем нѣроду ѣуѣете u нѣвољји мѡлитву; „Ne ѡстави, Boже, bez пријатѣља.“ A вѣли се слично i ово: „Zlo гѡдиште рѡда иште, a нѣвољја пријатѣља.“ Kѡлико је веѣа нѣвољја, тѡлико више треба пѡмоѣи i свѡјштине. Tako вѣљја сѣсед сѣседу, кад је mala нѣвољја; село selу, кад је на прѣмер пѡводња; вѣљја нам slogа sveга нѣрода, кад је нѣпријатѣља ѡдѣгнати. Pѡтом сѣсед сѣседу, село selу, sav нѣрод свѣ-

komu pojedinomu pomaže. Svōji smo, pažimo se, želimo jedan drugome napredak, pomāžimo si, a bićemo jači, ako nas bude više: svaka voda s pōtočića jaka. Više će vālјati jedan drugomu, ako budu pojedini imūćniji; bićemo naprēdniji svaćim, ako nam bratstvo bude bōgato i jako. I doista nijedan drugi narod nije tōliko vićan toј ljubavi, tomu bratstvu, kōliko naš. Mi zovēmo svākoga našinca bratom, mi se ū zlu i dobru pō Bogu brātimo, ma ōdakle ko bio! Nē gleda niko na veru, te se zāista mōžemo dīćiti pred celim svetom onom lepom pōslovicom: Brat mi mio, koje vere bio, kāda bratski ćini i pōstupa. Naši jūnaćki grānićari, kud su god vōjevali po belom svetu, svagde su bez rāzlike vere svoje bratstvo isticali: Dobrō jutro, brate! Zdrav, brate! Kamo ćeš, brate? Pōmagaj, brate! Sve brate, te brate, sāmo nek je on grānićar bio. Stoga su Francuzi zā prvoga Bonaparte, ćujući tōliko puta tu reć „brat“, nāzvali naše grānićarske pukōvnije brat-pukōvnijama. A prōtivotno, ko nē mari zā to bratstvo, koji se tuđi ōd svoga nāroda, postrādaće on ili njēgova deca. Ima i ō toј istini lepa nārodna pōslovica, koju vālја pamtiti: „Ko ne dŕži brata zā brata, taj će tuđina za gospodāra“. A pōmislite kako je ōnome, ko mora svoju dōmovinu ōstaviti i po tuđem svetu za zāslugom ići. Znaite, kako naš narod oznāćuje tākovu nēsreću? On vēli: „U tuđini je ćovek kao duša izgublјena.“ Valја dakle ljubiti svoju dōmovinu, ū njoj je srće puno, ā srće nas puno nāgoni vŕšiti dūžnost potpunoма. Nije pravo tuđiti se ōd nje; mudro je smišljeno i temelјi se na istim rāzlozima, kad narod gōvori: „Tuđ nek nīkada nē bude, koji svoj biti mōže!“

Trnski Ivan

127 Српски инвāлид

Нека гōспођа ōпази с прозора како се један инвāлид упутио право њеној кāпији. Пōтрча му усćрет, али је он већ био ōтишао. Она предаде нāмењени новац своме сину и рече, да га преда инвāлиду, кад га види.

Видећи да инвāлид йзлази из једне капије, дечко пōтрча зā њим и викну: „Госпōдине, ўзмите ово, дала вам је моја мама.“

Кад је инвāлид видео да се реч господин баш њега тиче, он се нāsмеја горко, пōздрави дечка по вōјнички, и прими дār.

Кад је мати чүдећи се упїтала сина, зашто му је казао: господине, он убједљиво рече: „Боже, мамице, па он није прѡсјак него српски инвалид!“

Мати га привуче к себи, пољуби и рече:

„Поштуј, поштуј, сине мој, свакога ђд њих, јер нам се на њиховим љзгубљеним нѡгама, рүкама и ѡчима подиже нова, слава и јака ѡтаѡбина.“

Ђосићка Дар.

128 Rodu o jęziku

O jeziku, rode, da ti pojem,
O jeziku milom mom i tvojem!

*

Pѡ njem tebe svјjet pѡznaје živa,
Nā njem ti se budūćnost ѡsniva.

*

Lјubi si ga, rode, iznad svega,
U njem živi, ŗmiri za njega!

*

Svaka zvijezda svojim svijętlom sijęva,
Svaka ptica svojim glasom spјęva,
Ti jęzikom svojim zbori!

*

Tuđ tūđinu, tebi tvoј dѡliчи,
Tuđi poштуј, a svojim se diчи!

*

Od Stāmbola grada do Kѡtora,
Ѓd Crnoga do Jādranskog Mora
Nјeg'vu carstvu prostor puče.

*

Jūnačkijem glasom ŗ njem poје
Junak narod ŗspomene svoje.

*

On ti svakoj tuzi i radosti,
On ti duše cijęloј nŗtarnјosti
Jedin pravi tumač biva.

*

Bez njega si бęз имена,
Бęз djedova, бęз unuka,
U прѡшasti sjena puka,
U budūće niti sjęna!

129 Браћа

У рату бѣлканских савезника против Тўрака био је српски војник Јово тешко рањен. Допрѣмише га ў Ниш у војничку болницу. Одрезаше му десну ногу. Сви су рањеници били добре воље, шћалили се и разговѣрали, само Јово је увек шутио, а и лечнику је слабо одговѣрао. Нѣстало је бола и нема више опѣсности, али Јово још увек исти. Свакога рањеника пѣхађа рѣдбина и пријатељи, али Јову нико.

Лечник Орађен, мѣлокрван Словѣнац, трудио се, да разговори и ўтеши Јову, а Јово увек исти мрзѣвољац. Знао је лечник, да Јову нешто тишти.

Јѣднога дана уђе Орађен у дворану, где је Јово лежао, и зачуди се. Уз Јовин кревет стоји десет кршних људи и сви имѣду на глави вѣлике шўбаре од овчјѣга крзна, а Јово лежао је на кревету и с њима сав препѣрођен весело разговѣра. Ў то ће лечник сав весео: Каква је то скупштина?! — Није никаква, него дођосмо ў походе брату Јови; он је из нашега села. Чули смо, да је рањен, па дођосмо у име нашега села, да га видимо и да му кажемо, да је он наш брат, — рѣкоше људи. — Он нема ни оца ни мајке, ни брата ни сестре, па је он сада наш брат, брат читавога села. Он трпи и за нас је изгубио ногу. Он је наш брат и читавога нашег народа. Ми ћемо га мѣловати и пазити, па ће лако живети и без ноге. Лако за ногу, само кад је остала глава. —

Јови је спао камен сѣ срца, јер зна, да неће бити просјак.

На ѣдласку дарѣваху браћа свога брата новцем и рѣкоше му: Кад ѣздравиш, јави нам, па ћемо доћи по те, по брата свога. На вратима окренуо се још сваки и насмѣшио Јови.

И тако је било. Село лепо дочека Јову, старѣшина први га зађрли, а за њим читаво село. Било је мало речи, а много суза.

Читаво село и мала деца не зову га друкчије него брат Јово, а Јово опет свакога братом.

Трстењак Даворин

130 Опћа кућа

Прѣсуло се вино из Маркове чаше
 Те нам порумѣни све брѣгове наше.
 И у свако срце, што се наше зове,
 Ули нову снагу и нађеде нове.

То нѣ било вино из Маркове чаше,
 Већ румѣна зора буди земље наше.
 Ћстајте, ўстајте, свима зора свиће,
 Сви на по̄сѡ хајде, сваком посла биће!
 Та опћа је кућа, што се сада гради,
 Највећи, најмањи нека на њој ради.
 Нек нѣ жали нико живѡта, имѡња,
 Да нам кућа наша нѣ буде најмања.
 Већ да ў њој могу сви заједно стати,
 Сви којегѡд рѡди једна наша мати.
 Да нам кућа буде вѣлика и јака,
 Као што су куће ѡсталих јунака.
 На своме ѡгњишту да се сваки греје,
 А не да се грчи испод туђе стрехе.
 Ћстајте, ўстајте и стари и млади,
 Та опћа се кућа ѡпћински и гради!

Ненадовић Љубомир

„Слава твоје дѡмовине има бити и твоја; за њу ти је и сама себе прегѡрети. Света ли ти је и неповредива мајка, још свѣтија треба да ти буде домовина; јер је она мајка мајци твојој.“

131 Radi!

Ѕakovao kovač dva raonika. Őba ih gradio od istog gvožd̄a i tako pojednako, da su ličili kao brat na brata. Jedan od njih proda odmah, a drugi skloni negde u kraj, dok se i njemu kupac ne nađe. Tu je nekoliko meseci ležao, dok najposle ne dođe taj isti seljak, da opet traži raonik. Tek onda ga potražiše i iz onog budžaka izneseše.

Ali kako se začudi kad vidi razliku!... On škrbav — rđa ga već nagrizla — a seljakov jedar i oštar, gladak i sjajan kao ogledalo. Mnogo sjajnije, nego je pre bio... U čudu će zapitati onaj raonik, što beše sklonjen, svoga druga:

— Šta to bi, da od Boga nađeš? Někada bejasmo sasvim jednaki kao rođena braća. A gle sada!... Reci mi, vere ti, šta te je tako održalo i šta ti je pomoglo? Ja proživih ovo vreme ugodno i u miru, pa pogledaj samo, u što se izmehnuh?

— To ti je baš i našlo, što si se lenio — odgovori mu drug iz mladosti. — A gledaj mene! Ja sam od jutra do mraka

radio, zemlju orao i převrtao, pa me je to i održalo. Zato su mi obrazi vedri i sjajni, zato me rđa nije spöpala . . .

— Pravo veliš — priznade onaj zārđali raonik. — Ā ja bih danas bio svetla obraza, i ja bih se od rđe odbrānio, da nisam toliko vrēmena bēsposlen ležao . . . Ali ötsad ću drükćije . . .

Istina je, dakle, prava je istina što narod veli: „Ā najbolja sablja o klīnu zārđa“. „Zdravlje“

„Рад је најбољи љстук проти жалости и боли, он је врело здравља и богатства и појединца, а први разлог величјни и срећи народа.“

132 Jėvrosima majka opōminje svoga sina Kraljevića Mārka da bude prāvedan

„Marko, sine jėdini ũ majke!
 „Ně bila ti moja rāna kleta,
 „Nemoj, sine, govōriti krivo
 „Ni po bābu ni po stričevima,
 „Već pō pravdi Boga ĩstinoga.
 „Nemoj, sine, izgūbiti duše:
 „Bolje ti je izgubiti glavu,
 „Nego svoju ogriješiti dušu!“

Iz narodne pesme „Uroš i Mrnjavčevići“

133 Zgodna prilika

Ko svoj pōsao izvėde u zgodno doba; ko se kōristi nājpodėsnijim vrēmenom, za njega se öbično kaže: „Ulūćio priliku“ ili: „Taj nije propūstio priliku“. U drugom se svetu još kaže: „Uhvatio priliku za čūperke“. Taj je izraz došao ötuda, što se u stara vrēmēna pretstāvjljala prilika u obliku žene, čiji je pōtiljak bio bez kose. Tim su hteli naglāsiti, da kad priliku jednom prōpustiš, ně možeš je više ũhvatiti.

U jednoj zbirci grčkih starina nālazi se statua, koja prētstavlja priliku, i na njenu pōdnožju ũrezan je ovaj rāzgovor:

„Kō si ti?“ — „„Prilika.““ — „Šta znaće ova krila na tvojim nōgama?“ — „„Ona pokāzuju, da moj let nādmaša nājbrže vetrove.““ — „Zašto je veštak, koji te ũ kamen ĩrezao, baš na tvome čelu naćinio tako bujnu talāsastu kosu?“ — „„Da

bi me mogao uhvatiti prvi od boljih, čim me sretne.“ „A
 otkuda to, da na potiljku nemaš nimalo kose?“ „„Da me onaj,
 što me jednom propustio, više u letu ne može uhvatiti, baš i
 kad bi me mogao stići.“ — „Zašto te veštak nānestio u ovoj
 dvorani?“ — „„Da bi tebe, tuđinče, poučio.““

134 Pōslovice

Нико се није мудар родио.
 Како ко постелј стере, онако и спава.
 Свуда је добро, али код куће најбоље.
 Kamen dō kamena pālača, zrno dō zrna pōgača.
 Данас човек, сјутра црна земља.
 Voda sve ōpere do crna ōbraza i pōgana jezika.
 Не чешљај се, где те не сврби.
 Sva mu pamet na jēziku.
 Рука руку пере.
 Prži i реће, кућа и вāри, пак све pōkvari.
 Не гледа се човеку на одело, него на дело.
 Биће гаће, не знам кад ће.
 Доћи ће старост, пак ће питати, где је била младост.
 U seljāka crne ruke, ali bela pōgača.
 Криво стечено није благословено.
 Како došlo, tako prošlo.
 Где је рад, није глād.
 Čuvaj bele novce za crne dāne.
 Знање је готов новац.
 Meri, vāži, pa onda kāži.
 Не гули коре, да не буде горе.
 Vaca bob o stenu. (Gōvori ūzalud.)
 Једна лапа не чини пролећа.
 Ko leti hlāduje, zimi glāduje.
 Ко рано рани, две среће граби.
 Nē tera se konj bičem, nego zoblju.
 Нема заната без добра алата.
 Nije sve zlato što se sjā
 Pђа се злата не хвата.
 Uvūkao rōgove kao puž pred skākavcem. (Strāšljivac.)
 Лети као муха без главе.
 Prazan klas se ū vis diže, a pun se k zemlji sāvija.

135 Naprej

Naprej, zastava slave,
na boj, junaška kri!
Za blagor očetnjave
naj puška govori!

Z orožjem in desnico
nesimo vragu grom,
zapisat v kri pravico,
ki terja jo naš dom.

Draga mati je prosila,
roke okol' vrata vila,
plakala je moja mila:
Tu ostani, ljubi moj!

Z bogom, mati, ljub'ca, zdrava!
Mati mi je očetnjava,
ljub'ca moja čast in slava,
hajd'mo, hajd'mo zanje v boj!

Jenko Simon

Речник.

(Речи у речнику наведене су у ёкавском на́речју те место: биједа, цвѣјет, дѡнијети, цјѣлив, дјѣвер стоји: бѣда, цвѣт, дѡнети, цѣлив, дѣвер.)

А, а

акѡмоли, *toliko manj*
ако, *če*
алà, *ali*
алàт, -а, *orodje*
алем, -а, *dragi kamen*
ама, *ali*
амàнет, -а, *talisman, amulet*
амбàр, -а, *žitnica*
аметице (аметом), *popolnoma*
амо, *sem, semkaj*
апсàна, -е, *zapor*
атентàт, -а, *zavratni napad*
àвѣт, -и, *pošast*
аздија, -е (коласта), *pisan,*
dolg plašč
аждàја, -е, *drakon, zmaj.*

Б, б

бáбо, -е, *oče*
бàцити, -им, *vreči*
бàчва, -е, *sod*
бàчвàр, -а, *sodar*
бадàва, *zaman, zastonj*
Бàднàк, -а, *dan pred Božičem*
бàхура, -е, *buba*
бàлвàн, -а, *velika greda, de-*
belo bruno
бàр, бàрем, *vsaj*
бàра, -е, *mlaka*
бàрјак, -а, *zastava*
барјàктàр, -а, *zastavonoša*

басàмак, -а, *stopnica*
бàш, *ravno, prav*
бàша, -е, *turški poglavar, sta-*
rešina, zapovednik
бàшча, -е, башта, -е, *vrt*
баштѡвàн, -а, *vrtnar*
бàтина, -е, *palica*
бдѣније, -а, *služba božja, ki*
se opravlja ponoči
бѣhàр, -а, *vojak, kateri se bo-*
juje za plačo; vandrovec;
samec.
бѣда, -е, *ubojstvo, nesreča;*
obdolžitev
бѣдем, -а, *trdnjavsko obzidje*
бѣг, -а, *turški gospod*
бѣлєжнѣк, -а, *tajnik, notar*
бѣлоња, -е, *bel vol*
бѣрба, -е, *trgatev*
бѣрбер, -а, *brivec, brijač*
бесан, *divji*
бѣсѣдити, -им, *govoriti*
бѣскрајнѣй, *brezkončen*
бѣсѡмучан, *obseden*
бѣспослицà, -е, *brezdelje, po-*
stopanje; postopač
бѣспуhѣ, -а, *brezpotje*
бѣсвѣст, -и, *nezavest*
бѣзбројан, *brežštevilen*
бѣзѡбразан, *nesramen*
бѣло, -а, *žilobitje, puls, utrip*
бѣлѣ, -а, *rastline*
бѣрати, -ам, *izbirati; voliti*
бѣтка, -е, *boj*

бівати, -ам, biti; postajati;
 prebivati
 бла́гдан, -а, praznik
 бла́го, -а, bogastvo; blago;
 živina
 благо́ћа, -е, blagost
 благода́рност, -и, hvaležnost
 благо́дат, -и, milost
 благова́лиште, -а, jeditnica
 благова́ти, -гујем, uživati, jesti
 бле́штети, -штим, bleščati
 блистати, -стам, bleščati
 бод́ге, при Bogu
 бод́годан, od Boga dan
 бод́ја, -е, barva
 болесни́к, -а, bolnik
 боле́ст, -и, bolezen
 бо́љак, -љка, blagor; bol
 бо́љар, -а, veleposestnik, gra-
 ščak
 бодси́љак, -љка, bosiljek, ba-
 zilika, prežilika
 бра́цо, -е, bratec
 бра́ћа, -е, bratje
 бра́јко, -а, bratec
 бра́нич, -а, branitelj
 бра́шно, -а, moka
 бра́тучед, -а, bratranec
 брè!, no! le! vzklik za nižjega
 od sebe (види: мопè!)
 брежу́љак, -љка, griček
 брй́га, -е, skrb
 брй́нути се, -ем се, skrabeti
 брòд, -а, ladja
 бродо́ломац, -мца, човек, ka-
 teremu se je razbila ladja
 брòј, -а, število
 брòјан, številen
 брòјање, -а, štetje
 брòјати, -ам, šteti
 брснат, listnat
 бру́ј, -а, brenčanje
 бру́јати, -им, brenčati
 брвина, -е, velika brv
 брзати, -ам, hiteti
 брзо, hitro
 бу́бица, -е, majhna buba
 будала́штина, -е, budalost

бу́ца, -е, debela palica, gorjača
 бу́цак, -а, kot
 Бу́гарин, -а, Bolgar
 бу́к, -а, ropot, hrup, шум
 бу́ла, -е, purpala, roštalica,
 mak (divji)
 бу́љубаша, -е, polkovnik, ро-
 велјник
 бумба́р, -а, čmrlj
 бумба́шйр, -а, komisar
 бу́на, -е, upor, nemir
 бунáр, -а, studenec, vodnjak
 бунда, -е, kožuh
 бу́ра, -е, burja
 бу́рад, -и, sodje
 бу́ре, -ета, sod
 бу́рма, -е, prstan.

Ц, ц

це́лив, -а, poljub
 целива́ти, -ам (-лујем), polju-
 bovati
 Це́нтралне Сйле (Средшиње
 Сйле), Osrednje Sile (овде:
 Австрија, Немчија, Туршка,
 Болгарска)
 цй́ча (зй́ма), najhujši mraz
 цй́љати, -љам, meriti
 цй́пела, -е, črevelj
 црно́горица, -е, iglovlje
 црвен, rdeč
 црвени́ти се, -им се, rdeti
 цвèће, -а, cvetje
 цвèљати, -ам, žaliti
 цвèтак, -тка, cvetlica
 цвèтан, cvetoč
 цвркúт, -а, cvrčanje
 цвркúтати, -кућем, cvrčati.

Ч, ч

ча́бар, -бра, чебер
 ча́хура, -е, svilni zapredek
 ча́к, celo
 ча́мац, -мца, čoln
 ча́нак, -нка, skleda
 ча́р, -и, čarovitost

чърни, očarujoč
 час, -а, trenutek, minuta, časovna enota
 часак, -ска, trenutek
 часан, počasen
 частити, -им, gostiti
 чавка, -е, kavka
 чедо, -а, dete, otrok
 чепркати, -ам, brskati, brodititi
 чесма, -е, studenec
 честит, dober, srečen, slaven
 четка, -е, ščetka
 чезнути, -ем, hrepeneti
 чйча, -е, stric
 чййй, čigav
 чйм, kakor hitro
 чйнити, -им, delati, narediti;
 чини ми се, zdi se mi
 чйнѡвнйк, -а, uradnik
 чйтав, cel, ves
 чйзма, -е, škorenj
 чйзмър, -а, čevljar
 чѡбан, -а, pastir
 чѡбърче, -ета, pastirček
 чѡрба, -е, juha
 човечърнство, -а, človeštvo
 чупати, -ам, puliti, trgati
 чуперак, -рка, šop
 чувати, -ам, varovati
 чвѡрак, -рка, škorec
 чворкѡвйн, -а, škorček.

Ъ, ъ (Ѓ, ѓ)

ђаја, -е, овчар; namestnik
 љурак, -рка, puran
 љурак, -рка, kožuh
 љушка, -е, klofuta, zaušnica
 љутети, -им, molčati.

Д, д

да, če
 дѡкле, torej
 дѡлек, oddaljen
 далѡко, daleč
 дѡнак, -нка, dan
 дѡнак, -нка, davek
 дѡњу, podnevi

дѡвати, -јем (веру), prisezati
 давнйна, -е, v davnih časih
 дѡ, дај
 дѡд, -а, дѡда, -е, stari oče
 дѡлија, -е, junak
 дембѡлисати, -лишем, lenariti
 дѡрати, -ем, dreti, trgati
 дѡрвйш, -а, turški menih
 десѡтак, -тка, desetina
 дѡсити се, -им се, najti se,
 бити; dogoditi se
 дѡвати, -ам, napihovati se
 дѡвер, -а (ручни), tovariš pri
 poroki
 дйчан, slaven, časten, pristojen
 дйчити, -им, hvaliti, slaviti,
 častiti
 динама, -е, turški katekizem
 дйрек, -а, hlod
 дйрнути, -ем, dotekniti; dir-
 niti, ganiti
 дйв, -а, velikan
 дйван, čuden, krasen
 дйвотан, diven
 дйвски, velikanski
 дйзати, -жем, dvigati, vzdi-
 govati
 до, do, razen, zraven
 дѡбош, -а, boben
 дѡбро, -а, blago
 добрѡхудан, dobrovoljen
 дѡбрѡстив, dobrotljiv
 дѡцније, kasneje
 дѡцно, pozno, kasno
 дѡћи, -ђем, priti
 дѡчекати, -ам, dočakati, spre-
 jeti
 дочекйвати, -кујем, pričako-
 vati, sprejemati
 дѡдијати, -ам, presesti, nave-
 ličati se
 додйше, sicer
 дѡгађѡј, -а, dogodek
 дѡхвѡт, -а, doseг
 дѡхватити, -им, prijети, doseči
 дѡиста, res, zares
 дојурити, -им, prihiteti
 дѡль, -а, dolina

дòк, dokler
 дòколица, -е, prosti čas, oddih
 дòл, -а, dolina, -е
 дòлама, -е, narodna sukнена
 obleka do kolen z rokavi
 дòлазити, -им, prihajati
 дòли, razen
 дòличити, -им, pristojati
 дòликовати се, -кује се, spo-
 dobiti se
 дòмало, kmalu
 дòнети, -несем, donesti
 дòпирати, -ем, doseгати
 дòпливати, -ам, priplavati
 дòпратити, -им, spremiti
 допрéмити, -им, prinesiti, pri-
 peljati
 дòпрети, -ем, doseči
 допúстити, -им, dovoliti
 допуштéње, -а, dovoljenje
 дòсáдан, nadležen
 досáдити, -им, priskutiti, zdol-
 gočasiti
 дòсáдно, dolgočasno
 дòсетити, им, spomniti
 дòспети, -ем, priti; dozoreti;
 utegniti
 дòста, dovolj, precej
 дòстигнути, -гнем, doseči, do-
 hiteti
 дòсути, -спем, doliti
 дòшлáк, -а, prišlec
 дошúвати се, -ам се, privleči
 се, prikrasti се
 дòтлен, do tedaj
 дотрчати, -им, prihiteti
 довéсти, -дем, pripeljati
 дрáга, -е, dolina, poprečna
 dolina
 дрéчање, -а, drenje, krič
 дрéмеж, -а, zaspanost, dre-
 mavica
 дрѣхнути, -тнем, zatrepetati
 дрѣхтати, -шћем, trepetati
 дрѣмати, -ам, tresti
 дрѣскост, -и, predrznost
 дрúг, -а, tovariš
 другáрица, -е, tovarišica

дрúкчије, drugače
 дрúм, -а, cesta
 дрúштво, -а, društvo, družba
 дрвéће, -а, drevje
 дрвље, -а, drva
 дрво, -ета, drevo, les
 дрзòвит, predrzen; gnusen
 дуб, -а, hrast, dob
 дубина, -е, globočina
 дубок, globok
 дућáн, -а, trgovina
 дуга, -е, mavrica
 дугáчак, dolg
 дúхање, -а, pihanje
 дúхати, -ам, (-шем), pihati
 дукат, -а, cekin
 дúхнути, -нем, pihniti
 дúшек, -а, blazina
 дúшманин, -а, sovražnik
 дúвáр, -а, zid, stena
 дúвати, -ам, (-шем), види: ду-
 хати
 дуж, vzdolž, kraj, poleg, ob
 двéри, -и, duri, vrata
 двòјак, dvojen
 двòпев, -а, dvospev
 двòрити, -им, streči, služiti
 двòструк, dvojnati.

Ђ, ѓ (Ѓ, ѓ)

ѓáво, -ла, vrag
 ѓáк, -а, dijak
 ѓáур, -а, nevernik (turška be-
 seda za kristjana)
 ѓéрам, -рма, vaga pri vodnjaku
 ѓипнути, -нем, skočiti
 ѓòгат, -а, belec (konj)
 ѓўбре, -ета, gnoj
 Ѓурђев дáн, -а, Jurjevo
 ѓурђица, -е, šmarnica.

Џ, џ (Dž, dž)

џáмија, -е, turška cerkev
 џбун, -а, grm
 џебáна, -е, streливо

целат, -а, krvnik, rabelj
цигерица, -е (црна), jetra,
(бела), pljuča.

Е, е

егленисати, -нишем, razgo-
varjati se
ѐно, glej! (kar ni ne meni ne
tebi blizu)
Еро, -а, Hercegovac
ѐто, glej! (kar je tebi blizu)
ѐвала, hvala! dobro!
ѐво, glej! (kar je meni blizu).

Ф, ф

фàјда, -е, korist
фѐњер, -а, svetiljka
фѐрман, -а, pismo turškega
sultana
фѐс, -а, rdeča kapa (bosanska)
фијукати, -чем, žvižgati
фйшек, -а, naboј, patrona
фйтйль, -а, stenј
фркати, -чем, zavijati, sukati
фрўла, -е, piščal.

Г, г

гàће, -а, hlače
гàдан, ostuden, gnusen
гàђати, -ам, meriti
гàјтан, -а, motvoz, vrvca
галеџт, -а, galiјаш, galiјот (pri-
klenјeni sužnji vesлачи)
гàвàн, -а, bogatin
гàврàн, -а, krokаr
гàзда, -е, gospodar
гдѐ, кје, кјер
гдѐгде, ту па там
гдѐгод, кјерколи
гдѐно, кјер
глѐднути, -нем, pogledati
глўхàк, -а, glušec
глўв(х), глуh
глўви, -вога, glušec
гњàвити, -им, tlačiti, moriti

гњѐв, -а, jeza, srd
гџдина, -е, leto
гџдишњица, -е, obletnica
гџдиште, -а, leto, letni čas
гџлем, velik
голџтиња, -е, golota
гџмила, -е, kup
гџмилица, -е, kopica
гџрак, grenak
горџпадан, divјi
горџпадити се, -им се, div-
јати
горџстасан, velikanski
гџса, -е, gospod, gospodar
гџспџдрица, -е, gospodinјa
гџспођа, -е, gospa
гџтово, skoro, približno
гџзба, -е, pojedina
грàд, -а, точа
грàд, -а, mesto; trdnјava
грàдйћ, -а, mestece
грàдити, -им, delati, zidati
грàдскй, mestni
грàђевина, -е, zgradba
грàна, -е, веја
грàница, -е, meja
грàничàр, -а, prebivalec (vo-
jaške) granice
грàнйвати, -ам, vzhajati
грàнути, -ем, iziti
грчити се, -им се; krčiti се
грдан, grd; strašen; jako velik
грдити, -им, zmerјати, psovati
грѐдурина, -е, velik, grd hlod
грѐјати, -јем, greti
грйскати, -ам, gristi
гррк, grenek
гррлити, -им, objemati
грмљавина, -е, grmenје
грџбље, -а, pokopališče
грџмак, doneč, glasen
грўда, -е, gruda; kepa
грўди, прси, prsi
гўбица, -е, gobec
гўбилиште, -а, morišče
гўбити се, -им се, hujšati
гўдало, -а, lok
гўја, -е, кача

гумно, -а, gumnišče, kjer se
mlati žito
гунђати, -ам, godrnjati
гурав, grbav
гурнути, -нем, suniti
гусложица, -е, goslina struna
гвѡзден, železen
гвѡжђе, -а, železo.

Х, х

хăјати, -јем, marati
хăјдук, -а, četaš; ropar, raz-
bojnik
хăјдукѡвати, -кујем, biti хăј-
duk
хăљина, -е, obleka
харăмија, razbojnik, tat
Хѣро, -е, Hercegovac
хйљада, -е, tisoč
хйтати, -ам, hiteti
хйтнути, -нем, prijети; vreči
хлад, -а, senca
хладѡвати, -дујем, hladiti se
хлѣб, -а, kruh
хѡда, -е, turški duhovnik
хранилиште, -а, hišice kamor
se polaga ptičem hrana
хранитѣљица, -е, hraniteljka
хрѣк, -а, deblo, panj
хркати, -чем, smrčати
хрлити, -им, hiteti
хтѣти, хоћу, hoteti
хўд, slab
хўјати, -им, bučати, šumeti
хўк, -а, šum, vpitje
хўктанье, види: хўк
хўм, -а, holm
хвѡја, -е, veја
хвѡјица, -е, vejica
хвăлисавица, -е, kdor sam
sebe hvali
хвăтати, -ам, loviti, priјemati.

И, и

йкад, le kdaj
йкакав, le kakšen

йли, ali
иманье, -а, imetje
имѣтак, -тка, види: иманье
имўћан, imovit
йни, drugi
йнăче, drugače, sicer
йнăд, -а, инăт, -а, kljubovanje
йнăко, drugače
йпăк, vendar
искрчити, -им, izruvati, iztre-
biti
йскривудан, izkrivljen
йскупити, -им, zbrati
искўпити, -им, odkupiti
исмејавати, -ам, zasmehovati
испод, pod, spodaj
йспратити, -им, spremiti
испред, pred
йспржен, izpražen, spečen
истăкнути, -ем, poudariti; —
се, izkazati se; zastavo: iz-
obesiti
йстицати, -чем, poudarјати;
— се, izkazati se
йстина, -е, resnica
йсток, -а, vzhod
йстом, samo, šele
истрчати, -чим, izleteti, izteči
ишчекйвати, -кујем, pričako-
vati
ишчўпати, -пам, iztrgati
ишѣтати, -ам (-шећем), spre-
hajati se naproti
йшибати, -ам, pretepsti
йшта, le kaj, nekaj
йштетити, -им, poškodovati
йвăнскй, čas okoli sv. Janeza
Krstnika
иза, po, iz
избăтинати, -ам, iztepsti, pre-
tepsti
избавити, -им, rešiti
избрѡјати, -ам, prešteti
издўвати, -ам (душем), izpi-
hati
изйћи, -ићем, iti ven; пред:
stopiti pred
излўпати, -ам, izbiti

излѹбити, -им, do sitega po-
ljubovati
измѣћи, -кнем, uiti, pobegniti;
odmakniti, naprej hiteti
измахівати, -хујем, mahati
између, izmed
изметнути се, vreћи се
измїлети, -им, izlesti
измлатити, -им, premlatiti
изморен, utrujen
изможден, izmozgan, izcrpan
изнѣјпре, spočetka
изоткїдати, -ам, odtrgati
израђивати, -ђујем, izdelovati
извадити, -им, izvzeti, posneti,
izdreti, izpisati, izvleћи
известан, gotov
извести, -ведем, izpelјати; na-
reditи
извештен, obveščen
извидети, -дим, preiskati
изврћи, -вргнем, izpostaviti;
— се, zvрећи се
извѹћи, -чем, izvleћи.

J, j

јабучњача, -е, jabolčna giba-
nica, zvitек
јад, -а, nesreча
јадница, -е, nesreчница
јадник, -а, nesreчник
јак, мочан
јако, такој
јào, јој!
јара, -е, vročina
јарац, -рца, kozličек
јарити, -им, kuriti, podžigati
јарки, svetел, topел
јастучница, -е, spodnja pre-
vlaka blazine
јастук, -а, blazina
јаѹк, -а, јок
јава, -е, resniчност; на јáви,
v bдечем stanју
једанпут, enkrat
једар, једнат
једити, -им, језити

једнако, enako; vedно
једнòм, enkrat, некоч
једнòвременно, istodobно
једрèњача, -е, јадница
једва, komaj
јèка, -е, odmeв
јèла, -е, јелка
јесèнас, то јесен
јèвтин, цен, pocени
јòк, не!
јòш, јоште, ше
јучèр, вчèрај
јурити, -им, hitети, dirјати
јурнути, -ем, poteчи s silo,
zdirјати.

К, к

каблица, -е, vedrica, golida
каца, -е, kad
качар, -а, sodar
кад(а), kadar, ко
кад, -а, kadirница
кадар, sposoben, zmožen
кадикад, včasih
кајати се, -јем се, kesati се
какав, kakšen
калдрма, -е, kamenita cesta
калпак, -а, kosmata kapa
калуђер, -а, redovnik
камара, -е, куп (žita), kopa
камате, -а, obresti
камèн, kamenit
камèни ѹгаль, -гла, premog
камèница, -е, kamenje
кано, kakor
као, као што, kakor
капија, -е, hišna vrata
капѹт, -а, suknja
кашљѹцав, покашљујоч
катарка, -е, јамбор
катихозис, -а, katekizem
каткад, včasih
кавга, -е, prepир
казати, -жем, рећи; — се,
razodeti се
казивати, -зујем, pripovedo-
vati

кáзнити, -им, kaznovati
 кáжипрст, -а, kazalec
 кèса, -е, мошња
 кèвтати, -вhem, bevskati, laјати
 кйдати, -ам, trgati
 кйћен, окрашен
 кйка, -е, kita
 кинђурити се, -им се, нашо-
 piriti се
 кйњити, -им, trpinčiti, муčiti
 — се, truditi се, ubijati се
 кйша, -е, деж
 кйшица, -е, мали деж
 кйтан, олепшан
 кйтити, -им, лепшати
 кладурина, -е, велика, grда
 klada
 клèцати, -ам, šibiti се
 клèћи, клèкнèм, poklekniti
 клèшта, -а, klešče
 клèт, proklet
 клèвета, -е, obrekovanje
 кликтати, -кhem, vrisкати
 климàтати, -ам, kimati
 клизити, -им, drseti
 клипара, -е, vrста жганја
 клòнути, -ем, oslabeti, ome-
 dleti
 кò, kdo; кò, kakor
 кòб, -и, usoda, sreчанje
 кòбац, -пца, kragulј
 кòбан, usoden
 кочопèрити се, -им се, шо-
 piriti се, ježiti се
 код, pri; — куће, дома
 којекакав, kakршен коли, vsako-
 vrsten
 којигòд, kateri коли
 кòкица, -е, piška, kokoška
 кокòшињак, -а, kurnik
 кòленовић, -а, potomec
 кòлèвка, -е, zibка, zibelка
 кòлибица, коча
 кòмита, -е, četaš
 кòмора, -е, čumnата, kamра;
 vozotajstvo
 кòнац, -нца, suканес, прејика,
 конес

кòнак, -а, dvor; preночиšче
 кòначити, -им, preночевати
 кòндир, -а, врч
 кòнопац, -пца, врв
 копèјка, -е, rusки денар (para)
 кòпрена, -е, koprena
 кòпланйк, -а, suličар
 кòплè, -а, sulica, kopје
 кòра, -е, skorја
 Кòрàн, -а, туршко sveto pismo
 кòрица, -е, skorја
 кòрице, -а, platнице
 кòров, -а, plevelј
 кòса, -е, kosa; lasје
 костòбоља, -е, revmatizam
 кòстур, -а, okostје
 кòшница, -е, панј
 кòшуља, -е, srajка
 кòтàр, -а, okraj
 кòвйље, -а, kovилје, bodalica
 крај, -а, rob, konec, obрежје
 краставац, -вца, kumара
 крава, -е (мүзара), molзна
 krava
 крцат, naložen
 крдо, -а, krdelo
 крекèтање, -а, regлjanje
 крèнути, -нем, geniti, dvigniti;
 ođiti; — се, napotiti се, iti
 крèст, -а, greben
 крйло, -а, krilo; perut
 криòмчар, -а, tihotapec
 кривда, -е, krivica
 кривòвија, -е (стаза), ki се
 вйје, zaide
 крма, -е, задњи del ladје;
 krma за живино
 крмача, -е, svinја
 крме, -ета, prase
 крмилар, -а, krmар
 крòв, -а, streha
 кроз, skozi, čрез
 крпа, -е, cунја; zapлата
 крст, -а, križ
 крш, -и, skala
 кршан, skalнат; мочан
 крунити, -им, oтresати
 крупан, debel, мочан

крвѡпија, -е, krvolok
 кѹбура, -е, samokres; uboštvo
 кѹцати, -ам, бити, тркати
 кѹцнути, -цнем, ударити, тркнати
 кѹдѡ, кам, кјер, koder
 кудгѡд, кјерколи
 кѹкац, -кца, жушек
 кѹкати, -ам, tarnati
 кѹкавац, -вца, ubožec
 кѹкурек, -а, teloh (črni)
 кукѹруз, -а, koruza
 кѹла, -е, stolp; светиља, sve-
 tilnik
 кѹм, -а, boter; priča pri poroki
 кѹндак, -а, oglavje, pleče (na
 puški)
 кѹрјѡк, -а volk
 квачица, -е, kljukica
 квѡчка, -е, kokla
 квр҃гав, grčav.

Л, л

лѡђан, hladen
 лѡган, lahek, počasen
 лѡхор, -а, vetrič, sapica
 лѡк, lahek
 лѡкат, -кта, komolec
 лѡнац, -нца, veriga
 лѡне, -ета, srnica
 лѡста, -е, lastovica
 лѡбдити, -им, zibati se, viseti
 лѡцнути се, -нем се, prepla-
 šiti se
 лѡчник, -а, zdravnik
 лѡћѣње, -а, letanje
 лѡћи се, -жѣм, vleči, vležem se
 лѡдити се, -им се, ledeneti
 лѡђа, -а, hrbet
 лѡнчина, -е, lenuh
 лепѡтати, -ћем, mahati s pe-
 rutmi
 лѡпир, -а, metulj
 лепршати, -им, frfotati, mahati
 s perutmi; зѡстава, vihрати
 лѡш, -а, mrtvo telo; mrhovina
 личити, -им, sličен бити
 личнѡ, osebno
 лихвар, -а, oderuh

липѡњскѡ, junijski
 листати, -ѡм, poganjati liste
 листѡноша, -е, pismonoša
 лѡгор, -а, tabor
 лѡман, skalnat; truden
 лѡпта, -е, žoga
 ловѡрити, -им, vihрати
 лѡзѡнка, -е, geslo
 лѡцац, -цца, lok
 лѡд, neumen, nor
 лудѡвати, -дујем, noreti
 лѡг, -а, log
 лѡк, -а, lok; лѡк, -а, čebula
 лѡка, -е, пристанище
 лѡкав, zvit, lokav
 лѡкавство, -а, pretkanost, zvi-
 tost
 лѡла, -е, pipa
 лѡпити, -им, lopniti, ударити
 лѡтати, -ам, tavati, potikati se
 лѡтка, -е, punčka.

Љ, љ

љѡба, -е, ljubica; žena
 љѡбав, -и, ljubezен
 љѡбѡвца, -е, види: љѡба
 љѡљѡчка, -е, gugalnica
 љѡљати, -ам, zibati
 љѡт, љѡтит, hud, srdit
 љѡтити, -им, jeziti.

М, м

ма, ali, koli; -који, marsikateri
 маѡе, -ета, maček
 ма҃гарац, -рца, osel
 ма҃гаре, -ета, види: ма҃гарац
 ма҃ховина, -е, mahovina
 ма҃јмун, -а, opica
 ма҃јстѡрија, -е, premetenost,
 umetnost, rokodelstvo
 ма҃кар, četudi
 ма҃кнути, -нем, umakniti
 ма҃лаксати, -шем, oslabeti
 малишан, -а, malček
 ма҃лтер, -а, malta, mavta, omet
 ма҃муран, omoten

мамурлук, -а, omotica
 мана, -е, napaka, slabost
 манастир, -а, samostan
 манути се, -ем се, izogniti се,
 nehati
 марама, -е, robec
 марва, -е, živina
 марвен, živinski
 ма̀са, -е, množica
 ма̀зга, -е, mezeg
 межу, med
 мејдан, -а, dvoboj; bojišče,
 boj
 мејтеф, -а, turška deška šola
 месарица, -е, модра, mesarska
 му̀ха
 метати, меhem, postavljati,
 polagati
 метнути, -ем, položiti
 мермер, -а, marmor
 мйцати, -чем, premikati
 мйльиње, -а, ljubezen
 мйлити, -им, ljubiti
 мйлокрван, ljubezniv
 милосрђе, -а, usmiljenost
 мйловати, -лујем, rad imeti,
 ljubkovati
 мйље, -а, ljubezen
 мйомирис, -а, prijeten vonj
 мйр, мйра, mir, dišava,
 мйрйсан, dehteč, dišeč
 мйрйсати, -шем, dehteti, dišati
 мйса, -е, maša
 мито, -а, podkupščina
 млаћеница, -е, meteno, pinjeno
 mleko
 младйћ, -а, mladenič
 млядёнци, -нацѝ, mladeniči
 моба, -е, kmetje, ki pridejo so-
 sedu brezplačno na pomoč
 молба, -е, prošnja
 молѝац, -љца, molj
 момзчкй, mladeniški
 момак, -мка, mladenič, fant
 момче, -ета, fantič
 мопе! vzklik za nižjega od sebe
 (malo manj kakor бпе!)
 мотка, -е, kol, drog

мравинѝак, -а, mravljišče
 мрети, мрём, umirati
 мр̀к, temen
 мр̀коња, -е, temen vol
 мр̀љати, -ам, mazati, blatiti
 мр̀зак, zopern
 мрздовољац, -љца, čemernež
 мрздовољан, čemerен
 мудр̀олија, -е, premetenost,
 umetalnost, dovtipnost
 мўка, -е, trud
 мўња, -е, blisk.

Н, н

наб̀асати, -ам, naleteti
 на̀и, -ђем, najti; — се, na-
 hajati се
 начйнити, -им, narediti
 на̀дати, -ам, pobegniti
 на̀дати се, -ам се, upati
 на̀дежда, -е, nada, up
 надм̀ашити, -им, prekосити
 на̀дмен, nadut
 над̀оћи, -ђем, priti
 над̀увен, napihнjen
 на̀гињати, -ем, nagibati
 на̀гнути, -нем, začeti
 нагомйлати, -ам, nakopičiti
 на̀хрупити, -им, navaliti
 нахудити, -им, naškoditi
 най̀и, -ђем, naleteti na koga
 наједанпут, наједном, na-
 enkrat
 најмити, -им, najeti; — се,
 uдинјати се
 најпосле, naposled
 најв̀олети, -им, najrajši imeti
 најз̀ад, nazadnje
 накйнђурен, okinčan
 накитити, -им, okrasiti
 накнада, -е, nadomestilo
 наказйвати, -ам (-зујем), pri-
 povedovati
 закон, po
 накр̀цати, -ам, naložiti
 накупити, -им, nabрати

намера, srečanje, naključje, namen; намера намери, slučaj nanese
 намеран, namenjen
 намештеник, -а, nameščenec
 намислити, -им, nameniti
 намрт, podedovan, zapuščen (po smrti)
 намрштити се, -тим се, zmračiti се
 наоколо, naokrog
 наоружан, oborožen
 напаст, -и, nesreča, skušnjava
 наперити, -им, nameriti
 напокон, nazadnje
 напоље, ven, zunaj
 напон, -а, cvet
 напуштати, -там, zapuščati
 наредити, -им, zapovedati
 нарочито, nalašč, izrečno
 наручај, -а: naročje
 наружити, -им, zmerjati, grditi
 насрнути, -ем, napasti
 наставити, -им, nadaljevati
 настрадаати, -ам, v nesrečo pasti
 насукати се, -сучем се, trčiti ob dno, nasesti
 нашинац, -нца, naš človek
 натапати, -ам, namakati
 натецање, -а, kosanje, tekma
 натецати се, -цам се (-чем се), poganjati се, tekmovati
 натопити, -им, namočiti
 натраг, nazaj
 натрти, -трем, nastrgati; oмести
 наумице, namerno
 навалити, -им, napasti
 навешћивати, -ћujem, naznaњevati, oklicati
 навика, -е, navada
 навирати, -ем, siliti
 навлачити, -им, prevleči
 навратити, -им, napeljati, zapeljati
 навршити, -им, izpolniti
 назвати, -зовем, imenovati
 нечастиви, -ога, vrag

нечийјѝ, od nekoga
 нечувен, nezaslišan
 недеља, -е дана, teden
 недужан, nedolžen
 негда, nekдај
 негде, nekје
 него што, kakor da, ampak da
 него (ли), temveč, ter, ampak, marveč, kakor
 нехотице, nehote
 нејач, -и, мали otroci
 нека, нај
 некад, nekдај
 некадашњи, nekданји
 некакав, nekakšen
 некуд, nekako, nekam
 немати, -мам куд, ne vedeti kaj
 немој, nika
 нена, -е, mati
 ненасит, nenasiten
 неписан, nepopisen
 неподично, nepremičно
 неповредив, nedotakljiv, svet
 непријатељ, -а, sovražnik
 нерад, -а, brezdelje
 нерадљив, nedelaven
 неспретњаковић, -а, nespretnеž
 несташлук, -а, razposajenost
 нестати, -нем, zmanјkati, zginiti
 нешто, neкај
 неумереност, -и, nezmernost
 неваљалац, -лица, ničvrednež
 неваљао, nič vreden
 невера, -е, nezvestoba; nevihta, ki се приближује
 неверан, nezvest
 невин, nedolžen
 невоља, -е, nadloga, потреба, nesreča
 невољник, -а, nesrečnež
 ницати, -чем, poganјati
 нићи, -кнем, pognati, vzkliati
 нигде, nikjer
 није, него још нешто, kaj pa še
 ниједан, nobeden

никад, nikoli, nikdar
 нйкнути, -нем, види: нићи
 нй(т)ко, nikdo, nihče
 нйпошто, nikakor
 нишанити, -им, meriti, ciljati
 нйшта, nič
 низ, нйзбрдо, navzdol
 ндѣас, носој
 ноћ на главу, v noči pobegniti
 ндѣца, -е, поѣ
 ндѣиште, -а, prenočišče
 ндѣу, ponoći
 ндѣвац, -вца, denar
 ндѣвине, -а, časopisi
 ндѣжати, -ам, ponujati

Њ, њ

њихати, -шем, zibati
 њйсак, -ска, rezgetanje
 њдирити, -им, potaplјati se
 њушити, -им, vohati
 њушка, -е, gobec
 њушкати, -ам, види: њушити.

О, о

обамрѣти, -рем, omedleti
 обарати, -ам, zvracати
 обасјати, -јам, obsijati
 обасут, obsut
 обѣнати, -ам, oblјubiti
 обѣстан, prevzeten objesten
 обезбѣдити, -им, občuvati,
 obvarovati
 обичан, navaden
 обйлазити, -им, obiskovati,
 obhajati
 обйловати, -лујем, imeti v
 preobilju
 обитавати, -ам, stanovati
 обнажен, nag
 обноћ, ponoći
 обдирити, -им, izvrniti, zrušiti;
 — главу: povesiti; ватру:
 ustreliti
 обрађивати, -ђујем, obdelo-
 вати

образованье, -а, izobraževanje,
 omika
 образовати, -зујем, upodobiti;
 omikati
 обронак, -нка, reber, strmina
 очажанье, -а, obup
 очекивати, -кујем, pričakovati
 одаклѣ, odkod
 оданак, -нка, oddih
 одандѣ, od tam, odondot
 оданлѣ, види: одандѣ
 одавлѣ, od tu
 одавно, davno, dolgo
 одбећи, -гнем, pobegniti
 одбегнути, -гнем, види: од-
 бећи
 одблескивати, -скујем, odbi-
 јати žarke
 одѣло, -а, obleka
 одѣвен, oblečen
 одѣжда, -е, obleka
 одједном, naenkrat
 одјекивати, -кујем, odmevati
 одјекнути, -кнем, види: од-
 јекивати
 одлахнути, -нем, odleči
 одмâх, такој, precej
 одмарати се, -ам се, počivati
 одмазда, -е, vračilo, plačilo
 одморити се, -им се, odpo-
 čiti se
 одмотати, -ам, odviti
 одолети, -им, upreti se, pre-
 magati
 одондâ, od tedaj
 одоздô, od spodaj
 одржати, -им, dobiti; držati
 (besedo)
 одупрѣти -ем, upirati
 одузимати, -ам, jemati
 одважан, srčan
 одвратити, -им, odvrniti
 огладњети, -дним, lačen po-
 stati
 ојуначити, -им, ohrabriti
 окаљати, -ам, oblatiti, oskru-
 нити
 окићен, olepšan

òклоп, -а, оклеп
 òклопник, -а, kdor nosi oklep
 око, òколо, okoli, okrog
 òколнй, okoliški
 òкомит, navpičen
 окòтити се, -тим се, vreči
 (mlade)
 òкренут, obrnjen
 окрепа, -е, okrepčilo, okre-
 pitev
 òкретати, -реhem, obračati
 òкршâј, boj
 òкружен, obkrožen, obdan
 òкупити, -им, zbrati
 òкусити, -им, poskusiti
 олúја, -е, nevihta
 òмара, -е, sopara
 омòрика, -е, smreka
 омрљати, -ам, umazati
 онâкò, tako
 òндâ, tedaj
 òндашнй, tedanji, ondotnji
 òнде, tam
 оноликй, tako velik
 òпâк, paračen, hudoben
 òпарити, -им, opaliti; — кога:
 prevariti, ogoljufati
 òпâсан, nevaren
 опâснòст, -и, nevarnost
 òпêт, spet, zopet
 оплакйвати, -куjem, objokovati
 оплођйвати, -ђуjem, оплоjevati
 опомéнути, -ем, svariti, опом-
 нити
 опрâсити се, -им се, obrejiti
 се (свиња)
 опредéлити, -им, določiti
 опрòстити се, -тим се, poslo-
 вити се
 òпроштâј, -а, slovo
 òпружити, -им, stegniti
 òпржити се, -йм се, опечи се
 опсòвати, òпсyјêм, zmerjati
 òпузнути, -нем, izpasti, zlesti
 оријаш, -а, velikan, orjak
 òрити се, -им се, razlegati се
 òружница, -е, orožarna
 òсећај, -а, čut, občutek

òсећати, -ам, čutiti
 òсетити, -им, občutiti
 òсим, razen
 òслањати се, -ам се, zanašati
 се, заupati
 ослобађати, -ам, osvobojevati
 ословити, -им, nagovoriti
 осмехйвати се, -хујем се,
 smeљјати се
 оснйвати, -ам, temelјiti
 òсобито, јакò, posebno
 остâтак, -тка, ostanek
 òставити, -им, pustiti, zapustiti
 òсуђен, obsoјен
 осуђеник, -а, obsoјенec
 осупнути се, -ем се, prepla-
 шити се
 освâнути, -ем, напоčити, vstati
 òсвета, -е, maščevanje
 òсвйт, -а, освйтак, -тка, свit
 осврнути се, -ем се, ozreti се
 òсвртати се, -hem се, ozirati се
 òшинути, -ем, mahнити, ударити
 òтацбина, -е, očetnjava, do-
 movina
 òтерати, -ам, zapoditi
 òтети, òтмêм, одvzeti; — се,
 уити, побегнити, решити се
 отхрâнити, -им, vzgoјiti
 отхукивати, -хукујем, тежко
 сопсти
 отйћи, -идем, одити
 òтимати, -мам (-мљем), одvze-
 мати, — се, braniti се
 òткад, од kdaj
 òткâлê, одкод
 откйдати, -ам, тргати
 òткйнути, -ем, одтргати
 òтмица, -е, уграбљенје
 отдич, ravnokar
 отплйнути, -ем, однести
 отпúзити, -им, одplazити
 òтров, -а, strup
 òтрти, òтрем, обрисати
 òтсећи, -сечем, одсекати
 òтудâ, од там, зато
 òтварати, -ам, одpirати
 òтворен, одprt

отворити, -им, odpreti
 òvâj, òvâ, òvò, taj, ta, to
 òвамо, sem
 òвде, tu, tukaј
 òвејати, -ам, вејати
 оврећи, овршѐм, omlatiti
 òзбиљан, resen
 озлогласити, -им, opravljati,
 ob dobro ime pripraviti
 ознáчити, -им, zaznamovati,
 prisoditi, ukazati, določiti
 ознака, -е, znak
 ождрѐбити се, -им се, obrejiti
 се (кобила)
 ожѐћи, ожѐжем, ožgati
 òжичица, -е, žličica.

П, п

пáк, ра
 пáкленй, peklenski
 пáкосник, -а, zlobnež, hu-
 dobrež
 пáкòст, -и, zloba
 пáмтити, -им, pomniti
 пáнь, štor, deblo
 пашáлук, -а, področje paše
 пашинство, -а, čast in vlast
 паše
 пашњáк, -а, pašnik
 пáтак, -тка, rasman
 пáтити, -им, trpeti
 патник, -а, trpin
 пátња, -е, muka
 пáўк, -а, pajek
 пáун, -а, pav
 пчѐла, -е, čebela
 пчелáрство, -а, čebelarstvo
 пчѐлињáк, -а, čebelnjak
 пѐцати, -ам, pikati; loviti ribe
 (na trnek)
 пѐнде, -ета, nihalo
 пѐсница, -е, pest
 пешáчити, -им, peš iti
 пѐшицѐ, peš
 пѐтао, -гла, petelin
 пѐв, -а, spev
 певáчица, -е, pevka

пйле, -ета (мн. пйлáд, -и, и
 пйлићи, -а), pišče
 пйлити, -им, žagati
 пйр, -а, ženitnina
 пйрнути, -ем, zapihati
 пирòвати, -пујем, v svatih biti
 пйсац, -сца, pisatelj
 пйсáнка, -е, zvezek
 пйтати, -ам, vprašati
 питом, domač, krotek
 плáч, -а, jok
 плахòвит, nagel
 плáкати, -чем, jokati
 плáкати, -чем, splakovati
 плáмћети, -мтим, plameneti
 плáндйште, -а, kraj, kjer po-
 čiva živina opoldne
 плáв, плавѐтан, moder
 плáвити, -им, modriti
 плйнути, -ем, poplaviti
 плйвати, -ам, plavati
 плячкати, -ам, pleniti, ropati
 пò, пòла(к), pol
 побáцати, -ам, v stran vreči
 пòбеда, -е, змага
 побѐдити, -им, zmagati
 победонòсан, zmagonosen
 пòбриннути се, -ем се, poskrbeti
 побúдити, -им, zbuditi
 пòбуна, -е, vstaja
 побúнити, -им, spuntati
 поцикйвање, -а, ukanje
 пòчáст, -и, čast
 пòћи, -ћем, iti
 пòчѐти, -чнем, začeti
 подалѐко, precej daleč
 подѐбео, rejen
 пòдесан, primeren
 подѐлити, -им, razdeliti
 пòдићи, -дигнем, vzdigniti,
 vstati
 пòдигнути, -нем, види: пòдићи
 пòдједнако, na isti način,
 enako
 поднòсити, -им, pretrpeti
 подрáгати, -ам, pobožati
 подрљати, -ам, branati, po-
 vleči

пòдрмати, -ам, potresti
 пòдрум, -а, klet
 пòдвìкнути, -кнем, zaukati
 пòдвòрник, -а, sluga
 пòган, nečist
 пòганити, -им, onesnažiti
 пòгдèкојй, marsikateri
 пòгйбао, -бли, nevarnost
 пòгйбати, -ам, giniti
 пòгнути се, -гнем се, upogniti
 се
 пòгòдити, -им, zadeti, spraviti
 пòграничнй, obmejni
 пòгурен, sključen
 похàђати, -ам, obiskovati
 пòхарати, -ам, uničiti
 похòдити, -им, obiskati
 пòхрлити, -им, pohiteti
 пòј, -а, petje
 појурити, -им, zapoditi v beg
 пòкајати се, -ем се, pokesati
 се
 покàрати, -ам, pokarati
 покйкати се, -ам се, eden
 drugega za kito prijeti
 пòклик, -а, klic
 пòклопчић, -а, pokrovček
 поклòпити, -им, pokriti
 пòколебàн, neodločen, omajan
 покрај, poleg
 пòкрајина, -е, dežela
 пòкрет, -а, gibanje
 покривен, pokrit
 пòкров, -а, pokrov; mrtvaški
 prt
 пòкуцати, -ам, potrkati
 пòкудити, -им, grajati
 покúњати, -ам, zadremati
 покúњити се, -им се, potuh-
 niti se, glavu pobesiti
 пòкупити, -им, pobrati
 пòкушàј, -а, poskušnja
 полàгàно, роçasi
 пòлако, види: полàгàно
 пòлазити, -им, odhajati; ob-
 iskovati
 полегúтити се, -тим се, sklju-
 čiti се

пòлòј, -а, plitvina, plitvo me-
 sto v vodi
 полúдети, -им, znoreti
 помàћи, -кнем, pomakniti
 пòмама, -е, divjanje
 пòмàман, podivjan
 пòмицати, -чем, premikovati
 помиловàње, -а, pomiloščenje
 пòмиловати, -лујем, pomilo-
 stiti
 помрàчити, -им, zatemniti
 пòмрчина, -е, mrak
 пòнàјвише, večidel
 пòнешто, nekaj
 пòништити, -им, uničiti
 пòнор, -а, prepad, brezdno
 понòсити се, -им се, pona-
 šati се
 пòњава, -е, pogrinjalo
 пòњавац, -вца, preproga
 пòпрèко (гледати), pisano,
 по strani
 пòпрйште, -а, pozorišče
 попрскати, -ам, poškopiti
 пòпúт, kakor
 поред, zraven
 пòрез, -а, davek
 порйцати, -чем, zanikati
 порòбити, -им, oropati
 пòродица, -е, rodovina
 пòрок, -а, madež, napaka,
 hiba
 порúчити, -им, sporočiti
 порумèнети, -им, pordeti
 пòсизати, -ижем, posegati
 пòсле, по, pozneje
 пòсловица, -е, pregovor
 послúжити, -им, postreči
 послúжнйк, -а, sluga
 посмàтрати, -ам, motriti
 посрнути, ем, omahniti
 пòсртати, -ћем, omahovati
 пòстиђен, osramočen
 пòстојàн, stanoviten, stalen
 пòстòјбина, -е, dom
 пострàдати, -ам, v trpljenje,
 v nesrečo pasti
 постúпати, -ам, ravnati, delati

пoшaлинa, -e, vročinska bolezen, legar
 пoшто, ker, potem ko
 пoтaмaнити, -им, uničiti
 пoтepaти, -ам, zapoditi, pognati
 пoтиљaк, -љкa, tilnik
 пoткyчити, -им (jaгњe), poriniti
 пoтпyнo(мa), popolnoma
 пoтpажити, -им, poiskati
 пoтpчaти, -им, poteči
 пoтyцaлo, -a, klatež
 пoтyћи ce, -чeм ce, stolči se, stepsti se
 пoyздaњe, -a, zaupanje
 пoвeлик, precej velik
 пoвeнyти, -нeм, oveneti
 пoвeрљивo, zaupljivo
 пoвeст, -и, zgodovina
 пoвeтaрцe, -и, sapica
 пoвик, -a, vzklik
 пoвйкaти, -чeм, zavpiti
 пoвoд, -a, vzrok; konjska vrv
 пoвopкa, -e, vrsta, sprevod
 пoвpатити, -им, vrniti
 пoвpћe, -a, zelenjava
 пoзнaнйк, -a, znanec
 пoзвaник, -a, povabljenec
 пoзвaти, -зoвeм, poklicati, povabiti
 пpадeдoвскй, od pradedov
 пpaмaц, -мцa, prednji del ladje
 пpaмeн, -a, čop, koder
 пpacaк, -cкa, pok
 пpaсe, -eтa (мн. пpacад, -и), prasič
 пpаскoдoрпe, -a, svit, osvitek, zor
 пpaшкa, -e, прашак, -шкa, prašek
 пpаштaти, -ам, oproščati; — ce, slovo jemati
 пpaтилaц, -oцa, spremljevalec
 пpaтњa, -e, spremstvo
 пpaв, raven
 пpaвдa, -e, pravica
 пpaвдaти ce, -ам, opravičevati se

пpавeдaн, pravičen
 Пpавитeљствyјyщй Caвeт, -a, ministrstvo
 пpe, prej, pred
 пpeчити, -им, braniti
 пpeћи, -ћeм, preiti
 пpeдaњe, -a, ustno izročilo, predaја, tradicija
 пpeдaти, -ам, izročiti; — ce, oddati, vdati se
 пpeђи, -a, predniki
 пpегнyћe, -a, pogumnost
 пpегнyти, -eм, skleniti; napenjati se
 пpегoрeти, -им, preboleti
 пpегoвaрaти, -ам, pogajati se
 пpекaљeн, preizkušen
 пpекйд, -a, prekinjenje
 пpекйдaти, -ам, prekinјati, pretrgovati
 пpекјyчep, predvčerašnjem
 пpекopнo, očitек učiniti
 пpекpстити ce, -им ce, prekrižati se
 пpeлaзити, -им, prehajati
 пpeлeтaти, -ћeм, preletavati
 пpema, proti, po
 пpемaмити, -им, prevzeti
 пpeмдa, čeravno
 пpeoбpaзити, -им, spremeniti
 пpeпaсти ce, -днeм ce, prestrašiti se
 пpeпaтити, -им, pretrpeti
 пpeпpeдeн, zvit, prebrisan
 пpeсан, sirov
 пpeстaти, -нeм, nehati
 пpeстићи, -игнeм, prehiteti
 пpeстpaвљeн, prestrašen
 пpeтиo, debel
 пpeтoвaрити, -им, prenatovoriti
 пpeвpaћaти, -ам, obračati; listati
 пpeвpтaти, -ћeм, види: пpевpaћaти
 пpeвyћи, -чeм, povleči
 пpeзaв, prestrašen
 пpeзип, -a, preziranje

презрење, -а, preziranje, zani-
 čevanje
 прèжина, -е, predpasnik
 прибавити, -им, priskrbeti
 прибрати се, -берем се, zbrati
 се
 прича, -е, povest
 причати, -ам, pripovedovati
 причèпити, -им, zagozditi
 причешћивати, -шћујем, ob-
 hajati
 причинјати се, -ам се, zdeti
 се, domišljivati се
 прићи -ћем, približati се, priti
 до
 пригнути, -нем, upogniti
 пригрèвати, -ам, greti
 прихватити, -им, prijeti; be-
 sedo povzeti
 приказивати, -зујем, kazati,
 igrati (v gledališču)
 прикривати, -им, pokriti
 прикупити, -им, skupaj spravi-
 viti
 приквачити, -им, pripeti
 приличан, primeren
 прилика, -е, podoba, znamenje
 примицати, -чем, dajati; — се,
 približevati се
 приòнути -ем, prijeti се
 припашај, -а, pas
 припазити, -им, paziti, čuvati
 припèти се, -пнем се, vzpeti
 се, nasloniti се
 приступачан, pristopen
 присуствовати, -твујем, na-
 vzočen biti
 привући се, -чем се, privleči
 се, priplaziti
 прљав, zamazan
 процес -а, razprava
 процвæсти, -ватем, razcveteti
 проћи, -ћем, preiti; — се, pu-
 stiti
 прòдòл, -и, dolina
 продужити, -им, nadaljevati,
 podaljšati
 прòгон, -а, preganjanje

прогòнити, -им, preganjati
 проговáрати, -ам, govoriti
 прогýтати, -ам, pogoltniti
 прохýјати, -им, probučati, za-
 šumeti
 прокриомчáрити, -им, vtihot-
 tapiti
 прòлазити, -им, prehajati
 прòлеће, -а, pomlad
 прòлетнй, pomladanski
 пролистати, -ам, listje pognati
 промáтрати, -ам, ogledovati,
 razgledovati
 прòпанути, -ем, propasti
 прòпèти се, -пнем се, vzdig-
 niti се, pokoncu се postaviti
 прòпис, -а, predpis
 прописати, -пишем, predpisati
 прòплакати, -чем, razjokati
 пропýстити, -им, opustiti
 прорешèтати, -ам, preluknjati;
 preresetati
 просèвати, -ам, presevati
 прòсипати, -ам (-пљем), raz-
 sipati
 прòсјáк, -а, berač
 проснýтак, -тка, zora
 прòст, preprost
 прòстрт, pogrnjen
 прострýјати, -јй, pretekati;
 valiti се
 просуње, -а, osojno, solnčno
 mesto
 прòсути, -спем, izliti, iztresti
 просуњак, -њка, solnčne lise
 прòтицати, -чем, teči skozi
 прòтйвно, nasprotno
 прòтерати, -ам, spoditi iz-
 gnati
 проваљивати, -љујем, vdirati
 провиравати, -рујем, kukati
 skozi
 прòзор, -а, okno
 прòзòрје, -а, zora
 прòснути, -снем, роçити
 прòшáње, -а (поветарца), ро-
 igraвање
 прýће, -а, šibe, protje

прўтић, -а, paličica
 прўжити се, -им се, iztegniti se
 пржити, -им, pražiti
 псето, -тета, psiček
 пўцњава, -е, pokanje
 пўћкати, -кам, oglašanje pu-
 rana
 пўк, -а, narod
 пўкй, sam
 пўкнути, -кнем, počiti
 пўн, poln
 пуномѡћник, -а, pooblaščenec
 пўпити, -им, roganjati ropke
 пўпољак, -љка, ropек
 пўст, prazen, zapuščen
 пўстош, -и, puščava
 пўшити, -им, kaditi
 пўт, -а, pot
 пўтник, -а, popotnik.

Р, р

работа, -е, delo
 рабѡтати, -ам, delati
 рабѡтник, -а, delavec
 рад, -а, delo
 радин, delaven
 радити, -им, delati
 радник, -а, delavec
 радња, -е, delo
 рађати, -ам, roditi
 рэхат, ugodno
 рāja, -е, kršćanski podložniki
 турски
 рака, -е, grob
 ракија, -е, žganje
 раонйк, -а, črtalo (na plugu)
 расап, -спа, razdejanje
 раскйвати, -ам, razvreči raz-
 dirati
 раскѡпчати, -ам, odpeti
 раскрше, -а, razpotje
 распйлити, -им, razžagati
 распрѡстранити, -им, razširiti
 распртити, -им, odložiti; vtaк-
 нити се
 распуст, -а, velike počitnice
 расставити, -им, ločiti

растужен, отожен, potrt
 рāt, -а, vojna
 рātиште, -а, bojišče
 рātнй, војни
 рātник, -а, бојевник
 рātовати, -тујем, бојевати се
 раван, raven, enak
 разабрати, -берем, razločiti
 izvedeti; — се, k sebi priti
 рāзбѡј, -а, bojišče; statve
 раздѡрати, -депем, razdreti;
 — се, zadreti се
 рāздраган, razigran
 разгѡлийен, razgaljen
 разграђивати, -ђујем, podirati
 рāзлазити се, -им се, razha-
 jati се
 рāзлог, -а, vzrok, preudarek
 разљўтити, -им, razjeziti
 рāзмак, -а, razdalja
 размѡтати се, — ћем, bahati
 се
 разрѡвати, -пујем, razriti
 рђав, slab, rјav
 рѡч, -и, beseda
 рѡченица, -е, stavek
 рѡдати, -ам, vrstiti
 рѡдом, po redu, po vrsti
 рѡпина, -е, velik rep
 рѡшити се, -им, odločiti се
 рйбārче, -ета, ribič
 рйкнути, -нем, zarikati, zarјuti
 рйтнути, -тнем, ударити z ного
 рѡб, -а, (мн. робови, рѡбље,
 -а), suženj
 робѡвање, -а, suženjstvo
 рѡд, -а, rod, sorodstvo
 рѡдитель, -а, оће (родители,
 starši)
 рѡмѡн, -а, šumljanje, žubo-
 renje
 рт, -а, konica, ost
 рубал, -бља, ruski denar
 рўбити, -им, sekati
 рўдаст, kodrast
 рўдети, -им, rdeti
 рўг, -а, roganje, posmehovanje
 рўгло, -а, zasmehovanje

ругòба, -е, grdoba
 ружити, -им, rumeneti
 ружнути, -нем, zarjuti
 ружвати се, -куjem се, roke
 si podajati
 ружен, rdeč
 ружа, -е, luknja
 ружаца, -е, luknjica
 ружан, grd
 ружичњак, -а, рожни vrt
 ржати, ржем, rezgetati

С, с

с, са, з; зарadi
 сачувати, -ам, ohraniti, obva-
 rovati
 сад, -а, nasad
 сада, zdaj, sedaj
 садржати, -им, vsebovati
 саж, -а, preproga
 сажам, -јма, semenj
 сакупити, -им, zbrati
 сажцат, sam
 самотовати, -тујем, samevati
 самоволац, -љца, prostovoljec
 садице, -а, sani
 саопштене, -а, naznanilo
 сапети, -пнем, speti, ukleniti
 сараж, -а, dvor
 сасећи, -чем, posekati
 саслушање, -а, zaslišanje
 састајати се, -ем се, shajati se
 сасути, -спем, zasuti, vlijati
 сасвим, popolnoma
 сат, -а, ura
 сав, свà, свè, ves, vsa, vse
 савет, -а, svet, nasvet
 саветник, -а, svetovalec
 саздати, -ам, ustvariti
 сажљиво, pomilovaje
 сџати, -ам, sekati
 сџати се, -ам се, spominjati
 се
 сџд, siv
 сџмица, -е, teden
 сџка, -е, sestra
 сџло, -а, vas

сџлак, -а, kmet
 сџлачки, kmetiški
 сџљанка, -е, kmetica
 сџна, -е, сџнка, -е, senca
 сџнокша, -е, senožet
 сџоце, -а, vasica
 сџт, -и, otožje
 сџтити, -им, spomniti
 сџвнути, -нем, zablíščati
 сџод, -а, izhod
 сџранити, -им, spraviti; по-
 копати
 сџвћати, -ћам, схвћати, -там,
 razumeti
 сџћи, -ћем, zlesti
 сџћушан, droben
 сџгуран, varen
 сџлазити, -им, iti doli
 сџновац, -вца, nečak
 сџнути, -нем, zasvetiti, pre-
 šiniti
 сџњи, siv
 сџпити, -им, прšeti
 сџротиња, -е, revščina
 сџтан, droben
 сџтница, -е, malenkost
 сџјати, сџам, lesketati, svetiti
 сџављивати, сџављујем, kadar
 чеbele pojo
 сџакавац, -вца, kobilica
 скакутање, -а, poskakovanje
 скакутати, -ућем, poskakovati
 скапати, -пљем, giniti, pogi-
 njati
 скџла, -е, брод (prevozna ladja)
 скџдати, -ам, snemati
 скџнути, -ем, sneti
 скџтница, -е, klatež
 скџонити, -ем, nagniti, spraviti
 скџопити, -им, skleniti
 скџт, -а, žival, zalega
 скраћивати, -ћујем, skrajševati
 скренути, -ем, odvrniti
 скривити, -им, zagrešiti
 скрџиште, -а, прибежиšče
 скрџшен, potr, skesan
 скџп, drag
 скџпити, -им, zbrati

скѹт, -а, роб; скѹти, -и, dolnji
 крај срајсе, suknje; naročje
 сквãсити, -им, premočiti
 слãдити се, tekiniti
 слãти, шãльем, pošiljati
 слãвѹј, -а, slavec
 слãвѹјић, -а, slavček
 слãзити, им, navzdol iti
 слẽни, -жем, -гнем (раменима)
 зgeniti, — се, privreti
 слепочица, -е, senci
 слẽтати, -ћем, leteti doli
 сличан, podoben
 слõта, -е, sneženi metež z
 dežjem
 слõжити се, -жим се, složni
 постати, zediniti се
 слѹжбеник, -а, služabnik
 смẽо, -ла, -ло, srčan
 смẽрно, ponižno
 смẽсти, -тем, zmešati
 смйље, -а, smilj, molec, mol-
 čevje, imortelka
 смйловãње, -а, usmiljenje
 смркãвати се, -а, се, mračiti се
 смрвити, -им, zdrobitи
 снага, -е, моћ
 снаша, -е, snaha
 снажан, мочан
 снẽти, снẽсẽм, znestи
 сневесẽлити се, -им се, užalo-
 стити се
 снẽвидети се, -им се, nedo-
 pasti се
 снйвати, -ам, sanjati
 снõсити, -им, prenašati, trpetи
 снõшљивост, -и, potrpljivost
 сõ, сõли, sol
 сõфра, -е, miza
 сõкãк, сокãка, ulica, -е
 сокõлити, -им, bodritи
 спãс, -а, rešitev
 спасавање, -а, reševanje
 спãсти, -им, rešiti
 спãхија, -е, graščak, vele-
 posestnik
 спãзити, -им, opaziti, zagledati
 спõкõжан, miren

спõр, роčasен
 спõречкати се, -ам се, skre-
 гати се, spričkati се
 спрам, proti
 спрãт, nadstropje
 спрẽмати, -ам, pripravljati
 спрõвод, -а, sprevod; pogreb
 спрõводнйк, -а, sprevodnik
 спѹтити, -тим, privezati
 сребрњãк, -а, srebrnik
 срẽдити, -им, urediti
 срẽдњãк, -а, sredinec
 срẽтан, srečen
 срẽз, -а, okraj
 срси, -и, mravlјinci
 стãдо, -а, krdelo
 стãн, -а, stanovanje
 станãрица, -е, planšarica
 стãрање, -а, skrb
 стãрати се, -ам се, skrbeti,
 brigati се
 стãти, -нем, stati; зачети
 стãтуа, -е, kip
 стãза, -е (кривõвија), steza, ki
 се вије, zahaja (s pravega
 pota)
 стẽни, -чем, dobitи
 стẽг, -а, drog
 стẽга, -е, red, disciplina
 стẽњати, -њем, stokati
 стẽрати, -ем, postlatи; — се,
 razprostirati се
 стẽзати, -жем, stiskati; pri-
 tegniti
 стйћи, -гнем, doiti, doseћи, priti,
 dohiteti
 стйдети се, -им се, sramovati се
 стйдљив, sramežљiv
 стйгнути, -нем, dohiteti, doseћи
 стõ, -ла, miza
 стõчан, od živине, živински
 стõга, zbog tega, vsled, zaradi
 tega
 стõка, -е, домача живина
 стõлица, -е, stol
 стõпа, -е, stopinja
 стõструк, stokraten
 стрãдати, -ам, trpetи

стрѣн, туј
 стрѣсна нѣдѣља, -е, велики teden
 стрѣтиште, -а, morišče
 стрѣжньї, задnji
 стрѣчати, -им, prihiteti
 стрѣпити, -им, tresti se, bati se
 стрѣмѣн, -и, strmina
 стрѣвалити, -им, zvaliti
 стрѣшити, -им, ščetiniti se, mo-
 leti
 стрѣјати, -јї, teči, valiti se,
 pretakati se, dreti
 стрѣук, -а, postava; pas
 стрѣужньѣк, -а, žehtar
 стрѣуден, mrzel
 стрѣуп, -а, steber
 стрѣворити, -им, ustvariti; usta-
 noviti
 сѣубаша, -е, podpolkovnik, na-
 mestnik paše v vaseh
 сѣуд, -а, sodišče, sodnija; sod-
 ba, mnenje; posoda
 сѣудбїна, -е, usoda
 сѣудница, -е, sodnijska dvorana
 сѣукућанин, -а, sostanovalec
 сѣулуд, prismojen
 сѣумпор, -а, žveplo
 сумрѣчак, -чка, mrak
 сѣунути, -нем, buhniti
 сѣурвати се, -ам се, zgruditi se;
 naložiti
 сѣурла, -е, rilec (slonov)
 сѣусрести, -тем, srečati
 сѣусретати, -ћем, srečevati
 сѣустати, -нем, opešati
 сѣустављати, -ам, zadrževati
 сѣутра, jutri; — дан, drugi dan
 сѣузан, solzen
 свѣдљив, prepirljiv
 свѣђа, -е, prepir
 свѣђати се, -ам се, prepirati se
 свѣгда, zmeraj, vselej, vedno
 свѣгде, povsod
 свѣко, vsakdo
 свѣкојѣк, raznoteren, vsakršen
 свѣна, na zunaj
 свѣашта, marsikaj
 свѣђ, свѣђе, vselej, zmeraj

свѣкрва, -е, свѣкрвица, -е,
 таšča
 свѣмїр, -а, vesoljni svet
 свѣст, -и, zavest
 свѣстан, svest biti
 свѣсти, -дем, vesti, ravnati
 свѣштѣнїк, -а, duhovnik
 свѣтац, свѣца, svetnik
 свѣтити се, -им се, maščevati se
 свѣтло, luč
 свѣтъѣк, -а, svečnik
 свѣтскї, svetoven
 свїђати се, -ам се, dopasti se
 свїрац, -рца, kdor piska na
 pišcal, godec
 свїрала, -е, piščalka
 свїрка, -е, sviranje
 свїта, -е, spremstvo; sukno
 свїтати, -ћѣ, daniti se
 свлѣдати, -ам, zmagati, pre-
 magati
 свѣд, -а, oblok, obok
 свѣдїшина, -е, svojina, rod
 свѣрнути, -нем, obrniti; — се,
 ustaviti se
 свѣршѣтак, -тка, konec
 свѣршити, -им, končati
 свѣўи, -чем, sleči
 свѣўд, povsod

Ш, ш

шѣка, -е, pest
 шѣљивѣија, -е, šaljivec
 шѣнац, -нца, okop, šance
 шѣра, -е, okrasek; pisana
 okrašena puška; risanica
 шѣрен, pisan, marogast
 шѣрѣв, -а, pisan pes
 шѣчѣпати, -ам, zgrabiti
 шѣћер, -а, sladkor
 шѣтати, -там (-ћем, spreha-
 јати се
 шѣва, -е, škrjanec
 шѣвић, -а, škrjanček
 шїб, -а, šibovje
 шїбљѣк, -а, šibovje
 шїкара, -е, grmovje

шикљати, -ам, brizgati
 шкрѣбав, škrbast
 шкргѹтати, -нем, škripati
 шкрїнути, -нем, zaškrтати
 шмїгнути, -нем, švigniti
 шпїра, -е, žganje iz špирита,
 ponarejeno žganje
 штапић, -а, paličica
 штѣта, -е, škoda
 штѣтовати, -тујем, škodovati,
 škodo трети
 штѣ, kaj, ki
 штѣгод, karkoli, nekaj
 штѣно, kakor, ki
 штѣвати, штѹјѣм, spoštovati
 штрѣаљка, -е, brizgalna
 штрѣк, -а, brencelj
 шѹбара, -е, kučma
 шѹма, -е, gozd
 шѹмскї, gozdni
 шупљїна, -е, votlina
 шѹшањ, -шња, odpadlo listje
 шѹшкѣње, -а, šumenje, šuš-
 ljanje
 шѹтетї, -им, molčati.

Т, т

тѣ, saj, pa, ali
 тѣдѣ, tedaj
 тѣкнути, -ем, dotakniti se
 тѣкѣђер, tudi
 тѣлѣс, -а, val
 тѣмница, ječa
 тамнѣвѣње, -а, bivanje v ječi
 тамњан, -а, kadilo
 тѣнан, -а, tanek, vitek
 тѣњѹр, -а, krožnik
 тѣраба, -е, plot
 тѣван, тѣман, temen
 тѣван, -а, podstrešje
 те, ter, in
 тѣћи, -чем, тећи; dobivati; tra-
 јати
 тѣглїти, -им, vleči; tehtati
 тегѣба, -е, težava
 тѣготан, težaven
 тѣк, тѣкар, šele, komaj, samo

тѣковина, -е, pridobitek
 тѣлѣл, -а, oznanjevalec
 темѣљїти, -им, utemeljevati
 тѣрати, -ам, gnati, poditi
 тѣрет, -а, breme, tovor
 тѣснац, -а, škripec; ožina
 тѣшити, -им, tolažiti
 тетѹрати се, -ам се, opotekati
 се
 тѣжак, -а, poljedelec, kmet;
 dninar
 тѣжити, -им, hrepeneti; tehtati
 тїхано, tiho
 тїк, ravno, prav
 тїшма, -е, naliv, dež
 тїтрати, -ам, migljati
 ткѣ, ko, kdo
 тмуран, mračen
 тѣбоже, češ
 тѣке, -ѣ, srebrne plošče na
 dolami
 тѣр, тѣра, pletena ograja za
 жївно, tamar
 тѣрањ -рња, zvonik, stolp
 тѣрњић, -а, majhen zvonik,
 stolpič
 тѣван, debel, rejen
 трѣвка, -е, travica
 трѣжити, -им, iskati, terjati
 трѣчати, -им, dirјati
 трѣкати, -ам, тећи
 трепѣрити, -им, migljati, tre-
 petati
 трїгнути, -нем, vzdramiti, po-
 tegniti, vdreti
 трїчѣрија, -е, čenčariја
 трїка, -е, tek, tekanje
 трїнци, -нака, mravlјinci
 трїнити, -ним, čistiti
 трїнути, -нем, gasiti
 трїнути, -нем, otrpevati
 трѣјица, -е, Binkošti
 трѣнуће, -а, ganjenje
 трѣнути, -ем, ganiti
 трѣвати, трѹјем, zastrupљevati
 трѹбља, -е, trobenta
 трѹдбенїк, -а, vnet, marљiv
 чlovek

трѹнути, -ем, trohneti
 тѹћи, -чем, tolči
 тѹдѹ, tu, tod
 тѹдијер, tukaj
 тѹђити, -им, potujčevati
 тѹна, tu
 тѹрити, -им, vtakniti, djati
 тѹтањ, -тња, bobnenje
 тѹткати, -ам, delati kradoma
 тѹтњава, -е, bobnenje, grmenje
 тѹтњити, -им, bobneti
 Твѹрац, -рца, Stvarnik
 тврѹд, trd
 тврѹдица, -е, skopuh.

У, у

ѹбав, lep, ljubek
 убѹдљив, prepričevalen
 убрѹјати, -ам, prištevati
 убрати, ѹберѹм, utrgati
 убрусац, -сца, пртич (servieta)
 убрзо, hitro, brž
 уцвѹлити, -им, razžalostiti, v
 jok pripraviti
 ѹћи, ѹђѹм, vstopiti; ѹћи ѹ трѹр
 коме или чему, izslediti, najti
 ѹченѹк, -а, učenec
 учинити, -им, storiti; — се,
 причѹнити се, zdeti се
 удѹсѹти, -им, narediti; srečati
 ѹдичица, -е, trnek
 удѹбити се, -им се, poglobiti се
 удѹшити се, -им се, zadušiti;
 zamolkniti
 ѹгаони кѹмен, -а, ogelник
 ѹгледати се, -ам се, за vzgled
 vzeti
 ѹглѹн, -а, premog
 угњѹтѹвач, -а, nasilnik, tiran
 угњѹтѹвање, -а, zatiranje
 ѹхо, -а (мн. ѹши), uho
 ѹхватити, -тим, prijati
 ујѹдѹрѹд, namah, naenkrat
 ѹјутро, zjutraj
 ѹклѹт, zaklet
 уклѹнити, -им, odstraniti
 ѹкрај, на крај, ob kraju

ѹлѹр, -лѹра, uzda
 ѹличњѹк, -а, potepuh, postopač
 улѹчити, -им, vloviti, prijati
 улѹљати, -ам, zazibati
 ѹмѹх, такој
 ѹмало, skoro
 умѹрати, -ам, utrujati
 ѹмилан, ѹмиљат, mil
 ѹмор, -а, trudnost
 умѹвати, -мујѹм, sklepati, raz-
 mišljevati
 умрљати, -ам, zamazati
 уништѹвање, -а, uničevanje
 уништѹвати, -ам, uničevati
 уочи, dan pred
 упѹлити се, -им се, vneti се
 упињати се, -ем се, upirati се,
 truditi се
 упитѹмити, -им, udomačiti
 ѹплакан, objokan
 ѹпорѹдо, vzporedno
 управити, -им, uravnati
 ѹпрѹво, pravkar, prav, ravno
 упрљати, -ам, zamazati
 упућѹвати, -ђујѹм, napelјavati,
 poučevati
 упѹтити, -им, uvesti, vpeljati
 урѹдити, -им, izdelati, narediti
 уранак, -нка, рано vstajanje
 уранити, -им, рано vstati
 ѹрѹс, -а, olepšava
 урликѹти, -чем, tuliti
 ѹрнебѹс, -а, bobnenje, hrušč
 ѹрвина, -е, strmina
 усаћѹвати, -ђујѹм, vsajati
 усѹлити се, -им се, priseliti се
 ѹсев, -а, setev
 ѹсхитити, -им, vzradostiti, оча-
 рати
 ѹсисати, -ишем, posesati, na-
 vzeti се
 ѹскрс, -а, Velika noč
 ѹскрснути, -нем, vstati, obu-
 дити (od mrtvih)
 ѹснути, -нем, zaspati
 ѹспомена, -е spomin
 ѹсправити се, -им се, по концу
 postaviti, vzravnati се

ўспўт, med potjo, gredoč
 усрѣд, sredi
 усталàсати се, -ам се, valoviti
 ўстанак, -нка, vstaja
 ўстанѣк, -а, усташа, -е, upornik
 ўстò (уз то), pri tem
 устрчати, -чим, poteči
 ўстребати, -ам, treбовати
 ўстук, -а, protistrup; на устук,
 vkljub
 усўсрет, naproti
 ўшанчити се, -им се, utrditi се
 ушоња, -е, osel (ker ima dolga
 ušesa)
 уштїнути, -нем, vščipniti
 ушўљати се, -ам се, priplaziti
 се, prikraсти се
 ушўтети, -им, umolkniti
 утѣћи, -чем, zbežati
 ўтерати, -ам, vgnati; terjati
 denar
 ў тòм, v tem, med tem
 утркївати се, -куjem се, dir-
 jati за ставо
 ўтрнути, -нем, zatreti
 ўтроба, -е, drob
 ўвала, -е, dolina, zaliv (draga)
 ўвечѣ, zvečer
 ўвѣк, vedno
 увеличати, -ам, povečati, pre-
 tiravati
 ўвелике, jako, mnogo
 уверàвати, -ам, zagotavljati,
 prepričevati
 ўверити, им, zagotoviti, pre-
 pričati
 ўвидети, -им, spoznati
 увиђати, -ам, uvidevati
 ўвреда, žalitev
 уврédити, -им, razžaliti
 уз, уза, navzgor, zraven, ob
 ўзалўд, zastonj
 узбèзекнути, -нем, osupniti
 ўздисај, -а, zdihljaj
 ўздизати, -жем, dvigati
 ўзèнђија, -е, železo на stre-
 menu, v katero vtakne ja-
 hač nogo

ўзѣти, ўзмѣм, vzeti, začeti
 узлистати, -ам, dobiti listje
 ўзметнути се, -нем се, vreči
 се, pretvoriti се
 ўзмицати, -чем, umikati
 ўзнѣти се, -нèсем се, vznesti
 се, vzdigniti се, vzplavati
 ўзорит, vzoren
 ўзвик, -а, klic
 узвисївати, -сужем, poviševati
 ўжас, -а, groza, strah
 ўжасан, grozovit, strašen
 ужèћи, ужèжѣм, vžgati, pri-
 žgati
 ужївàње, -а, užitek
 ужўтети, -им, porumeneti.

В, в

вàдити, -им, jemati iz česa
 вàјнї, jomnast, žalosten
 вàљати, -ам, veljati; ваља,
 treba je
 вàљати, -ам, valiti
 вàљда, menda, najbrž
 вàн, ven; razen
 вàни, zunaj
 ванредан, izreden
 вàпàј, -а, vpitje
 вàрак, -рка, вàрка, -е, golju-
 fiја, prevара
 вàралица, -е, goljuf
 вàрити, -им, kuhati
 вàрїво, -а, prikuha
 вàрош, -и, mesto
 варвàрство, -а, barbarstvo
 васїонї, vesoljni
 вàтра, -е, ogenj
 вàтрен, ognjen, ognjevit
 ватрогàсац, -сца, gasilec
 вàзда, vedno
 вàздушаст, zрачен
 вѣћ, же, ali, ampak
 вѣћма, bolj
 вѣчѣ, вѣчера; вѣчѣр, вѣчери,
 вечер
 вѣчито, веčno
 вѣђе, -а, obrvi

вѣк, -а, stoletje; vedno
 векòвњак, -а, človek, katerega
 ime vedno živi
 вѣльй, velik
 вѣнчáни кўм, -а, priča pri po-
 roki
 вѣнчáње, poroka
 вѣома, vrlo, jako
 вѣран, zvest
 вѣрати се, -ем се, skrivati se
 вѣштáчкй, umeten
 вйћи, вйкнути, -кнем, nava-
 дити се
 вйчан, navajen
 вид, -а, vid; у виду, v podobi
 видати, -ам, lečiti, zdraviti
 виђјати се, -ам се, videti se
 виђјен, ugleden
 вйхор, -а, вйјор, -а, vihar
 вијòрити, -им, vihrati
 вилòвит, kakor vile, vilinski
 вильушке, -љушáкá, vilice
 винути се, -нем се, zavihetati se
 вйрити, -рим, kukati
 вйс, -а, višina
 Вйшньй, -ега, Бог
 вйт, вйтак, vitek
 влáдáње, -а, vedenje
 влáдатн се, -ам се, vesti се
 влáст, -и, oblast
 влáстит, lasten
 вòћњáк, -а, sadni vrt
 водèница, -е, mlin na vodo
 водòземка, -е, žaba, ki živi v
 vodi in na zemlji (na suhem)
 војèвати, -јујем, bojevati se
 вòлети, -им, rad imeti
 волшебни, čudežni
 врáчáње, -а, vedeževanje, vra-
 чарија, coprnija
 врáчати, -ам, vedeževati, ča-
 ровати
 врáг, -а, sovražnik
 врáн, črn
 врáтити, -им, vrniti
 врѣбати, -ам, prežati
 врѣћи, вршем, mlatiti
 врѣдити, -им, velјati, vreden biti

врѣло, -а, vrelec
 врѣме, -ена, čas
 врѣгнути, -нем, vreči
 врѣлѣтан, strm
 врѣло, jako, izvrstno
 врѣндати, -ам, blebetati, godr-
 нјати, presti
 врѣтлár, -а, vrtнар
 вўћи, -чем, vleči
 вўк, -а, volk.

3, 3

зáбављати, -ам, zabavati; —
 се, veseliti се, zabavati се
 зáбелети, -лим, pobeliti
 зáбитан, samotен
 зáблйстати, -там, zableščati
 зáборáв, -и, pozabljenost
 зáбòравити, -им, pozabiti
 зацрнити, -им, očrniti
 зацрвèнети се, -им се, zardeti
 зáћи, -ђем, zaiti
 зáдаћа, -е, naloga
 зáдајати, -дајем, dišati по
 чему; povzročiti
 задрхтати, -дршћем, zatre-
 petati
 зáдўван, zasopljen
 зáгрлити, -им, objети
 загўдети, -им, zagosti
 загушйвати, -шўјем, dušiti
 зайскати, -иштем, zahtevati
 зáиста, zares
 зáједничкй, skupно
 зáједно, skupaj
 зáклањати, -ам, obraniti
 закльктати, -кћем, zavriskati
 заклòнити, -ним, zakritи, obra-
 нити
 зáкљўчен, sklenjen
 закрѣсити се, -си се, zaiskreti
 зáкукати, -ам, zatarnati, za-
 јокати
 залòжити, -им, založiti; za-
 ставити
 зáлуд, zaman
 залўтати, -ам, zaiti

заметнути, -нем, pričeti
 зámка, -е, zanka
 замòлити, -им, zaprositi
 замрљати, -ам, zamazati
 занат, -а, rokodelstvo, zani-
 manje
 занáтлија, -е, mojster roko-
 delski
 занòсити се, -им се, navdu-
 ševati se
 зào, злà, злò, hudoben
 заòдети, -денем, obleči
 заòрити, -им, zadoneti; razle-
 gati se
 запахњивати, -хњујем, pariti
 запáлити, -им, vžgati
 запáрати, -ам, oguliti, odrgniti
 запítати, -ам, vprašati
 запиткíвáње, -а, povpraše-
 vanje
 заплакати, -чем, zajokati
 запòдести, -дедем, začeti, na-
 stati
 запòјати, -јем, zapeti
 запрéчити, -чим, preprečiti
 зàпрека, -е, ovira
 запрèпáшћен, prestrašen
 зàпушити, -им, zakaditi
 зàр, mar
 зарђати, -ам, zarjaveti
 заробљèник, -а, ujetnik
 заробљèничкí, ujetniški
 засењивати, -њујем, zasenčiti
 заслéпити, -им, oslepiti
 зàслуга, -е, zaslužek; zasluga
 зàсрámљен, osramočen
 зàстати, -танем, postati
 застèњати, -ем, zastokati
 зàстрашен, prestrašen
 засúкати, -чем, zavihati
 зàтерати, -ам, priritati
 зàтиљак, -љка, tilnik
 зàтíм, potem
 зàточник, -а, branitelj
 зàтон, -а, zaliv
 затрáжити, -им, zahtevati
 затрпати, -ам, zamesti
 затýтњети, -им, zabobneti

зàтварати, -ам, zapirati
 затвòрити, -им, zapreti
 заударати, -ам, dišati
 зàвера, -е, prisega, obljuba
 зàверити се, -им се, priseči,
 zakleti se
 зàвичàј, -а, dom, domovina,
 rojstni kraj
 зàводница, -е, zapeljevka
 зàвòј, -а, ovinek
 заврédити, -им, zaslužiti
 заврíштати, -штим, zakričati
 завући, -чем, vtakniti
 зазýјати, -им, zabrenčati
 збáцити, -им, vreči
 збíља, -е, resnica; збиља!
 res, za res
 збíвати се, -ва се, dogajati se
 збòг, zaradi
 збòрити, -им, govoriti
 збрáтити се, -им се, pobratiti se
 збúнити, -им, zmešati, v ne-
 red spraviti
 здèла, -е, skleda
 здèлица, -е, skledica
 зèлèнко, -а, belec (konj)
 зèмáн, -а, čas
 згòда, -е, priložnost
 згòдан, priložen, primeren
 згúрити се, -им се, zgrbiti se
 зíдина, -е, zidovje
 зíмус, to zimo
 злйца, -е, hudobnež
 злòба, -е, hudobija
 злòдух, -а, zli duh
 злòкòбан, zlo usoden
 злòпáк, hudoben, napačen
 злòпатити, -им, stradati, po-
 manjkanje trpeti
 злостáвљати, -ам, trpinčiti,
 grdo ravnati
 змíја, -е, каџа
 знáк, -а, znamenje
 знáмèн, -а, podoba, bilega
 знáница, -е, znanka
 знòј, знòја, pot
 зòб, зòби, oves
 зòр, -а, sila

зѡран, silen, jak
 зѡва, -е, bezeg
 зрѡчак, -чка, zrak
 зрѡка, -е, žarek
 зреник, -а, obzorje
 зўјати, -им, brenčati
 зўмбул, -а, hijacint
 зундѡрача, -е, velika muha
 зўрна, -е, turška piščal
 звѡти, зѡвѣм, klicati
 звѣчати, -им, zveneti
 звўк, -а, zvonjenje, glas, zvok.

Ж, ж

жѡл, -а, obrežje
 жѡлити, -им, obžalovati
 жѡр, -а, žerjavica; žarenje
 ждрѡл, -а, žerjav
 ждрѡловић, -а, majhen žerjav
 ждрѣбад, -и, žrebeta
 ждрѣбица, -е, žrebe

жѣћи, жѣжѣм, žgati
 жѣга, -е, pripekanje
 жѣљковѡн, zaželjen
 жѣљукѡње, -а, željenje
 жѣсток, hud, vroč, silen
 жѣтелец, -теѡца, kosec, moški,
 ki žanje
 жигав, predmet, kateri se vžge
 жйгица, -е, vžigalica
 жйти, -јем, živeti
 жйвѡд, -и, perutnina
 жйвѡт, -а, življenje
 жйвѡтињица, -е, živalca
 жйжа, -е, luč
 жмурке, slepa miš (igra)
 жўдети, -им, hrepeneti
 жўрити се, -им се, hiteti, mu-
 diti se
 жўстар, okreten, hiter
 жўт, rumen
 жвѡкати, -чем, žvečiti.

Садржај

	Страна
1 *Боже правде — Ђорђевић Јован	11
2 *Свет — Јовановић Змај Јован	11
3 Pozdrav domovini — Preradović Petar	12
4 Zavera — Novak Venceslav	13
5 *Југославенско коло — Радичевић Бранко	14
6 Јединац — Трстењак Даворин	15
7 Dva brata bez seke — Katalinić Jeretov Rikard	15
8 Budi svoj — Klaić Vekoslav	16
9 * Na putu — Crnko Mijat	16
10 Чавка и птице — Обрадовић Доситеј	17
11 Vrana i rak	17
12 *Циц Радичевић Бранко	18
13 U cara Trojana kozje uši — Narodna pripovetka	18
14 Глуви — Народна прича	20
15 *Пакошник — Јовановић Змај Јован	20
16 Патак и жаба	20
17 Малим ђацима — Чаврак Александар	21
18 Najbolji savet — Iz Jovićeve čitanke	21
19 Škola — Amicis Edmondo	22
20 Пијаница — З. Ј.	23
21 Kurjak i pas — Lepušić Ivan	25
22 Poštenje — Trstenjak Davorin	25
23 Мој отац — Јакшић Ђуро	26
24 *Мајка — Badalić Hugo	27
25 Братска љубав — Народна прича	28
26 *Iz „Kugine kuće“ — Šenoa August	29
27 *Saveti — Milaković Josip	29
28 Мрави — Каталинић Јеретов Рикард	30
29 Јаче од смрти — Iz Nazorove čitanke	30
30 *Pjesma o Žigici žigavoj i Gredi gredurini — Nazor Vladimir	31
31 *Gavanu — Lepušić Ivan	32
32 *Suza sirotinje — Toni Bogumil	33
33 *Бура на мору — Каћански Стеван	34
34 Vatra na brodu — Iz Nazorove čitanke	34
35 По мору — Тресић Павичић Анте	35
36 *Mornari — Katalinić Jeretov Rikard	36
37 Српкиња — Ћосичка Даринка	37

38	Duša srpskog borca — M	38
39	*Kosovka djevojka — Narodna pjesma	39
40	Ruski čovek — Trstenjak Davorin	43
41	Počast ženama — Trstenjak Davorin	43
42	*Смрт мајке Југовића — Народна pjesma	44
43	Kozački konj — M.	46
44	*Lijepa naša domovino! — Mihanović Antun	47
45	Сава — Хирц Драгутин	48
46	*Soča — Gregorčič Simon	49
47	Probudiće se lav — Car Emin Viktor	50
48	Istra zove Marka — Nazor Vladimir	51
49	*Pjesma o Istri — Iz Nazorove čitanke	52
50	Хајдук Вељко ослобађа Црну Реку од Турака — Караџић Вук Стеван	53
51	Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan na stratištu — Kumičić Evgen	54
52	*Mučenicí — Vežić Vladislav	57
53	Госпосветско поље	57
54	*Борац борцу — Јовановић Змај Јован	58
55	*Pjesma o Vidovdanu — Katalinić Jeretov Rikard	58
56	Теле-кула — Алфонз де Ламартин	59
57	Crni dani našega naroda u velikom svetskom ratu — Lazarević Branko	60
58	Svetao primer — Stanojević Mihajlo	62
59	Oslobođena Jugoslavija — „Glasnik“	64
60	*Naša zemlja — Preradović Petar	64
61	*Остајте овдје — Шантић Алекса	65
62	Настрадин-хоџа и два ђака — Јовановић Змај Јован	66
63	*Алија — Јовановић Змај Јован	67
64	Путници и пси — Крилов А. Иван	68
65	Орао и лисица — Обрадовић Доситеј	68
66	*Ђурак и врабац — Јовановић Змај Јован	69
67	Lisica i rak	70
68	Човек и змија — Караџић Вук Стеван	70
69	Uranak — Iz Nazorove čitanke	71
70	*Сунча се — Шантић Алекса	71
71	Сиван-паша — Милосављевић М. С	72
72	*Дед и унук — Јовановић Змај Јован	74
73	Iz „Seljačke bune“ — Šenoa August	75
74	*Гусе моје — Радичевић Бранко	76
75	*Први снег — Илић Војислав	76
76	Лисица и јарац — Обрадовић Доситеј	77
77	Gluhak i slepac — Tolstoj Lav N.	77
78	Змијина глава и реп — Толстој Лав Н.	78
79	Psi kod požara — Tolstoj Lav N.	78
80	Мајмун — Толстој Лав Н.	78

81	Ђурђев дан — Стојановић М	79
82	Отето — проклето — Лепушић Иван	79
83	Пролеће — Томић Евген Јосип	81
84	*Пролетна песма — Илић Војислав мл.	81
85	Птичја молба — Из Чајковчеве читанке	82
86	*Evo naših lasta — Џика Јова Змај	83
87	*На Липару — Јакшић Ђуро	83
88	Старац и јабуке	84
89	Курјак и овца — Лепушић Иван	85
90	*Ruži — Pinter Gabrijel	85
91	*После кише — Грчић Јован Миленко	85
92	Ptičja svečanost — Lepušić Ivan	86
93	Магарац — Каталинић Јеретов Рикард	86
94	Вô и пуж — Лепушић Иван	87
95	*Вече — Јакшић Ђуро	87
96	Kresnice — Katalinić Jeretov Rikard	88
97	Летно вече у славонском селу — Козарац Јосип	88
98	*Oluja — Mažuranić Ivan	89
99	Slavonska šuma — Stojanović Mijat	90
100	Кораћи — Џоровић Светозар	91
101	Žuna šarena — Špoljar Zlatko	91
102	Muha pred sudom — Iz Nazorove čitanke	93
103	Буна у школи — Назор Владимир	94
104	Smešice	97
105	Волшебни магарац — Поповић Ст. Јован	98
106	Milutin u gostima — Iz Nazorove čitanke	102
107	Sve, sve, ali zdravlje!	105
108	Човек и мрави — Лепушић Иван	106
109	*Имање — Јовановић Змај Јован	106
110	Милион и билион — „Невен“	106
111	Смрт и њезини службеници. — Из Чајковчеве читанке	107
112	Šaljiva pitanja i odgovori	109
113	Дамон и Финтија	110
114	Цар и дервиш — Беловић-Бернадзиковска Јелица	111
115	Благдан и радни дан — Владимир Назор	111
116	Медвед, свиња и лисица — Народна приповетка	113
117	Komu pripada slava — Reljković Matija A.	114
118	Загонетке и питалице	114
119	Derviš i kaluđer — Narodna pripovetka	115
120	*Ima ljudi — Jukić Ante	117
121	Курјак и коњ — Обрадовић Доситеј	118
122	Сиромах и Сава — Народна шала	118
123	Врачање — Народна шала	118
124	Jeka — Šmid Krsto	119
125	Прва земљичка — Трстењак Даворин	119
126	Ljubav domovine — Trnski Ivan	120

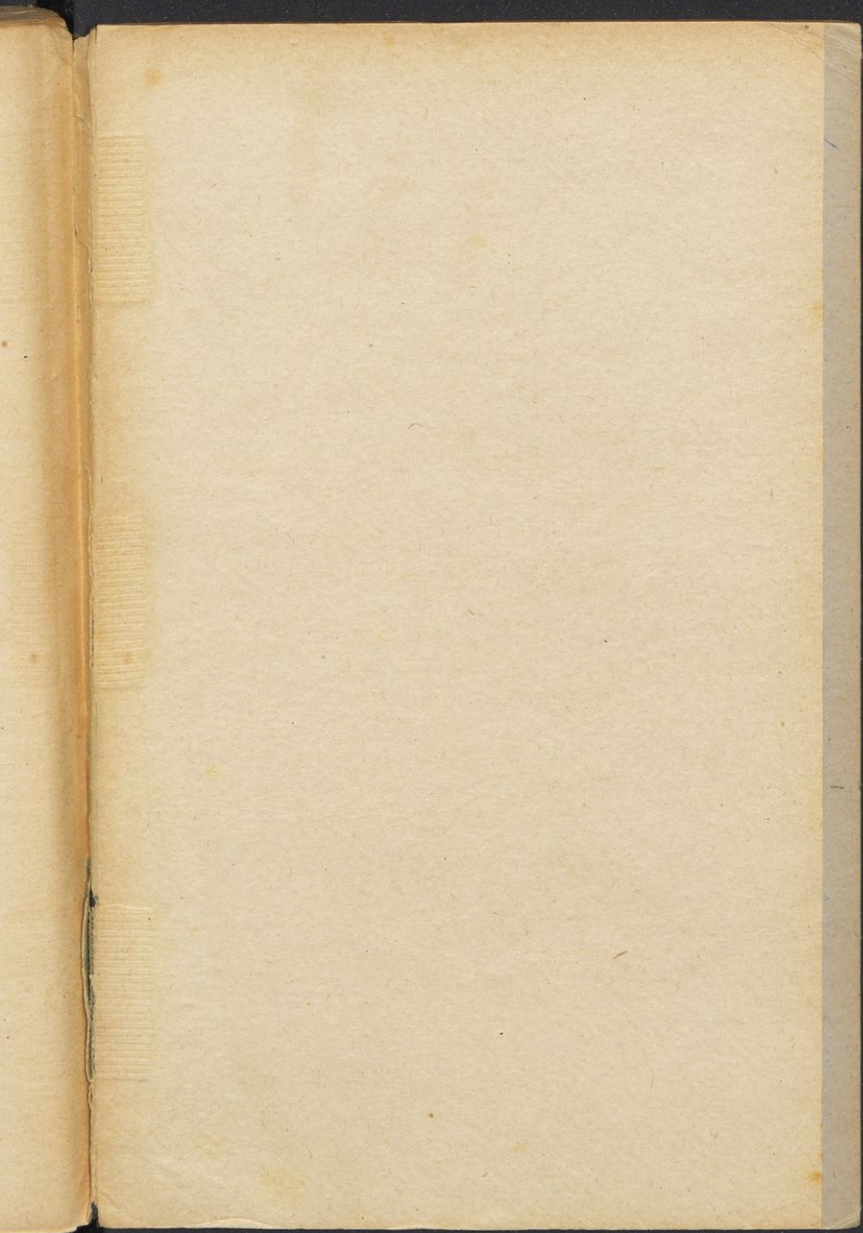
127 Српски инвалид — Ћосићка Даринка	121
128 *Rodu o jeziku — Preradović Petar	122
129 Браћа — Трстењак Даворин	123
130 *Опћа кућа — Љубомир Ненадовић	123
131 Radi — „Zdravlje“	124
132 *Jevrosima majka opominje sina Kraljevića Marka da bude pravedan — Iz narodne pjesme „Uroš i Mrnjavčevići“	125
133 Zgodna prilika	125
134 Poslovice	126
135 *Naprej — Jenko Simon	127
Речник	129

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

21098/2.4.nat.. 1931

C08155 #

000509936

ZA ČITALNICO